

VYSOKÁ ŠKOLA POLYTECHNICKÁ JIHLAVA

Zdravotně sociální péče

ROZVOD RODIČŮ JAKO ZÁSADNÍ ZKUŠENOST –
POHLED DOSPĚLÝCH DĚTÍ NA JEHO DOPAD
V JEJICH ŽIVOTĚ

Bakalářská práce

Autor práce: Iveta Mlynářová

Vedoucí práce: JUDr. Alena Prchalová, Ph.D.

Jihlava 2026

Vysoká škola polytechnická Jihlava

Tolstého 16, 586 01 Jihlava

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Autor práce:	Iveta Mlynářová
Studijní program:	Zdravotně sociální péče
Garant studijního programu:	Mgr. Jana Gabrielová, PhD.
Název práce:	Rozvod rodičů jako zásadní zkušenost - pohled dospělých dětí na jeho dopad v jejich životě
Vedoucí práce:	JUDr. Alena Prchalová, Ph.D.
Cíl práce:	Zjistit, jak dospělé děti vnímají rozvod rodičů jako zkušenost, která ovlivnila jejich život.

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou rozvodu a jeho dopady na dospělé děti. Cílem práce je zjistit, jak dospělé děti vnímají rozvod rodičů jako zkušenost, která ovlivnila jejich život.

Teoretická část vymezuje rodinu jako základní sociální jednotku, rozvod a jeho právní rámec, včetně role orgánu sociálně-právní ochrany dětí. Zaměřuje se také na psychologické dopady rozpadu rodiny a rozlišuje krátkodobé a dlouhodobé důsledky rozvodu v závislosti na vývojovém stadiu dítěte.

Praktická část se zabývá vyhodnocováním výsledků kvalitativního výzkumu formou polostrukturovaných rozhovorů s dospělými osobami, které rozvod rodičů zažily v dětství či adolescenci. Výzkum se zaměřuje na analýzu jejich vzpomínek na rodinné prostředí v období rozpadu rodiny, sleduje vývoj a kvalitu vztahů s oběma rodiči od dětství až do dospělosti a zkoumá, jak se prožitá zkušenost promítá do aktuálních postojů v partnerství a budování vlastní rodiny.

Klíčová slova

Rodina; rozvod; dopady rozvodu; dospělé děti; OSPOD

Abstract

This bachelor thesis deals with the issue of divorce and its impact on adult children. The aim of the thesis is to examine how adult children perceive their parent's divorce as an experience that has influenced their lives.

The theoretical part defines the family as a basic social unit, the process of divorce, and its legal framework, including the role of the Authority of Social and Legal protection of children. It also focuses on the psychological impacts of family breakdown and distinguishes between short-term and long-term consequences of divorce depending on the child's developmental stage.

The practical part evaluates the results of qualitative research conducted through semi-structured interviews with adults who experienced their parent's divorce during childhood or adolescence. The research analyses their memories of the family environment during the period of family breakdown, examines the development and quality of relationships with both parents from childhood to adulthood, and explores how this lived experience is reflected in their current attitudes toward relationships and the formation of their own family.

Keywords

Family; divorce; effect of divorce; adult children; Authority of Social and Legal protection of children

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je původní a zpracoval/a jsem ji samostatně. Prohlašuji, že citace použitých pramenů je úplná, že jsem v práci neporušil/a autorská práva (ve smyslu zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, v platném znění, dále též „AZ“).

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje **AZ**, zejména § 60 (školní dílo).

Podle § 47b zákona o vysokých školách souhlasím se zveřejněním své práce podle Směrnice pro vedení, vypracování a zveřejňování závěrečných prací na VŠPJ, a to bez ohledu na výsledek obhajoby.

Beru na vědomí, že VŠPJ má právo na uzavření licenční smlouvy o užití mé bakalářské práce a prohlašuji, že **s o u h l a s í m** s případným užitím mé bakalářské práce (prodej, zapůjčení apod.).

Jsem si vědom/a toho, že užít své bakalářské práce či poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠPJ, která má právo ode mě požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, vynaložených vysokou školou na vytvoření díla (až do jejich skutečné výše), z výdělku dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence.

V Jihlavě dne 20. dubna 2026

.....

Podpis studenta/ky

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala své vedoucí práce JUDr. Aleně Prchalové, Ph.D., za její odborné vedení, cenné rady, připomínky a trpělivost při zpracování této bakalářské práce.

Dále bych ráda poděkovala všem komunikačním partnerům, kteří byli ochotni podělit se o své zkušenosti a otevřeně hovořit o citlivém tématu. Velmi si vážím jejich důvěry a otevřenosti.

V neposlední řadě děkuji své rodině, partnerovi a přátelům za podporu, pochopení a trpělivost během celého studia.

Obsah

Seznam obrázků	8
Seznam tabulek	9
Seznam zkratk	10
Úvod	11
1 Rodina	12
1.1 Historie rodiny.....	12
1.2 Význam rodiny pro dítě.....	12
1.3 Funkce rodiny.....	13
1.4 Funkčnost rodiny.....	14
1.5 Typy rodiny.....	14
2 Rozvod.....	15
2.1 Vývoj rozvodovosti v ČR.....	15
2.2 Právní rámec rozvodu v ČR.....	16
2.3 Druhy rozvodu.....	16
2.4 Právní úprava rozvodu účinná od 1.1.2026.....	17
2.5 Formy péče o děti po rozvodu účinné do 31.12.2025.....	18
2.6 Formy péče o děti po rozvodu účinné od 1.1.2026.....	19
3 Orgán sociálně-právní ochrany dětí.....	20
3.1 Úloha OSPOD v rozvodovém řízení	20
4 Psychologické a sociální důsledky rozvodu na děti	22
4.1 Psychologické dopady rozvodu na děti	22
4.2 Sociální dopady rozvodu na děti	23
4.3 Vývoj dítěte v jednotlivých vývojových stádiích a jeho proměny v souvislosti s rozvodem rodičů	23
4.4 Krátkodobé a dlouhodobé dopady rozvodu rodičů na děti	25
5 Dlouhodobé dopady rozvodu rodičů v dospělosti dítěte.....	27
5.1 Oblasti dlouhodobých dopadů rozvodu rodičů v dospělosti.....	27
5.2 Partnerské a rodinné vztahy v dospělosti	28
6 Výzkumná část.....	29
6.1 Cíl a výzkumné otázky	29
6.2 Metodologický postup	29
6.3 Polostrukturovaný rozhovor	30
6.4 Výzkumný vzorek	30
6.5 Etika výzkumu	30
6.6 Průběh výzkumu.....	30
6.7 Metoda analýzy.....	31
6.8 Limity výzkumu	31
7 Analýza dat.....	32
7.1 Zpětné vnímání rodinného prostředí a prožívání rozvodu rodičů.....	32
7.2 Vliv rozvodu na vývoj vztahů k rodičům.....	39
7.3 Promítání prožitých zkušeností do dospělosti a partnerských vztahů.....	44
7.4 Zpětná reflexe zkušenosti a doporučení komunikačních partnerů	52

8	Diskuse	57
	Závěr	61
	Seznam použité literatury.....	62
	Přílohy.....	65

Seznam obrázků

Obr. 1: Sňatky a rozvody v letech 1990–2024	15
---	----

Seznam tabulek

Tab. 1: Základní charakteristika výzkumného vzorku	32
--	----

Seznam zkratek

ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
DVO	Dílčí výzkumná otázka
HVO	Hlavní výzkumná otázka
KP	Komunikační partner
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
MS	Ministerstvo spravedlnosti
OSPOD	Orgán sociálně – právní ochrany dětí
SPO	Sociálně – právní ochrana

Úvod

Rodina je v naší společnosti tradičně vnímána jako základní jednotka státu a primární prostor pro socializaci jedince. Pro dítě představuje svět, ve kterém se tvoří jeho první citové vazby a vnímání stability. Pokud však dojde k rozpadu tohoto systému prostřednictvím rozvodu, dochází k zásadnímu narušení dosavadních jistot.

Cílem této bakalářské práce je zjistit, jak dospělé děti vnímají rozvod rodičů jako zkušenost, která ovlivnila jejich život. Cílovou skupinou jsou jedinci, kteří tuto událost zažili ve věku 8-18 let, tedy v období školního věku a adolescence, kdy se intenzivněji buduje identita a vztah k okolnímu světu.

Volba tohoto tématu vychází z osobního i odborného zájmu. Téma rozvodu rodičů je mi blízké díky vlastní zkušenosti a pozorování jeho dopadů na děti v mém okolí. Rozvod není pouze právní či administrativní záležitostí mezi manželi, ale hluboce ovlivňuje životy dětí, jejich emoční pohodu a schopnost navazovat vlastní partnerské vztahy v dospělosti. Zaujímá mě, jak jednotlivci tuto zkušenost zpětně vnímají. Studium těchto dopadů prostřednictvím kvalitativního výzkumu umožňuje zachytit osobní prožitky a zpětné zamyšlení dospělých, kteří si tuto zkušenost nesou do současného života.

Dle mého názoru je zvolené téma velmi aktuální. To podtrhuje i současná demografická situace. V České republice se míra rozvodovosti dlouhodobě pohybuje na vysoké úrovni, což znamená, že zkušenost s rozpadem rodiny se týká stále většího počtu dětí. Tato situace klade zvýšené nároky nejen na psychologickou odolnost jedinců, ale i na legislativní rámec. V této oblasti je nová právní úprava platná od 1. ledna 2026, která přináší zásadní změny do občanského zákoníku. Tato novela opouští dřívější rozlišování forem péče (výlučná, střídavá, společná) a klade hlavní důraz na dohodu rodičů a individuální potřeby dítěte.

Bakalářská práce je rozdělena do dvou hlavních částí – teoretické a praktické. Teoretická část se věnuje vymezení pojmu rodina, jejím funkcím a typům, dále popisuje proces rozvodu a jeho právní rámec, včetně role orgánů sociálně-právní ochrany dětí (dále jen OSPOD). Pozornost je také věnována rozdílům mezi krátkodobými a dlouhodobými důsledky rozvodu, které se často naplno projeví až v dospělosti při zakládání vlastních rodin.

Praktická část práce vychází z kvalitativního výzkumu provedeného prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů s dospělými osobami, které rozvod rodičů zažily v dětství nebo adolescenci. Výzkum sleduje retrospektivní vzpomínky účastníků, kvalitu vztahů s oběma rodiči a zkoumá, zda a jakým způsobem zkušenost s rozvodem ovlivňuje současné partnerské postoje, manželství a způsob řešení konfliktů.

Výsledky práce mohou přispět k hlubšímu porozumění psychosociálních dopadů rozvodu rodičů na děti, ale také poukázat na faktory, které mohou dětem pomoci zvládnout tuto náročnou situaci lépe. Výsledky mohou sloužit jako podklad pro sociální pracovníky, terapeuty nebo pedagogy, kteří přicházejí do kontaktu s rodinami v rozvodové krizi a přispět tak k prevenci negativních dopadů, které by si děti mohly nést do svého dospělého života.

1 Rodina

Rodina je z psychologického hlediska chápána jako skupina osob spojených manželstvím či pokrevními vazbami, mezi nimiž existuje vzájemná odpovědnost, podpora a pomoc (Hartl, 1994, in Špaňhelová, 2010). Rodina bývá rovněž vymezována jako biopsychosociální jednotka tvořená dvěma nepříbuznými jedinci, zpravidla mužem a ženou, a jejich dětmi (Špaňhelová, 2010).

Dle Matouška (2016) rodina představuje soužití jedné či více generací založené na vzájemné emocionální a materiální podpoře. Její jádro zpravidla tvoří dva dospělí partneři, přičemž nejsilnějším biologickým poutem v rodině je vztah mezi rodičem a dítětem. Pokud rodina vychovává děti, jejím klíčovým úkolem je zajistit všechny jejich potřeby a podmínky pro zdravý vývoj. K tomu jsou nezbytné kompetence dospělých členů rodiny – například schopnost zajistit příjem, nakládat s financemi, udržovat domácnost, sladovat každodenní potřeby jedinců, zvládat konflikty či udržovat vztahy s širší rodinou a okolím.

Ve své knize zároveň upozorňuje, že v současných euroamerických společnostech klesá význam formálního manželského svazku a tradiční genderové role ztrácejí jednoznačné vymezení. Rodinné role jsou proto více předmětem vyjednávání, což podle autora přispívá k vyšší zranitelnosti rodin vůči rozpadu oproti tradičním společnostem.

1.1 Historie rodiny

Rodina v českých zemích byla v průběhu moderních dějin výrazně ovlivňována politickými režimy, které se v různé míře snažily zasahovat do jejího soukromého fungování. V totalitních obdobích představovala rodina často útočiště před autoritářským státem, zároveň však byla vystavena tlaku oficiální ideologie, která do rodinného života pronikala a deformovala ji. Socialistický režim prosazoval kolektivistické pojetí společnosti, podporoval zaměstnanost žen a kolektivní péči o děti, což vedlo k oslabení tradičních rodinných vazeb, přetížení žen a k narušení vztahů mezi rodiči a dětmi. Přesto si rodina zachovala významnou roli a často fungovala jako prostor vzájemné podpory a obrany vůči selhávajícímu státu (Matoušek, 1997).

Dále autor uvádí, že po roce 1989 došlo ke změnám rodinného chování, zejména k poklesu sňatečnosti, nárůstu rozvodovosti a odkládání rodičovství, což interpretuje jako důsledek širších společenských proměn.

1.2 Význam rodiny pro dítě

Rodina představuje klíčové prostředí, které zásadním způsobem ovlivňuje vývoj dítěte. Dítě se rodí do rodiny, od rodičů získává genetickou výbavu a rodinné prostředí významně ovlivňuje jeho celkový vývoj, zejména v raném dětství. Projevuje se v oblasti tělesného, psychického, sociálního i duchovního vývoje. Rodina je prvním sociálním prostředím, ve kterém dochází k primární socializaci dítěte a kde si jedinec začíná vytvářet představu o své sociální roli a postavení ve společnosti (Kukla, 2016). Pokud v rodině chybí některý z klíčových členů, může být vývoj dítěte ohrožen deprivací, protože jeho roli nelze vždy plnohodnotně nahradit, a to jak ve vztahu k dítěti samému, tak v rámci fungování celé rodiny (Langmeier, Matějček, 2011).

Kukla (2016) tvrdí, že rodinné prostředí funguje jako mikrosociální systém, ve kterém si dítě osvojuje vzorce chování, zvyklosti, hodnoty, znalosti a dovednosti důležité pro jeho další život.

Tyto vlivy mohou mít jak pozitivní, tak negativní charakter, což se může projevit například v podobě transgeneračního přenosu násilí, kdy dítě vystavené týrání může v dospělosti samo vykazovat násilné chování. Současně se dítě v rámci rodiny seznamuje se sociálními, kulturními a morálními normami a učí se rozlišovat mezi společensky přijatelným a nepřijatelným jednáním.

1.3 Funkce rodiny

Z pohledu sociální psychologie Špaňhelová (2010) uvádí rozlišení několika zásadních funkcí rodiny. Patří sem funkce biologicko-reprodukční, ekonomicko-zabezpečovací, emocionální a socializačně-výchovná.

Biologicko-reprodukční funkce spočívá v plození a výchově dětí a v předávání života dalším generacím (Špaňhelová, 2010). Porucha této funkce nastává v momentě, kdy rodina mít dítě nemůže nebo je mít nechce. V takovém případě hovoříme o selhání základní funkce. Terapeutické ovlivnění se zde zaměřuje buď na léčbu poruch reprodukce nebo na působení v oblasti výchovy k rodičovství, zejména pokud rodina svou reprodukční roli vědomě odmítá (Klíma a kol., 2016).

Ekonomicko-zabezpečovací funkce se vztahuje k odpovědnosti rodiny za materiální a finanční zajištění dítěte, přičemž tato funkce by neměla převažovat nad emocionální stránkou. Nadměrné soustředění na materiální zabezpečení může vést k oslabení dalších, zejména emocionálních aspektů rodinného života, které jsou klíčové pro zdravý psychický vývoj dítěte (Špaňhelová, 2010). Porucha této funkce se projevuje nedostatkem materiálních prostředků, kdy se rodina ocitá na hranici chudoby či životního minima. Problematika nespočívá pouze ve financích. Zahrnuje také psychologické, pracovní a sociální aspekty. Klíčovým faktorem je zde také úroveň bydlení, dodržování pořádku, zajištění klidu a dostatku vhodných podnětů pro vývoj dítěte (Klíma a kol., 2016).

Emocionální funkce rodiny představuje zajištění citové jistoty dítěte, sdílení emocí a podporu v jejich vyjadřování. Rodiče dítěti poskytují lásku, přijetí a bezpečí, přičemž současně nastavují přiměřené hranice, které se s ohledem na věk a vývoj dítěte postupně proměňují. Některé hodnoty a pravidla však zůstávají stabilní, například důraz na pravdivost (Špaňhelová, 2010). Porucha této funkce je definována neschopností rodiny vytvořit a udržet potřebné hlubší citové vazby. Mezi typické projevy patří nevyrovnaná rodinná atmosféra, nezájem rodičů o dítě nebo jejich rozchod. Tato situace může vyústit v opuštění dítěte. V nejzávažnějších případech může dojít k týrání či zneužívání dítěte (Klíma a kol., 2016).

Socializačně-výchovná funkce má za cíl připravit dítě na fungování ve společnosti. Rodina dítěti pomáhá orientovat se v sociálním prostředí, porozumět společenským pravidlům a osvojit si dovednosti potřebné pro vztahy s vrstevníky i dospělými. Tím rodina vytváří základ pro sebejisté a odpovědné fungování jedince v širším sociálním kontextu (Špaňhelová, 2010). Poruchy této funkce lze dělit podle postoje rodičů: Rodiče se nemohou o dítě starat, rodiče se nedokážou o dítě starat, rodiče se nechtějí o dítě starat (Klíma a kol., 2016).

Při selhání v kterékoliv funkci rodiny je vždy ohrožena péče o dítě, a především jeho zdravý vývoj. Takový stav vyžaduje akutní řešení, na kterém se musí podílet řada odborníků. Jedná se zejména o sociální pracovníky – konkrétně OSPOD, dětského lékaře a dětskou sestru, pedagogy, psychology a v krajních případech policii a orgány činné v trestním řízení (Klíma a kol., 2016).

1.4 Funkčnost rodiny

Rodinu lze z hlediska její funkčnosti rozlišovat podle míry naplňování základních rodinných funkcí. Klíma a kol., (2016) uvádějí několik typů rodin, které se od sebe liší tím, jak jsou tyto funkce zajišťovány. Eufunkční rodina plní všechny své základní funkce v odpovídajícím rozsahu i kvalitě a vytváří stabilní a podnětné prostředí pro své členy. Problémová rodina své funkce naplňuje, avšak s obtížemi nebo dílčími nedostatky, které mohou do budoucna zvyšovat riziko oslabení či selhání některé z nich. Dle Heluse (2015) se rodina v krizových situacích často ocitá v ohrožení a čelí hrozbě rozpadu. Členové rodiny se snaží problém řešit a vrátit věci do pořádku, ale pokud jejich síly nestačí, vyhledávají pomoc, která bývá většinou pouze dočasně účinná. Častým východiskem je rozchod nebo rozvod partnerů, po němž se rodina snaží uspořádat poměry tak, aby děti trpěly co nejméně.

Dále Klíma a kol., (2016) uvádějí dysfunkční a afunkční typy rodiny. Dysfunkční rodina již některou ze základních funkcí neplní, případně ji plní výrazně nedostatečně, což se negativně promítá do fungování jednotlivých členů i rodinného systému jako celku. Afunkční rodina pak nepředstavuje funkční systém, neboť nenaplňuje žádnou ze svých základních funkcí a prakticky přestává existovat. Helus (2015) zmiňuje, že u dysfunkčních rodin rozchod nebo rozvod rodičů zanechává na dítěti dlouhodobé negativní dopady, které mohou mít traumatický charakter. U afunkčních rodin je dítě vystaveno velkému riziku. V těchto případech je často nutné hledat řešení mimo rodinu. K tomu obvykle dochází rozhodnutím soudu, kdy jsou rodiče zbaveni rodičovských práv a dítě je následně umístěno buď do dětského domova nebo do zařízení náhradní rodinné péče.

1.5 Typy rodiny

Existuje několik typů rodin. Podle velikosti rodiny Špaňhelová (2010) rozlišuje rodinu nukleární a rozšířenou. Uvádí, že nukleární rodinu tvoří matka, otec a děti. Rozšířená rodina zahrnuje kromě rodičů a dětí také další příbuzné, zejména prarodiče, sourozence rodičů a další příbuzné.

Z hlediska složení rodiny Helus (2015) ve své knize uvádí úplnou a neúplnou rodinu. Úplnou rodinu tvoří matka, otec a děti. V rámci neúplné rodiny lze sledovat několik specifických aspektů. Nejčastější je absence jednoho rodiče. Statisticky častěji v rodině chybí otec, přičemž jeho roli mohou při příznivých okolnostech kompenzovat jiní muži v rámci širší rodiny, jako jsou například prarodiče, strýcové nebo partneři matek. Existuje rozdíl v dopadu na dítě mezi ovdověním a rozvodem. Zatímco u ovdovění zůstává autorita zesnulého otce často zachována skrze pozitivní vzpomínky matky, u konfliktního rozvodu mohou negativně postoje matky bránit dítěti ve vytváření zdravého vztahu k otci a mužským autoritám obecně. V neúplných rodinách se může objevit snaha vynahradiť dítěti chybějícího rodiče nadměrnou péčí a rozmazlováním, což se týká jak pokrevních rodičů, tak nových partnerů, kteří si chtějí svou pozici v rodině potvrdit zvýšenou mírou pozornosti.

Důležitý prvek, který Helusovu (2015) typologii doplňuje, je tzv. funkční či skrytá neúplnost. O tomto typu hovoříme v situaci, kdy rodina navenek působí jako úplná a spořádaná, ale jeden z rodičů neplní své rodičovské funkce, je citově uzavřený nebo se v rodinném prostředí příliš nevyskytuje.

2 Rozvod

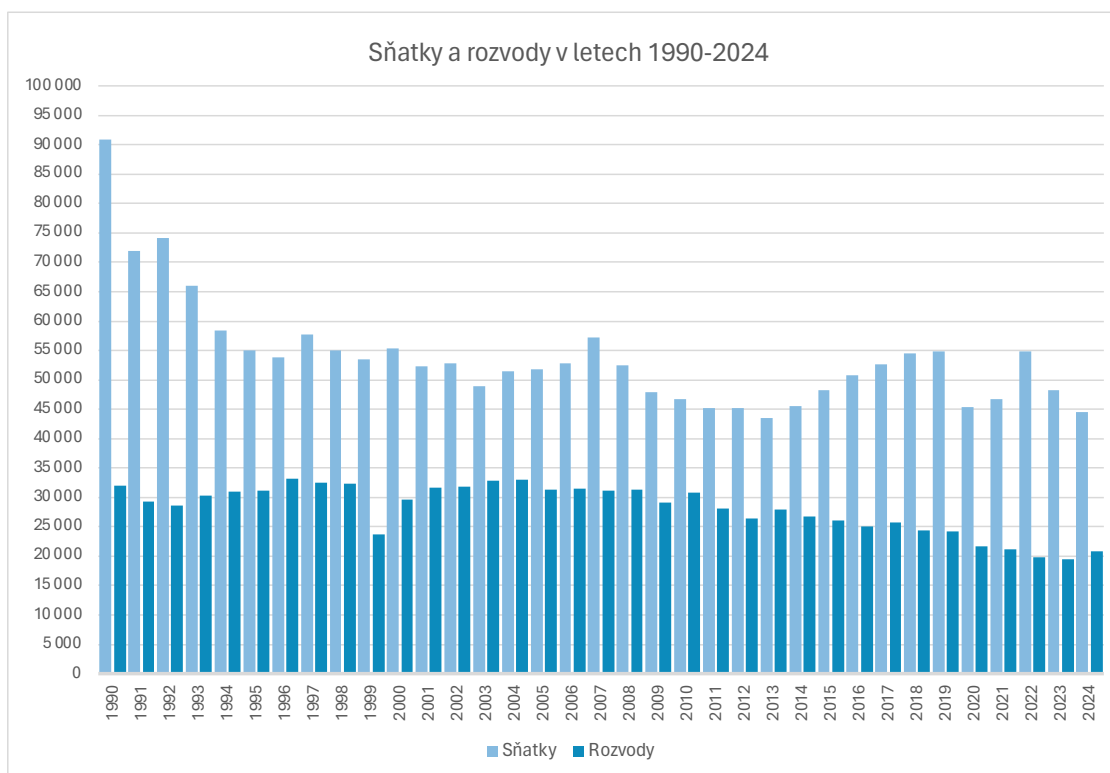
Dle Matouška (2016) rozvod představuje právní, případně faktické ukončení soužití dospělých partnerů a je spojen s rozpadem rodinného systému. Pro všechny zúčastněné, zejména pro děti, znamená nutnost vyrovnávat se s řadou zátěžových situací, přičemž tento proces má často dlouhodobý charakter. U části dospělých může rozvod probíhat vysoce konfliktním způsobem, který nabývá podoby destruktivního sporu. Do tohoto konfliktu bývají zatahovány nejen samotné děti, ale i širší okolí rozcházejících se partnerů. V takových případech se významným zdrojem konfliktu stává také otázka uspořádání další péče o děti.

Matoušek (2008) zmiňuje, že rozvod je právní úkon, kterým je ukončeno manželství. Tímto krokem zanikají vzájemná práva a povinnosti mezi manželi, nikoli však povinnosti rodičů vůči jejich dětem. Při rozhodování o rozvodu soud přihlíží především k zájmům nezletilých dětí.

Rozvod je většinou chápán jako právní ukončení manželství během života obou partnerů, kterému obvykle předchází jeho skutečný rozpad. V různých kulturách však může manželství skončit i společensky nekontrolovatelným nebo zvykovým rozchodem, přičemž právní či institucionální zajištění péče o děti a majetku se liší podle tradice a kulturního kontextu (Vodáková, 2017).

2.1 Vývoj rozvodovosti v ČR

Následující graf znázorňuje vývoj počtu rozvodů v České republice v letech 1990–2024 na základě dat Českého statistického úřadu. Údaje slouží k základnímu přehledu dlouhodobého trendu rozvodovosti.

Obr. 1: Sňatky a rozvody v letech 1990–2024

Zdroj: ČSÚ, vlastní zpracování

Z grafu je patrný výrazný rozdíl ve vývoji počtu sňatků a rozvodů v České republice v letech 1990–2024. V roce 1990 bylo uzavřeno 90 953 manželství a evidováno 32 055 rozvodů, takže počet sňatků byl výrazně vyšší než počet rozvodů. Podobná situace byla i v roce 1995, kdy bylo uzavřeno 54 956 sňatků a zaznamenáno 31 135 rozvodů. V dalších letech se však rozdíl mezi těmito hodnotami postupně zmenšoval. Například v roce 2000 bylo uzavřeno 55 321 manželství a evidováno 29 704 rozvodů. V roce 2005 šlo o 51 829 sňatků a 31 288 rozvodů, což ukazuje, že rozdíl mezi sňatky a rozvody už nebyl tak výrazný. Kolem roku 2010 lze pozorovat, že se počty ještě více přibližují – v roce 2010 bylo uzavřeno 46 746 manželství a zaznamenáno 30 783 rozvodů. V roce 2013 pak 43 499 sňatků a 27 895 rozvodů, což znamená, že rozvody tvořily poměrně velkou část ve vztahu k uzavíraným manželstvím. V novějších letech se tento rozdíl opět mírně zvětšuje. Například v roce 2020 bylo uzavřeno 45 415 manželství a evidováno 21 734 rozvodů. V roce 2024 pak 44 486 sňatků a 20 796 rozvodů. Z grafu tedy vyplývá, že rozdíl mezi počtem sňatků a rozvodů se v průběhu let zmenšoval, protože počet sňatků klesal, zatímco počet rozvodů se tolik neměnil. Díky tomu rozvody v některých obdobích tvořily větší část ve vztahu k uzavíraným manželstvím. V posledních letech je však patrné mírné zvětšení tohoto rozdílu, i když stále není tak výrazný jako na začátku sledovaného období.

Matoušek (2015) uvádí, že v České republice narůstá počet osob, které žijí v partnerském vztahu bez uzavření manželství. Tato nesezdaná soužití se v mnoha ohledech svým fungováním a charakteristikami podobají manželstvím, která byla oficiálně uzavřena před příslušným orgánem.

2.2 Právní rámec rozvodu v ČR

Právní úprava rozvodu v České republice je součástí rodinného práva, která je obsažena v § 755–757 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Tento zákon upravuje vznik, trvání i zánik manželství a stanovuje podmínky, za nichž může být manželství soudem rozvedeno (zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, v platném znění).

Podle § 755 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, může soud manželství rozvést pouze tehdy, je-li soužití manželů hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno a nelze očekávat jeho obnovení. Zákon zároveň stanoví situace, kdy rozvod není přípustný, a to zejména tehdy, pokud by byl v rozporu se zájmem nezletilého dítěte nebo by způsobil zvlášť závažnou újmu manželovi, který se na rozvratu převážně nepodílel. Pokud je v manželství nezletilé dítě, soud manželství nerozvede, dokud není rozhodnuto o úpravě poměrů dítěte pro dobu po rozvodu.

2.3 Druhy rozvodu

Právní úprava rozvodu manželství v České republice rozlišuje dva základní typy rozvodového řízení, a to sporný rozvod (§ 756 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník) a nesporný rozvod (§ 757 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník). Toto členění vychází z občanského zákoníku a je založeno především na tom, zda soud v rámci řízení zkoumá příčiny rozvratu manželského soužití nebo zda od jejich zjišťování upouští. Jednotlivé formy rozvodu se tak liší zejména mírou shody mezi manžely, rozsahem dokazování a náročností soudního řízení (Hrušáková a kol., 2014).

Níže se budu věnovat právní úpravě rozvodu ve znění účinném do 31.12.2025.

2.3.1 Rozvod se zjišťováním příčin rozvratu (sporný rozvod)

Sporný rozvod představuje takový způsob rozvodu manželství, který se uplatňuje v případech, kdy mezi manžely neexistuje shoda na ukončení, případně nejsou splněné podmínky pro rozvod bez zjišťování příčin rozvratu. Tento typ rozvodu je upraven v § 756 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku.

V rámci sporného rozvodu soud zkoumá, zda je manželské soužití hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno, a současně se zabývá okolnostmi, které k tomuto rozvratu vedly. Součástí řízení je dokazování, při němž soud hodnotí tvrzení obou manželů a předložené důkazy. Důkazní břemeno zpravidla nese ten z manželů, který návrh na rozvod podal (Hrušáková a kol., 2014).

2.3.2 Rozvod bez zjišťování příčin rozvratu (nesporný rozvod)

Nesporný rozvod, označovaný také jako rozvod bez zjišťování příčin rozvratu manželství, je založen na vzájemné shodě obou manželů na ukončení manželství. Tento typ rozvodu je upraven v § 757 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, a představuje méně konfliktní způsob zániku manželství v případech, kdy jsou splněny zákonem stanovené podmínky.

Mezi tyto podmínky patří:

- Manželství trvalo alespoň jeden rok
- Manželé spolu nežijí nejméně šest měsíců
- Oba manželé s rozvodem souhlasí
- Manželé uzavřeli dohodu o úpravě poměrů nezletilých dětí pro dobu po rozvodu
- Manželé se dohodli na vypořádání majetkových vztahů a bydlení, příp. výživném

V případě splnění těchto podmínek soud nezjišťuje příčiny rozvratu manželství a soustředí se především na posouzení zákonných náležitostí a ochranu zájmů nezletilých dětí (Hrušáková a kol., 2015).

Od 1.1.2026 vstoupila v platnost novela občanského zákoníku, která mění postup soudů při rozhodování o rozvodu a úpravě poměrů nezletilých dětí a na tuto změnu se podíváme v další části kapitoly.

2.4 Právní úprava rozvodu účinná od 1.1.2026

Právní úprava rozvodu manželství účinná od 1.1.2026 nadále rozlišuje rozvod se zjišťováním příčin rozvratu (sporný) a rozvod bez zjišťování příčin rozvratu (smluvený).

Rozvod se zjišťováním příčin rozvratu (sporný), upravený v § 756 zákona 89/2012 Sb., občanského zákoníku, se uplatňuje v případech, kdy mezi manžely neexistuje shoda na ukončení manželství nebo kdy nejsou splněny podmínky pro smluvený rozvod. V tomto typu rozvodového řízení soud zjišťuje, zda je manželství hluboce, trvale a nenapravitelně rozvráceno a zda nelze očekávat obnovení manželského soužití.

Soud zkoumá příčiny rozvratu manželství pouze tehdy, pokud manžel, který návrh na rozvod nepodal, tvrdí, že jsou dány důvody pro zamítnutí návrhu podle § 755 odst. 2 písm. b) zákona 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Jedná se o situace, kdy by rozvod způsobil zvláště závažnou

újmu manželovi, který se na rozvratu manželství převážně nepodílel porušením manželských povinností, a kdy mimořádné okolnosti svědčí ve prospěch zachování manželství. Tato překážka rozvodu se neuplatní v případě, že manželé spolu nežijí po dobu alespoň tří let.

Podle § 757 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku je možné manželství rozvést bez zjišťování příčin rozvratu, pokud se jedná o tzv. nesporný (smluvený) rozvod. Tento postup se uplatní v případě, že jeden z manželů podá návrh společně a shodně tvrdí, že jejich manželství je rozvráceno a že mají zájem na jeho rozvodu. Za těchto okolností se má za to, že podmínky hlubokého, trvalého a nenapravitelného rozvratu manželství jsou splněny.

Manželství může být v případě shody mezi manžely rozvedeno bez nařízeného soudního jednání.

Zákon stanoví několik podmínek, které musí být současně naplněny:

- Manželství musí ke dni zahájení rozvodového řízení trvat alespoň jeden rok
- Pokud mají manželé nezletilé dítě, které nenabýlo plné svéprávnosti, musí se dohodnout na úpravě jeho poměrů pro dobu po rozvodu a tuto dohodu musí soud schválit.
- Manželé se dohodli na vypořádání majetkových poměrů, bydlení a případně i na výživném po rozvodu. Tato dohoda musí mít písemnou formu a podpisy manželů musí být úředně ověřeny.

2.5 Formy péče o děti po rozvodu účinné do 31.12.2025

Klíčovým bodem každého rozvodového řízení, ve kterém figurují nezletilé děti, je rozhodnutí o jejich budoucím uspořádání života a formě rodičovské péče. Z tohoto důvodu se v následujících kapitolách zaměřím na jednotlivé formy péče po rozvodu.

Právní úprava porozvodové péče o děti je v České republice upravena v § 907 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Jedná se o svěření do výlučné péče jednoho z rodičů, střídavé péče nebo do společné péče rodičů. O svěření do těchto forem péče rodičů rozhoduje soud. Vždy však musí být rozhodnuto v nejlepším zájmu dítěte (Polišenská, Feberová, Stuchlík, 2019).

Péče jednoho rodiče (označovaná také jako výlučná nebo výhradní) je uspořádání, při kterém dítě žije převážně v domácnosti jednoho z rodičů, který zajišťuje hlavní část každodenní péče. Tento rodič obvykle rozhoduje o běžných záležitostech dítěte a nese větší podíl praktické odpovědnosti spojené s každodenním režimem. Kontakt s druhým rodičem se realizuje buď na základě vzájemné dohody nebo prostřednictvím soudní úpravy styku. V situacích, kdy se rodiče nedokážou dohodnout, bývá návrh na úpravu styku podáván hlavně proto, aby měl druhý rodič jasně vymezený prostor pro setkávání s dítětem. Rozsah styku může být nastaven velmi flexibilně. Od častých návštěv až po pravidelné přespávání u druhého rodiče. Při širší úpravě může výsledný režim připomínat do určité míry péči střídavou (Skřivánková, 2023).

Střídavá péče představuje uspořádání, kdy dítě tráví vymezené časové úseky v domácnostech obou rodičů. Ačkoliv je tato forma péče spojována s rovnoměrným rozdělením času v poměru 50:50, může být časový rozsah stanoven nerovnoměrně v závislosti na individuálních potřebách dítěte a možnostech rodičů. Klíčovým faktorem úspěchu je vysoká míra spolupráce a kvalita komunikace mezi rodiči. Ti jsou nuceni efektivně sdílet informace nejen o zásadních rozhodnutích, ale i o běžných každodenních věcech, jako je školní prospěch, volnočasové aktivity nebo aktuální zdravotní stav dítěte (Skřivánková, 2023).

Společnou péči mají rodiče již před rozvodem. Pokud je však po rozvodu potřeba upravit poměry dítěte, je zbytečné, aby soud rozhodoval o společné péči jako o nové formě. Z tohoto důvodu se uvádí, že společná péče by měla být především výsledkem dohody rodičů a role soudu by spočívala zejména v jejím schválení. V praxi společná péče znamená vysokou míru spolupráce rodičů. Rodiče musí být schopni domluvit se pružně na otázkách týkajících se dětí, efektivně komunikovat, respektovat se navzájem v rodičovské roli a vnímat péči primárně jako společnou odpovědnost a soubor povinností, které chtějí oba naplňovat (Skřivánková, 2023).

2.6 Formy péče o děti po rozvodu účinné od 1.1.2026

Tisková zpráva MS ČR ze dne 19. prosince 2025 uvádí, že Ministerstvo spravedlnosti připravilo tzv. rozvodovou novelu, která nabývá účinnosti k 1.1.2026 a přibližuje změny v oblasti rozvodu manželství a úpravy poměrů nezletilého dítěte. Nově se má rozvod a rozhodování o péči a vyživovací povinnosti vůči nezletilému dítěti projednávat v jednom spojeném řízení u soudu podle bydliště dítěte, přičemž v odůvodněných případech může soud řízení rozdělit. Soud bude nejprve rozhodovat o poměrech dítěte a v případech, kdy jsou rodiče dohodnuti a nehrozí střet zájmů, nebude dítě automaticky zastupovat kolizní opatrovník (OSPOD), ale sami rodiče. Kolizní opatrovník bude ustanoven, pokud se střet zájmů ukáže nebo o to požádá dítě. Rodiče dítěte schopného situaci pochopit mají být povinni dítě informovat o řízení a o možnosti vyjádřit svůj názor. Současně se mění pojetí rozhodování o péči. Soud již nebude dítě svěřovat do výlučné, střídavé nebo společné péče, ale bude vycházet z toho, že dítě má právo na péči obou rodičů a stanoví rozsah péče každého z nich podle nejlepšího zájmu dítěte. Cílem je omezit nálepkování forem péče a s tím spojené konflikty. Pokud se rodiče dohodnou, soud dohodu schválí a nemusí stanovovat konkrétní rozsah péče ani autoritativně rozhodovat o výživném. Při neshodě rodičů soud rozsah péče určí a současně rozhodne i o výživném (Tisková zpráva MS ČR, 19. prosince 2025).

Nové ustanovení § 907 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, vychází z toho, že pokud se rodiče dohodnou, soud rozhodne, že dítě zůstává v péči obou rodičů, aniž by stanovoval, v jakém rozsahu bude o dítě pečovat každý z nich. Nedojde-li k takovému rozhodnutí, soud určí rozsah péče každého z rodičů s ohledem na zájem dítěte. Vyžaduje-li to zájem dítěte, může soud zároveň stanovit podmínky výkonu péče, zejména vymezit místo, kde rodič smí nebo nesmí o dítě pečovat, případně určit osoby, které při péči mohou nebo naopak nesmějí být přítomny. Je-li to nutné v zájmu dítěte, může soud upravit také nepřímý styk rodiče s dítětem nebo právo rodiče na informace o dítěti v době, kdy o dítě pečuje druhý rodič a současně stanovit podmínky tohoto kontaktu či informování (§ 907 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku).

Rodičovská odpovědnost je vymezena v § 858 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku a představuje soubor práv a povinností rodičů vůči dítěti. Zahrnuje zejména péči o jeho zdraví a celkový tělesný, citový, rozumový i mravní vývoj, jeho ochranu, zajištění výchovy a vzdělání, udržování osobního i nepřímého kontaktu a sdílení důležitých informací, dále určení místa jeho bydliště, zastupování dítěte a správu jeho majetku. Tato odpovědnost vzniká narozením dítěte a zaniká nabytím jeho plné svéprávnosti. V případě, že soud rodiči nepřizná péči o nezletilé dítě, může rozhodnout o pozastavení, omezení nebo zbavení jeho rodičovské odpovědnosti (§ 858 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku).

3 Orgán sociálně-právní ochrany dětí

V této kapitole představím právní rámec, strukturu a úlohu OSPOD, s důrazem na jeho činnost při rozvodových řízeních.

Základním předpisem pro sociálně-právní ochranu dětí v České republice je zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, v platném znění, který vymezuje, že cílem této ochrany je zajistit dítěti bezpečné podmínky pro zdravý vývoj a výchovu, chránit jeho práva a oprávněné zájmy (včetně majetku), pomáhat rodině obnovit její narušené fungování a v případech, kdy dítě nemůže vyrůstat ve vlastní rodině, zajistit pro něj náhradní rodinné prostředí (zákon č. 359/1999 Sb., § 1).

Orgány sociálně-právní ochrany dětí jsou orgány veřejné moci, jejichž úkolem je chránit zájmy nezletilých dětí. V českém prostředí systém SPO tvoří více institucí – patří sem zejména Úřad pro mezinárodněprávní ochranu dětí, Ministerstvo práce a sociálních věcí, krajské úřady, Úřad práce a obecní úřady obcí s rozšířenou působností, obecní a újezdní úřady (Matoušek, 2016).

Matoušek (2016) dále uvádí, že obce s rozšířenou působností zřizují oddělení sociálně-právní ochrany dětí, které se podílejí na koordinaci výkonu SPO, řeší závažnější případy a mohou se zapojovat i do plánování podpůrných programů pro ohrožené děti a jejich rodiny v daném regionu. Sociálně-právní ochrana se přitom zaměřuje na děti v různých formách ohrožení, například při zanedbávání či zneužívání rodičovské odpovědnosti, při útěcích z domova, v souvislosti s násilím v rodině, trestnou činností nebo v případech vyžadujících mezinárodní ochranu.

Samotná činnost OSPOD může probíhat na různých úrovních, které se liší rozsahem zásahu do práv a povinností osob, jichž se daná situace týká. Mezi tyto formy patří zejména preventivní a poradenská činnost. V případech ohrožení dítěte mohou být uplatněna také výchovná opatření, která mohou probíhat ve spolupráci se soudem, včetně dočasného odnětí nezletilého z péče osoby, která je oprávněna a povinna o dítě pečovat (Polišenská, Feberová, Stuchlík, 2019).

Klientem orgánu sociálně-právní ochrany dětí je dítě, nikoli rodič. Dítě se často nachází v situaci, kdy jeho přání a potřeby nejsou dostatečně slyšeny a kdy nemá prostor prosadit svůj názor v konfliktním prostředí rodičovských sporů. Z tohoto důvodu je role OSPOD zásadní, protože má odpovědnost hájit zájmy dítěte a citlivě nakládat s kompetencemi, které mu byly svěřeny (Smrž, 2025).

Podle MPSV (2011) OSPOD v soudních řízeních často vystupuje jako kolizní opatrovník nezletilého. V této roli má jednat v zájmu dítěte, může provádět šetření v jeho přirozeném prostředí a své úkony zaznamenává do spisu.

3.1 Úloha OSPOD v rozvodovém řízení

V soudních řízeních týkajících se nezletilých dětí zastupuje dítě OSPOD v postavení kolizního opatrovníka a hájí jeho zájmy po celou dobu řízení (Kovářová, 2011). Jeho úloha je dvojí. Na jedné straně vystupuje jako zástupce dítěte a chrání jeho zájmy, na straně druhé potřebuje s dítětem komunikovat a získávat od něj informace, které mu umožní navrhnout řešení odpovídající nejlepšímu zájmu dítěte (Nováková, 2023).

Stanoviska OSPOD jsou pro soud důležitým podkladem při rozhodování, a to jak v případech, kdy rodiče předkládají soudu dohodu ke schválení, tak v případech, kdy se rodiče nedokážou dohodnout a soud musí o poměrech dítěte rozhodnout sám. Nejčastěji se jedná o otázky výživného nebo o případy, kdy jeden z rodičů neplní svou výživovací povinnost dobrovolně (Kovářová, 2011).

V rámci řízení soud provádí dokazování a vychází přitom z podkladů předložených rodiči, kolizním opatrovníkem nebo z důkazů, které si vyžádá z vlastní iniciativy. Právní úprava zároveň umožňuje, aby soud rozhodoval o více souvisejících otázkách současně, například o výchově, výživě a péči o dítě. Kolizní opatrovník je do řízení ustanoven písemným rozhodnutím soudu a tuto roli nejčastěji vykonává OSPOD působící při obecním nebo městském úřadu (Kovářová, 2011).

Praktickou činnost opatrovnictví zajišťují sociální pracovníci OSPOD. Ti po svém ustanovení zakládají spis dítěte a zjišťují informace o jeho rodinné situaci, včetně toho, zda rodina nebyla v minulosti předmětem zájmu OSPOD. Součástí jejich práce jsou návštěvy v domácnostech rodičů, rozhovory s rodiči i s dítětem a posuzování podmínek, ve kterých dítě vyrůstá. Na základě zjištěných skutečností zpracovává OSPOD zprávu pro soud, ve které se vyjadřuje k návrhům rodičů i k předmětu řízení, včetně otázky výše výživného nebo vhodnosti předkládané dohody (Kovářová, 2011).

Kolizní opatrovník má v řízení postavení účastníka a může aktivně vystupovat v zájmu dítěte, například navrhnout provedení důkazů, klást otázky účastníkům řízení nebo podat opravný prostředek (odvolání). Jeho role zároveň přispívá k tomu, aby soud získal objektivnější obraz o situaci dítěte, a to zejména díky nezávislému pohledu třetí strany (Kovářová, 2011).

Postavení kolizního opatrovníka v řízení ve věcech nezletilých je upraveno v § 469 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, v platném znění.

4 Psychologické a sociální důsledky rozvodu na děti

Rozvod rodičů může mít výrazný dopad na psychický vývoj a celkovou pohodu dětí. Po rozvodu se mohou u dětí projevovat změny v chování, emoční nestabilita, zvýšená úzkost a pocity nejistoty či zmatku. Děti také často pociťují nedostatek pozornosti, ochrany a emocionální podpory od svých rodičů. Obzvláště negativní důsledky mají rozvody spojené s vysokým konfliktem, kdy trvalé spory mezi rodiči během rozvodového řízení a nízká úroveň spolupráce v rodičovství výrazně ztěžují dětem adaptaci na novou situaci. V některých případech se děti stávají nástrojem v rodičovských konfliktech, manipulacích nebo ovlivňování, což může vést k nenaplnění jejich vývojových potřeb a zhoršení emoční zátěže. Důsledky rozvodu mohou mít jak krátkodobé, tak i dlouhodobé efekty a v některých případech mohou ohrozit stabilitu rodinného systému. Odborníci proto zdůrazňují včasné psychologické a pedagogické podpory pro děti a rodiče během rozvodu a potřebu vyvíjet preventivní intervence založené na ověřených poznatcích (Němečková, Hricová, 2025).

4.1 Psychologické dopady rozvodu na děti

Rozvod rodičů a s ním spojené konfliktní situace představují pro dítě výraznou psychickou zátěž, která se může promítat do jeho emočního prožívání i chování. V důsledku narušení pocitu jistoty a bezpečí dítě často reaguje obrannými mechanismy, jejichž cílem je ochrana psychické rovnováhy. Mezi časté psychologické reakce patří popření reality, kdy dítě odmítá vnímat konflikty v rodině a navenek působí dojmem, že je vše v pořádku. Tento způsob zvládnutí situace může být doprovázen pocity úzkosti, vnitřního napětí, smutku či zmatení, které dítě nedokáže adekvátně pojmenovat nebo vyjádřit. U některých dětí může docházet k potlačování emocí, které se následně projevují náhle a nepředvídatelně. Často se objeví v situacích, které s rodinným konfliktem zdánlivě nesouvisí, například formou neadekvátního výbuchu pláče, agresivního chování nebo somatických obtíží. U některých dětí se objevuje také pocit viny, kdy si rozvod rodičů spojují se svým chováním a přebírají za vzniklou situaci odpovědnost. Významným psychologickým projevem je také separační úzkost, zejména u mladších dětí. Ta se projevuje strachem z odloučení od rodiče, obavami ze ztráty jistoty a zvýšenou potřebou blízkosti. Tyto pocity mohou vést ke zhoršenému chování, poruchám spánku nebo zvýšené emoční citlivosti. U některých dětí se může objevit i emoční otupělost nebo lhostejnost, která často představuje obrannou reakci na nadměrnou psychickou zátěž. Psychická nepohoda se u dětí promítá také do somatických obtíží, které nemají organickou příčinu. Typickým příkladem jsou opakované bolesti hlavy, břicha, nevolnost či zvracení, přičemž lékařská vyšetření neprokáží žádné tělesné onemocnění. Tyto obtíže můžeme chápat jako projev dlouhodobého stresu a nevyjádřených emocí, kdy dítě není schopno své prožitky sdělovat a tělo na ně reaguje fyzickými symptomy. Řešení těchto obtíží spočívá především v porozumění psychickému prožívání dítěte, otevřené komunikaci a emoční podpoře. Dalšími projevy psychické zátěže mohou být noční děsy, poruchy spánku, koktavost, zhoršené a agresivní chování nebo zvýšená podrážděnost (Špaňhelová, 2010).

Psychická zátěž dítěte se však neprojevuje pouze v jeho emočním světě, ale zasahuje i do jeho každodenního sociálního fungování, což bude rozebráno v následující podkapitole.

4.2 Sociální dopady rozvodu na děti

Rozvod rodičů a dlouhodobé konflikty v rodině zasahují i do sociálního fungování dítěte. Dítě je nuceno přizpůsobovat své chování měnící se rodinné situaci, což se může projevit jak navenek problematickými projevy, tak naopak chováním, které okolí hodnotí jako nadměrně přizpůsobivé nebo bezproblémové. Jednou z méně nápadných, ale závažných reakcí je zvýšená ukázněnost a vzornost dítěte. V období rodinné krize se některé děti začínají chovat mimořádně poslušně, klidně a nenáročně a snaží se plnit očekávání svých rodičů. Toto chování může vycházet z přesvědčení dítěte, že jeho správné a bezproblémové jednání může rodinnou situaci uklidnit, zabránit rozvodu rodičů nebo alespoň snížit napětí v domácnosti. Dítě si tak může klást nepřiměřenou odpovědnost za dění v rodině a připisovat si vinu za konflikty mezi rodiči. Dalším významným sociálním dopadem rozvodu je řešení rodičovských problémů prostřednictvím dítěte. V některých rodinách je narušena přímá komunikace mezi rodiči a dítě se stává prostředníkem v jejich vzájemném kontaktu. Přenášení vzkazů, informací nebo emočního obsahu mezi rodiči staví dítě do role, která mu nepřísluší a která přesahuje jeho vývojové možnosti. Dítě je zatěžováno odpovědností za komunikaci dospělých a může mít pocit, že je na něm, aby situaci zvládlo nebo udrželo rovnováhu v rodině. Závažnou podobou tohoto jevu je vytváření koalice dítěte s jedním z rodičů proti rodiči druhému. Dítě se dostává do role spojence, od kterého se očekává podpora, pochopení a loajalita. Tím se ocitá v konfliktu, kdy má vztah k oběma rodičům, ale cítí tlak jednoho z nich. Řešení rodinných problémů prostřednictvím dítěte se může projevovat také v jeho chování. Protestní projevy, jako jsou drobné krádeže, lhaní, útěky z domova, zvýšená neposlušnost nebo zhoršení školního prospěchu, představují další formu, jak dítě reaguje na napětí v rodinném prostředí. Tyto projevy jsou primárně zaměřeny na reakci rodičů a snahu přimět je ke změně situace. Sociální dopady rozvodu se promítají i do vztahů dítěte s vrstevníky a do jeho fungování ve školním prostředí. Dítě může být uzavřenější, straní se kolektivu nebo reaguje podrážděně a konfliktně. Starší děti naopak mohou utíkat z domova za partou přátel, kde se snaží najít lásku a touhu po uznání. Tento mechanismus může být jedním z důvodů, že děti hledají ve svém okolí to, co jim doma chybí (Špaňhelová, 2010).

Rozvod rodičů ovlivňuje nejen aktuální chování dítěte, ale jeho dopady se mohou měnit v závislosti na věku a vývojovém stádiu dítěte. Právě tomu se bude věnovat následující podkapitola.

4.3 Vývoj dítěte v jednotlivých vývojových stádiích a jeho proměny v souvislosti s rozvodem rodičů

Způsob, jakým dítě prožívá rozvod rodičů, je významně ovlivněn jeho vývojovým stadiem, úrovní kognitivního a emočního vývoje a schopností porozumět probíhajícím změnám v rodině (Vágnerová, 2012, Špaňhelová, 2010).

4.3.1 Novorozenecké a kojenecké období (do 1 roku)

V novorozeneckém a kojeneckém období je prožívání dítěte převážně emoční a tělesné, dítě je plně závislé na pečující osobě a jeho pocit bezpečí je utvářen stabilitou, blízkostí a citovou dostupností rodiče. Chování dítěte slouží především k signalizaci základních potřeb a reaguje citlivě na změny v emočním naladění okolí. Rodinné prostředí, především kvalita vztahů mezi

rodiči a jejich schopnost citlivě a stabilně reagovat na potřeby dítěte, v tomto období vytváří zásadní rámec pro utváření základní důvěry a pocitu jistoty (Vágnerová, 2012).

V novorozeneckém a kojeneckém období dítě nerozumí obsahu konfliktů, co však ale velmi citlivě vnímá je emoční atmosféra v rodině a psychický stav pečujících. Napětí, hádky nebo emoční nestabilita rodičů se mohou u dítěte projevit zvýšenou plačtivostí, neklidem, poruchami spánku nebo zvýšenou potřebou tělesné blízkosti. Klíčovou ochrannou roli v tomto období hraje citová dostupnost rodičů, jejich schopnost dítě uklidnit a zachovat stabilní a bezpečný vztah i v situaci partnerské krize (Špaňhelová, 2010).

4.3.2 Batolecí věk (1–3 roky)

Batolecí období je charakteristické intenzivním rozvojem autonomie, kdy dítě usiluje o samostatnost, vlastní iniciativu a kontrolu nad okolím, což se často projevuje vzdorem a potřebou prosazovat vlastní vůli. Současně dochází k výraznému rozvoji řeči, díky němuž je dítě schopno vyjadřovat základní potřeby, přání i emoce, které jsou v tomto období prožívány velmi intenzivně. Základními emocemi jsou zejména hněv, vztek a strach. Postupně se začínají objevovat i složitější emoce, jako jsou pocity studu, lítosti nebo empatie. Začíná si uvědomovat hranice mezi známým a cizím prostředím. Dítě stále zůstává závislé na citové dostupnosti dospělých (Vágnerová, 2012).

Batole již částečně rozumí řeči a významu slov a citlivě vnímá atmosféru v rodině a změny v chování rodičů, i když ještě plně nerozumí jejich příčinám. V situaci konfliktů či rozvodu rodičů se napětí často promítá do chování dítěte prostřednictvím zvýšené plačtivosti, vzteku, poruch spánku nebo symbolické hry „na něco“ či „na někoho“, která odráží jeho vnitřní prožívání. Dítě v tomto období potřebuje především citovou dostupnost obou rodičů, jednoduché a klidné vysvětlování situace a možnost své emoce bezpečně vyjadřovat (Špaňhelová, 2010).

4.3.3 Předškolní věk (3–6 let)

V předškolním období dochází k výraznému rozvoji řeči, myšlení a sociálních dovedností, dítě je schopno verbálně vyjadřovat své prožitky, klást otázky a chápat základní souvislosti. Významně se rozvíjí fantazie a symbolická hra, díky ní dítě zpracovává své zkušenosti a emoce. Emoční prožívání je bohatší a odlišnější, objevují se časté výkyvy nálad (smích – pláč), pocity viny, studu, empatie i snaha vyhovět očekáváním dospělých. Dítě si postupně osvojuje sociální role, učí se spolupráci, pravidlům a navazování vztahů s vrstevníky, přičemž stále potřebuje jasné hranice, stabilitu a citovou dostupnost dospělých. Rodiče jsou v tomto období pro dítě vzorem (Vágnerová, 2012).

V předškolním věku dítě reaguje na rozvod rodičů především na emoční úrovni, typicky se objevují pocity smutku, hněvu, úzkosti a nejistoty. Vzhledem k egocentrickému myšlení a rozvíjející se fantazii si dítě často nedokáže realisticky vysvětlit příčiny rozvodu a může je vztahovat na sebe nebo si je chybně interpretovat. V tomto období se mohou výrazně objevovat také obavy z konečnosti situace, kdy dítě nerozlišuje mezi odloučením a definitivní ztrátou. To může vést ke strachu, zda druhého rodiče ještě někdy uvidí. Tyto pocity se často promítají do chování dítěte, například zvýšenou potřebou ujišťování nebo prostřednictvím symbolické hry, která je už složitější než v batolecím období. V této symbolické hře si dítě nepřímou zpracovává

rodinné napětí a své vnitřní prožívání spojené s rozvodem rodičů (Teyber, 2007, Špaňhelová, 2010, Vágnerová, 2012).

4.3.4 Školní věk (6–15 let)

Langmeier a Krejčířová (2006) dělí školní věk na mladší a starší školní věk. V obou obdobích dochází k významnému rozvoji kognitivních, emočních i sociálních schopností dítěte. V mladším školním věku se rozvíjí především logické myšlení, schopnost soustředění, regulace chování a respektování pravidel, zatímco starší školní věk je charakteristický prohlubováním abstraktního myšlení, posilování sebereflexe a rostoucím významem vrstevnických vztahů a identity. Rodina v tomto období nadále představuje důležitý zdroj jistoty a podpory, i když se postupně zvyšuje vliv školy, vrstevníků a širšího sociálního prostředí (Langmeier, Krejčířová, 2006, Vágnerová, 2012).

V mladším i starším školním věku představuje rozvod rodičů pro dítě výraznou psychickou zátěž. Děti reagují zejména smutkem, hněvem, úzkostí a pocity nejistoty, přičemž mohou mít obavy ze ztráty kontaktu s jedním z rodičů a hledat viníka rozpadu rodiny. Tyto prožitky se často promítají do chování dítěte, například zhoršením školního prospěchu, poruchami soustředění, psychosomatickými obtížemi či konflikty ve vztazích s vrstevníky. Hlavním ochranným faktorem zůstává stabilní a citově dostupné rodičovské prostředí, které dítěti pomáhá zachovat pocit bezpečí i v období rozpadu rodiny (Teyber, 2007, Špaňhelová, 2010, Vágnerová, 2012).

4.3.5 Období dospívání – adolescence (11–20 let)

Období dospívání (adolescence) je charakteristické výraznými biologickými, kognitivními, emočními a sociálními změnami, které souvisejí s pohlavním dozráváním a uzavřením identity. Dochází k prohlubování sebereflexe a k intenzivnímu hledání životních hodnot. V tomto období se mění také postavení rodičů, kteří postupně ztrácejí své výsadní a autoritativní postavení, zatímco roste význam vrstevnických vztahů a potřeba autonomie dospívajícího. Emoční prožívání je často proměnlivé, s vyšší citlivostí a snahou o osamostatnění, přesto však rodina nadále představuje důležitý zdroj opory, stability a bezpečí (Langmeier a Krejčířová, 2006, Vágnerová, 2012).

V období dospívání může rozvod rodičů narušit pocit jistoty a negativně zasáhnout do procesu utváření identity, přestože se dospívající postupně odpoutávají od rodičů. Typické jsou silné emoční reakce, zejména hněv, zklamání a ambivalence ve vztahu k rodičům. Rozvod bývá dospívajícími často vnímán jako selhání vztahového modelu, což může ovlivnit jejich pohled na partnerské vztahy a vlastní budoucnost (Teyber, 2007, Špaňhelová, 2010).

4.4 Krátkodobé a dlouhodobé dopady rozvodu rodičů na děti

Krátkodobé reakce se objevují zejména v období bezprostředně před rozvodem, během něj a krátce po něm. Pro děti je typická emoční nerovnováha, zvýšený výskyt smutku, úzkosti, hněvu, pocitů viny a strachu z opuštění. Děti často nerozumějí tomu, co se děje a odchod jednoho z rodičů vnímají jako velmi bolestivou a ohrožující událost. Může se objevit zhoršené chování, poruchy spánku, psychosomatické obtíže, zhoršení školního prospěchu nebo zvýšená

podrážděnost. Intenzita těchto reakcí souvisí zejména s mírou rodičovského konfliktu a způsobem, jakým rodiče na dítě během rozvodu reagují (Teyber, 2007).

Haimi a Lerner (2016) toto potvrzují a uvádějí, že výzkumy opakovaně ukazují, že děti z rozvedených rodin jsou jako skupina vystaveny zvýšenému riziku krátkodobých obtíží, mezi které patří školní problémy, poruchy chování, negativnější sebepojetí, zhoršené vztahy s vrstevníky i s rodiči. Zároveň ale platí, že tyto dopady nepostihují všechny děti stejnou měrou a je to individuální.

Dlouhodobé dopady rozvodu se mohou projevit v průběhu dospívání i v dospělosti, ale nejsou přítomny u všech dětí. Výzkumy ukazují, že část dětí z rozvedených rodin vykazuje přetrvávající obtíže v oblasti sebepojetí, důvěry, partnerských vztahů a pocitu bezpečí. Častější jsou obavy ze selhání vztahů, problémy s důvěrou a vyšší výskyt depresivních projevů. Některé děti mohou mít zhoršené vzdělávací a pracovní výsledky nebo potíže v regulaci a chování. Platí však, že rozvod sám o sobě nemusí vést k dlouhodobým negativním následkům. Rozhodující roli hraje zejména intenzita a přetrvávání konfliktu mezi rodiči, kvalita rodičovské péče po rozvodu a zachování stabilního vztahu dítěte k oběma rodičům (Teyber, 2007).

Také Haimi a Lerner (2016) ve svém textu píší, že negativní důsledky se mohou projevit v psychickém, sociálním i behaviorálním fungování v dospívání a dospělosti, zejména při vysoké míře rodičovského konfliktu.

Rozdíly mezi dětmi z rozvedených a úplných rodin neznamenaají, že by všechny děti z rozvedených rodin na tom byly hůře. Jako celek sice vykazují vyšší výskyt obtíží, tyto problémy se ale nemusí projevit u všech dětí (Haimi a Lerner, 2016).

5 Dlouhodobé dopady rozvodu rodičů v dospělosti dítěte

Zatímco předchozí kapitola popisuje dopady rozvodu v dětství, tato kapitola se zaměřuje na dlouhodobé důsledky, které se mohou projevit až v dospělosti.

Rozvod rodičů je chápán nikoliv jako jednorázová událost, ale jako dlouhodobý proces, který může mít důsledky i v dospělosti. Zatímco u některých jedinců dochází k postupné adaptaci, u jiných mohou negativní dopady přetrvávat nebo se projevovat až s odstupem mnoha let v reakci na nové životní výzvy. Míra a podoba těchto dopadů je ovlivněna dynamickou interakcí rizikových a ochranných faktorů, které přispívají k celkové stabilitě jedince (Amato, 2000).

Pavlát (2011) uvádí, že česká literatura se spíše soustředí na krátkodobé dopady rozvodu rodiny, zatímco dlouhodobé dopady v dospělosti jsou reflektovány méně. Zkušenost rozvodu nekončí obdobím dětství, ale často se promítá i do období dospělosti. Zahraniční výzkumy v této souvislosti poukazují na existenci určitých typických znaků v chování a v postojích k partnerskému životu u dospělých potomků z rozvedených rodin. Tyto dopady jsou individuální a u některých jedinců může být tato zkušenost z dětství podnětem k osobnímu růstu a snaze vytvořit stabilnější životní zázemí.

Tento pohled podporuje také Amato (2014), který shrnuje, že souvislosti mezi rozvodem a pozdějšími obtížemi jsou částečně dány tzv. selekčními vlivy, což znamená, že rozvod není náhodný jev a částečně přímým působením stresu spojeného s rozpadem rodiny a následnými změnami. Zároveň zdůrazňuje, že reakce na rozvod jsou vysoce variabilní a závisí na zdrojích a okolnostech po rozvodu.

5.1 Oblasti dlouhodobých dopadů rozvodu rodičů v dospělosti

O dlouhodobých dopadech rozvodu rodičů můžeme mluvit spíše jako o zvýšeném riziku, ne jako o nutném následku. Výsledky výzkumů ukazují, že jedinci z rozvedených rodin mají v průměru častěji určité potíže než jedinci bez zkušenosti rozvodu rodičů (Pavlát, 2011). Amato (2014) uvádí, že některé nevýhody se mohou ukázat i v dospělosti. Například v podobě nižšího dosaženého vzdělání a příjmu, horší psychické pohody, někdy horšího fyzického zdraví a častějších obtíží ve vlastních vztazích.

Pavlát (2011) dlouhodobé následky rozděluje do několika oblastí: socioekonomická situace, vzdělání, emoční problémy, klinické potíže a psychosociální problémy včetně užívání návykových látek, reprodukční a sexuální chování a delikvence. Toto členění ukazuje, že dopady se nemusí týkat pouze emocí, ale mohou zasahovat i další oblasti života.

Jednou z oblastí je psychická pohoda. U části lidí se v dospělosti častěji objevuje depresivita, úzkosti nebo celkově horší psychické prožívání. Důležité je, že nejde pouze o samotný rozvod, ale o stres a změny, které s ním často přicházejí (Amato, 2014). Významným faktorem je konflikt rodičů. Čím je konflikt mezi rodiči intenzivnější, tím častěji se objevují problémy v chování a depresivita, což se může projevit i v dospělosti (Haimi a Lerner, 2016).

Další oblastí, kterou Pavlát (2011) ve svém článku zmiňuje, je škola, vzdělání a ekonomická situace v dospělosti. Dospělí z rozvedených rodin v průměru častěji dosahují nižšího vzdělání

a mají nižší příjmy, někdy také častěji řeší ekonomické potíže nebo jsou více závislí na sociální podpoře. Amato (2000) k tomu doplňuje konkrétní vysvětlení. Po rozvodu se může zhoršit finanční situace rodiny a některé děti kvůli tomu opustí plán dále studovat. To se následně může projevit v horším pracovním uplatnění a nižších výdělcích v dospělosti.

Objevují se i dopady na zdraví a životní styl. U části jedinců se v průměru uvádí horší zdraví a méně zdravý životní styl (Pavlát, 2011).

V dospělosti se mohou projevit také změny v oblasti rodinného života a některých rizikových projevů chování. Přehledově se také uvádí, že osoby s touto zkušeností mohou častěji narážet ve vlastních partnerských vztazích (Amato, 2014).

Amato (2014) uvádí, že dopady lze často zmírnit. Dětem pomáhá, když po rozvodu zůstane co nejvíce stability, rodiče zvládnou spolupracovat jako rodiče a dítě není zatahováno do konfliktů mezi rodiči. To může vysvětlovat, proč se u některých lidí dlouhodobé dopady projeví výrazněji a u jiných pouze minimálně nebo vůbec.

5.2 Partnerské a rodinné vztahy v dospělosti

Jednou z oblastí, kde se mohou dlouhodobé dopady rozvodu rodičů projevit, jsou partnerské a rodinné vztahy v dospělosti. Zahraniční přehledy uvádějí, že lidé, kteří zažili rozvod rodičů v dětství, v průměru častěji popisují problémy ve vlastním manželství a zároveň mají vyšší pravděpodobnost, že jejich manželství skončí rozpadem (Amato, 2014). Podobně Amato (2005) shrnuje, že rozvod rodičů bývá spojen také s horší manželskou kvalitou a zvýšeným rizikem rozvodu vlastního manželství. V českém kontextu Pavlát (2011) uvádí, že mezi dlouhodobými následky se objevují také méně úspěšné vztahy v dospělosti, zároveň však připomíná, že jde o průměrné rozdíly a průběh se u jednotlivců liší.

S rozvodem také souvisí oslabení vazeb na rodiče, v některých případech zejména na otce, což může mít pro pozdější vztahové fungování význam (Amato, 2014).

Pro vysvětlení těchto souvislostí je možné využít také koncept transgeneračního přenosu. Preiss a Vizinová (2023) ve své knize uvádějí, že transgenerační přenos je biologicky podmíněný proces, jehož prostřednictvím jsou zkušenosti předávány z rodičů na potomky. Tyto zkušenosti se mohou promítat do způsobů, jakým potomci reagují na rizikové situace a ovlivňovat vztah k rodičům. Tóthová (2011) upozorňuje, že neuzdravená zkušenost z opuštění u rodiče se může v nové generaci projevit „explicitním transgeneračním přenosem“ (Tóthová, 2011, str. 200). Tento proces se často realizuje prostřednictvím opakování stejných emočních vzorců, mezi které autorka řadí například emočně propletené vazby s dítětem, ale také fyzickou nebo psychickou nepřítomnost druhého rodiče. Důsledkem takto narušených hranic v původní rodině bývá u dětí často parentifikace nebo dřívější dospívání, i přesto, že ještě není emočně připraveno. Tyto rané zkušenosti si pak jedinec přináší do dospělosti, kde mohou ovlivňovat jeho schopnost vytvářet zdravé a stabilní hranice ve vlastních partnerských vztazích.

6 Výzkumná část

Výzkumná část bakalářské práce byla realizována prostřednictvím kvalitativního výzkumu a navazuje na teoretická východiska uvedená v předchozích kapitolách. Zaměřuje se na dospělé osoby, které pocházejí z rozvedené rodiny a rozvod rodičů zažily v dětství. Cílem je porozumět jejich subjektivnímu vnímání této zkušenosti s časovým odstupem. Sběr dat byl realizován formou polostrukturovaných rozhovorů právě s těmito osobami.

Tato kapitola dále obsahuje cíl práce a výzkumné otázky, popisuje zvolený metodologický postup, charakteristiku výzkumného vzorku, průběh sběru a analýzy dat, etické aspekty realizace výzkumu a jeho limity.

6.1 Cíl a výzkumné otázky

Cílem práce je zjistit, jak dospělé děti vnímají rozvod rodičů jako zkušenost, která ovlivnila jejich život.

Hlavní výzkumná otázka (HVO): Jaký byl dopad rozvodu rodičů na život dětí v dospělosti?

Dílčí výzkumná otázka (DVO1): Jak dospělé děti zpětně vnímají rodinné prostředí a vlastní prožívání v období rozvodu rodičů?

Dílčí výzkumná otázka (DVO2): Jak dospělé děti vnímají vliv rozvodu na vývoj svých vztahů k oběma rodičům od dětství až do dospělosti?

Dílčí výzkumná otázka (DVO3): Jak se zkušenost s rozpadem původní rodiny promítá do aktuálních postojů a očekávání v partnerských vztazích?

6.2 Metodologický postup

S ohledem na stanovený cíl bakalářské práce byla pro realizaci praktické části zvolena výzkumná metoda kvalitativního výzkumu. Tato metoda byla zvolena z důvodu možnosti získat detailní a hloubkové informace o zkoumané problematice.

Kvalitativní výzkum je způsob zkoumání, který probíhá v přirozeném prostředí a jeho cílem je porozumět tomu, jak lidé své zkušenosti a situace vnímají, prožívají a jak jim dávají smysl, přičemž vychází z podrobných informací a přímé komunikace mezi výzkumníkem a účastníkem výzkumu (Švaříček, Šedová, 2014).

Prostřednictvím kvalitativního výzkumu získáváme rozsáhlé a podrobné informace o menším počtu osob, zatímco kvantitativní výzkum umožňuje zachytit vybrané údaje u většího počtu respondentů (Mišovič, 2019).

Hendl (2016) ve své knize zmiňuje výhody a nevýhody kvalitativního výzkumu. Mezi výhody řadí umožnění získat podrobný pohled na zkoumaný jev v jeho přirozeném prostředí, lépe porozumět souvislostem a průběhu procesů a může být přínosný zejména při prvotním zkoumání méně probádaných témat. Jeho nevýhodou však je, že závěry nelze snadno zobecnit na širší populaci, sběr i vyhodnocení dat bývají časově náročné a výsledky mohou být do určité míry ovlivněny osobou výzkumníka.

Pro sběr dat byla v rámci tohoto výzkumu využita metoda polostrukturovaného rozhovoru.

6.3 Polostrukturovaný rozhovor

Ke zkoumané problematice byla zvolena forma polostrukturovaných rozhovorů s předem připravenými otázkami (příloha B).

Švaříček, Šedřová (2014) uvádějí, že rozhovor představuje jednu z nejběžněji používaných metod sběru dat v kvalitativním výzkumu.

Polostrukturovaný rozhovor vychází z předem připravených témat a otázek, které směřují k naplnění výzkumných cílů. Jeho podstatou je předem stanovené jádro rozhovoru, tedy struktura obsahující klíčové okruhy, které má výzkumník v průběhu rozhovoru projít. Tato struktura může být více či méně pevná, zároveň však umožňuje pružně doplňovat další otázky podle odpovědi účastníka, což přispívá k hlubšímu porozumění zkoumané problematice (Mišovič, 2019).

Dle Hendla (2016) připravený soubor otázek slouží výzkumníkovi k tomu, aby během rozhovoru získal všechny potřebné informace efektivně a systematicky. Tato předem stanovená struktura usnadňuje následnou analýzu a zpracování získaných dat. Současně poskytuje dotazovanému jasný rámec, který mu umožňuje držet se osnovy, aniž by byla omezena jeho možnost vyjádřit vlastní zkušenosti a názory.

6.4 Výzkumný vzorek

Prvotním cílem bylo najít dospělé osoby, které rozvod rodičů zažily v předškolním (3–6 let) a mladším školním věku (6–11 let). Většina oslovených komunikačních partnerů, kteří toto kritérium splňovali, si však rozvod nepamatovala, a z tohoto důvodu se rozhovory s těmito osobami nemohly uskutečnit. Proto bylo nutné věkové kritérium upravit tak, aby komunikační partneři byli schopni své zkušenosti popsat a vzpomínky na rozvod byly dostatečně jasné.

Výběr vzorku se proto zaměřil na dospělé osoby z rozvedených rodin, které rozvod zažily ve věku 8–18 let, tedy v období školního věku a adolescence a jejich věk v době rozhovoru se pohyboval v rozmezí 20–30 let.

6.5 Etika výzkumu

Všichni komunikační partneři byli předem informováni o tématu a cíli bakalářské práce, způsobu vedení rozhovorů, zajištění anonymity a o možnosti kdykoli odstoupit. Tyto informace byly podrobně uvedeny v informovaném souhlasu (příloha A), s jehož obsahem byli komunikační partneři seznámeni a který následně stvrdili svým podpisem. Účast ve výzkumu byla zcela dobrovolná a osobní údaje i odpovědi komunikačních partnerů byly zpracovávány anonymně.

S ohledem na citlivost zkoumaného tématu bylo komunikačním partnerům zajištěno neodpovědět na kteroukoliv otázku a možnost rozhovor kdykoli přerušit či ukončit. V průběhu rozhovoru jim byla nabídnuta možnost přestávky v případě psychického nepohodlí.

6.6 Průběh výzkumu

Během výzkumu bylo osloveno celkem devět komunikačních partnerů, kteří byli vyhledáni prostřednictvím osobních kontaktů. Finální výzkumný soubor se skládá z osmi komunikačních

partnerů, kteří byli ochotni rozhovor podstoupit. Jeden z oslovených komunikačních partnerů, muž, nakonec účast ve výzkumu odmítl z důvodu citlivosti tématu a neochoty sdílet své osobní zkušenosti. Výzkumný vzorek se tak skládá ze sedmi žen a jednoho muže. Tento nepoměr nebyl záměrný, ale vyplynul z průběhu sběru dat. Výzkum nebyl zaměřen na rozdíly mezi pohlavími, ale na subjektivní prožívání rozvodu rodičů.

Pět rozhovorů proběhlo formou osobního setkání a tři z nich proběhly z časových důvodů online formou přes aplikaci ZOOM. Každý z těchto komunikačních partnerů byl předem osloven písemnou formou.

Rozhovory byly realizovány v průběhu posledního týdne v únoru a prvního týdne v březnu 2026. Délka rozhovorů se pohybovala v rozmezí 20–60 minut.

6.7 Metoda analýzy

Jednotlivé rozhovory byly doslovně přepsány do textové podoby v programu Microsoft Word. Pro jejich zpracování byla využita metoda otevřeného kódování. Následně byla data podrobena tematické analýze, která spočívala v opakovaném pročitání rozhovorů, sjednocování vytvořených kódů do tematicky příbuzných oblastí a hledání vzájemných souvislostí mezi nimi. Komunikační partneři jsou v rámci této práce označeni kódy KP1–KP8. Jejich číselné označení odpovídá pořadí realizace jednotlivých rozhovorů. Přímé citace jsou zachovány v jejich původní podobě, tedy včetně nespisovných jazykových prvků. Pro větší přehlednost jsou výpovědi komunikačních partnerů v textu odlišeny kurzívou.

6.8 Limity výzkumu

Velkým limitem výzkumu byla nezkušenost výzkumníka. Jednalo se o první realizovaný kvalitativní výzkum, což mohlo ovlivnit vedení rozhovorů i následnou práci s daty.

Dalším limitem byla vlastní zkušenost s rozvodem rodičů, která mohla nevědomě ovlivnit očekávání určitých odpovědí, ačkoliv bylo cílem zachytit zkušenosti komunikačních partnerů co nejobjektivněji.

Za limit byla považována rovněž vzdálenost některých komunikačních partnerů. Jeden z nich bydlí v Praze, další dva žijí zhruba 50 km od mého bydliště. Limitem byla nejen vzdálenost, ale i časová náročnost, neboť domluvit termíny rozhovorů vyhovující oběma stranám, nebylo jednoduché.

7 Analýza dat

Tato kapitola je zaměřena na vyhodnocování a popisování informací, které byly získány prostřednictvím rozhovorů s komunikačními partnery.

Cílem bylo zjistit, jak dospělé děti vnímají rozvod rodičů jako zkušenost, která ovlivnila jejich život.

Pro lepší orientaci ve výzkumném vzorku je v následující tabulce uvedena základní charakteristika komunikačních partnerů. Tabulka zachycuje jejich věk v době rozvodu rodičů, věk v době realizace rozhovoru a rodinný stav v době rozhovoru. Tyto údaje vycházejí z úvodních dvou otázek rozhovoru, které byly zaměřeny na základní identifikaci o komunikačních partnerech. Posledně uvedený údaj je zařazen také z důvodu, že v dalších částech analýzy je sledováno, zda a jak se zkušenost s rozvodem rodičů promítá do vlastního partnerského života komunikačních partnerů.

Tab. 1: Základní charakteristika výzkumného vzorku

Komunikační partner	Věk v době rozvodu rodičů	Věk v době rozhovoru	Rodinný stav v době rozhovoru
KP1	Téměř 18	28	Vdaná
KP2	17,5	29	Rozvedená
KP3	Přibližně 10	30	Svobodná
KP4	8	21	Svobodná
KP5	8	30	Vdaná
KP6	10	27	Svobodný
KP7	16	23	Svobodná
KP8	8	30	Vdaná

Zdroj: vlastní zpracování

Následná analýza dat je strukturována podle jednotlivých dílčích výzkumných otázek. Nejprve se zaměřuje na zpětné vnímání rodinného prostředí a vlastního prožívání v období rozvodu rodičů, dále na vývoj vztahů komunikačních partnerů k oběma rodičům od dětství až do dospělosti a v závěrečné části na to, jak se zkušenost s rozpadem původní rodiny promítá do jejich současných postojů, očekávání a partnerských vztahů.

7.1 Zpětné vnímání rodinného prostředí a prožívání rozvodu rodičů

DVO1: Jak dospělé děti zpětně vnímají rodinné prostředí a vlastní prožívání v období rozvodu rodičů?

Tato DVO se vztahuje k otázkám č. 3–13, 21–26. V této kapitole budu popisovat, jak komunikační partneři s odstupem času vzpomínají na rodinné prostředí před rozvodem rodičů, jak tehdy vnímali samotný rozvod a jaké emoce, změny nebo způsoby vyrovnávání se s touto zkušeností ve svých výpovědích popisují.

Z analýzy rozhovorů vyplynulo, že zkušenost rozvodu rodičů nebyla komunikačními partnery prožívána jednotně. Rozdíly se ukázaly zejména v tom, zda dítě vyrůstalo v rodině vnímané jako bezpečné a stabilní zázemí nebo naopak v prostředí dlouhodobého napětí, nejistoty či emoční nepohody. Současně se ukázalo, že většina komunikačních partnerů nevnímala rozvod jako jasně

oznámenou událost, ale spíše jako proces, který si dítě postupně skládalo z proměn v rodinném fungování.

7.1.1 Způsob sdělení rozvodu a porozumění situaci

Jedním z nejvýraznějších zjištění bylo to, že rozvod rodičů často nebyl dítěti srozumitelně vysvětlen. Komunikační partneři nepopisovali jeden konkrétní okamžik, kdy by jim rodiče otevřeně sdělili, co se děje, ale spíše postupné uvědomování si změn v rodině. KP8 uvedla: „*Asi mi to nikdo úplně neřekl...a jako, že by za mnou někdo přišel a řekl mi hele, už si nerozumíme, půjdem od sebe, to si úplně nepamatuju. Asi to spíš vplynulo ze situace.*“ Zároveň popisuje, že si situaci spojovala s tím, že otec už nebyl doma a že se v rodině objevil „*jinej strejda*“. Podobně mluvila i KP5, která si rovněž nevybavuje přímé oznámení rozvodu a spíše interpretuje, že jí bylo sděleno, že se otec odstěhuje. Výrazně pak popisuje vlastní neporozumění situaci: „*...vůbec jsem tomu nerozuměla. Vlastně jsem vůbec nechápala, proč se mnou ta mamka najednou spí...a vlastně jsem se toho táty jako začla trošku bát, protože jsem vůbec nevěděla, proč je jako bokem...*“ Tato výpověď dobře ukazuje, že dítě nemuselo chápat samotný význam rozvodu, ale intenzivně vnímalo změnu atmosféry a vztahů v rodině.

Vedle těchto výpovědí se však objevily i situace, kdy rodiče dítě do rozvodového dění zahrnuli přímo a rozvod mu otevřeně oznámili. Takovou zkušenost popisuje KP4, která uvedla: „*...oni nás posadili mamka s tátkem do kuchyně ke stolu a řekli nám, že už spolu nebudou. A že táta se bude stěhovat. V tu chvíli jsem začala brečet a nevěřila jsem tomu...*“ Přesto ani v tomto případě nevedlo přímé oznámení k porozumění celé situace, protože KP4 dále doplňuje: „*...vůbec jsem nevěděla vlastně, co se bude dít...*“

Specifickou zkušenost přináší také KP7, u níž se neobjevilo zaskočení ze situace, ale spíše dlouhodobé vnímání problematické rodinné situace. Rodiče se již v jejím mladším věku dostali do podobné krize, tehdy se s matkou odstěhovala od otce a po určité době se znovu vrátili ke společnému soužití. Sama k tomu uvádí: „*...pak jsme se k tomu tátovi vrátily, bydleli jsme všichni pohromadě jako rodina, ale prostě už to tam nefungovalo...byly tam nějaký světlý okamžiky, ale prostě v té době podle mě už dávno se k sobě neměli vracet...*“ Dále dodává, že měla pocit, že se rodiče zbytečně snažili vztah udržet, přestože v něm nikdo nebyl spokojený. Právě i proto později rozvod nevnímala jako překvapivé rozhodnutí, ale jako krok, který měl přijít již dříve. Sama uvedla: „*...mamku jsem do toho nutila, aby to udělala ten krok...vlastně šlo vidět, že rodiče nejsou spokojení, ani já nebyla spokojená...*“

Významným motivem jsou rozostřené, neúplné nebo částečně vytěsněné vzpomínky. Někteří komunikační partneři nepopisují období rozvodu jako jasně ohraničenou událost, ale spíše jako útržkovité období spojené s pocity nebo atmosférou. Velmi jasně to formulovala KP3: „*...nepamatuju si takový ty jako faktický věci, ale spíš třeba ty věci kolem, spíš třeba i nějaký emoce kolem.*“ Zároveň dodává: „*vlastně si nepamatuju ten moment, kdy jako bylo finále...spíš si pamatuju, že byla prostě divná atmosféra...*“ Podobně to prožíval i KP6, který zpětně uvádí, že rozvod nějak nevnímala a některé okolnosti si pouze matně vybavuje. Ve svém vyprávění zároveň naznačuje, že se v daném období orientoval na jiné oblasti svého života, zejména na hokej, pravidelné tréninky a trávení času s kamarády venku. Toto intenzivní zapojení do sportu a vrstevnického prostředí mohlo přispět k tomu, že rozvod rodičů nevnímala jako zásadní životní událost, ale spíše jako něco, co probíhalo na pozadí jeho každodenního fungování.

Odlíšná situace se objevila u starších komunikačních partnerů, kteří vzhledem ke svému věku situaci více chápali. U KP2 bylo patrné, že už před samotným rozvodem vnímala změny v chování otce a tehdejší situaci rozuměla. Podobně také KP1 uvádí, že vzhledem ke svému věku pro ni bylo celé období odlišné než u mladších dětí. Na otázku, zda jí někdo situaci pomáhal vysvětlit, uvedla: „*Ne. To si myslím, že ne, že spíš tady tyhle věci jsme řešily primárně právě se ségrou...ale myslím si, že vzhledem k věku to se nedá srovnat s tím, když je třeba dítěti 7 nebo 8. Takhle to vnímám já.*“ Tento rozdíl potvrzuje návaznost na kapitolu v teoretické části ohledně vývoje dítěte v jednotlivých vývojových stádiích, protože míra porozumění situaci byla zjevně ovlivněna věkem dítěte a jeho schopností situaci lépe pochopit.

Z rozhovorů tedy vyplývá, že děti často více než samotnému právnímu aktu rozvodu rozuměly změně atmosféry a proměně každodenního fungování rodiny. Zároveň se ukazuje, že způsob, jakým se o rozvodu dozvídaly, nebyl jednotný – od nepřímého a postupného zachycení situace přes přímé oznámení rodičů až po případ, kdy dítě samo rozvod vnímalo jako žádoucí řešení dlouhodobě nefunkční situace.

7.1.2 Rodina před rozvodem – bezpečí, zázemí a komunikace

Při popisu rodiny před rozvodem se výpovědi komunikačních partnerů rozdělovaly do dvou výrazných linií. Část komunikačních partnerů vnímala rodinu jako bezpečné, funkční a stabilní zázemí. Typicky to zaznívá u KP2, která rodinu popsala jako „*...fungující a bezpečné prostředí...*“. Podobně i KP1 uvádí, že se v rodině cítila bezpečně a že komunikace s rodiči byla otevřená. Na otázku, zda se mohla na rodiče obrátit, odpověděla stručně: „*vždycky.*“ Do této skupiny lze částečně zařadit také KP6, který rodinné prostředí před rozvodem nepopisuje jako zásadně konfliktní nebo ohrožující, ale spíše jako běžné zázemí, ve kterém větší problémy výrazně nevnímal. Uvádí: „*...neměl jsem žádnéj pocit jako nebezpečí...jo, jako cejtíl jsem se bezpečně...*“

Naopak jiní komunikační partneři popisovali rodinu před rozvodem jako nestabilní, nejistou nebo ohrožující. Velmi silně to formulovala KP3: „*...nebylo to úplně nějaký stabilní a bezpečný prostředí. Bylo to něco vachrlatýho, bylo to něco právě nejistýho, kde se musí našlapovat po špičkách, kde se pořád jako něco děje, něco visí ve vzduchu...*“ Dále dodává i pocit vlastní neviditelnosti v rodině: „*...mám pocit, že jsem tak jako moc tam nebyla vidět v tý rodině...nějak jsem nebyla úplně pocitově její součástí...*“ V této souvislosti je důležité zmínit, že pojem bezpečí nelze vnímat pouze ve fyzické rovině, ale také v rovině emoční. Sama KP3 výslovně uvádí, že: „*...pod tím bezpečím si představuju i nejenom jako bezpečí fyzický, ale i bezpečí emoční a bezpečí nějakýho jako přijetí, což prostě jsem asi v tý rodině necítila.*“ Současně v rozhovoru uvádí, že její otec byl alkoholik, což podle ní přispívalo k dlouhodobé nefunkčnosti a nestabilitě rodinného prostředí. Podobně závažně působí i výpověď KP8, která na rodinu před rozvodem vzpomíná především skrze matku a násilné chování otce: „*Pamatuju si hlavně mamku, táta tam moc nebyval...přicházel v podnapilým stavu, pamatuju si násilí...*“ Na otázku, zda se v rodině cítila bezpečně, odpověděla naprosto jednoznačně: „*Ne. Necítila...*“

Opakujícím se motivem byla také omezená přítomnost otce v rodině. KP5 uvedla: „*...táta nebyl moc doma...spíš jakoby jsem byla s mámou a s jejíma rodičema.*“ Podobně i KP4 vzpomíná, že otec byl před rozvodem převážně pracovní výtížený a doma trávil méně času. Také KP7 popisuje, že otec byl doma minimálně a do rodinného fungování výrazně zasahovala širší rodina, zejména babička z otcovy strany. Sama uvádí: „*...mamka se o mě starala...tatka byl prostě ten, co živil*

rodinu a doma byl úplně minimálně...“ Zároveň dodává, že rodina sice mohla fungovat „*možná jako běžná rodina, ale ne úplně v ideálním jako rozpoložení*“, které by si chtěla ze svého dětství pamatovat. Ve své výpovědi rovněž naznačuje, že jí chyběla láska a podpora ze strany otce: „*...jsme si nenašli úplně tu cestu...*“ Zároveň pro ni rodina představovala důležitou součást života. Z její výpovědi tak vyplývá, že rodina nemusela být vnímána jako ohrožující, ale zároveň nemusela naplňovat potřebu emoční blízkosti, přijetí a ideálního rodinného zázemí.

Z výpovědi komunikačních partnerů je tedy patrné, že rodina před rozvodem nepředstavovala pro všechny stejný typ zázemí – zatímco pro některé byla především zdrojem jistoty a opory, pro jiné byla již před rozvodem spojena s napětím, nejistotou nebo emočním nenaplněním.

7.1.3 Bezprostřední prožívání rozvodu a změny v každodennosti

Bezprostřední prožívání rozvodu bylo u komunikačních partnerů spojeno především se zmatením, nejistotou, strachem, zklamáním nebo napětím. U mladších komunikačních partnerů bylo výrazné zejména to, že situaci nerozuměli, ale přesto ji intenzivně emočně prožívali. To je patrné z výpovědi KP5, která uvedla: „*...vůbec jsem tomu nerozuměla...*“ Podobně i u KP8 je patrné, že dětství bylo spojeno s nejistotou a strachem, který se nevztahoval pouze k samotnému rozvodu, ale i k předrozvodové atmosféře v rodině. Sama uvádí, že: „*...před rozvodem spíš pamatuju úzkost a strach z návratu táty domů v nočních hodinách...občas jsem se v noci budila prostě s hrůzou, co se bude dít...*“ V souvislosti s rozvodem zároveň zmiňuje i konkrétní změnu v každodenním životě: „*...tím, že jsme se stěhovali na druhou stranu města, tak jsem změnila i školu...netrvalo mi dlouho a vytvořila jsem si nový přátelský vazby a nějak nevnímám nějaký velký zásadní změny.*“ Z její výpovědi tak vyplývá, že i když se některé okolnosti jejího života změnily, sama je nevnímala jako zásadní narušení každodenního fungování.

U starších komunikačních partnerů se vedle emocí objevovalo i racionálnější porozumění situaci. U KP2 bylo patrné, že už před rozvodem vnímala změny v chování otce i zhoršující se vztah mezi rodiči. Přesto však bylo toto období spojeno s výraznou emoční zátěží. Sama uvádí, že hlavní emocí bylo: „*...zklamání a ztráta důvěry v toho táty...*“ a zároveň „*...nejistota, jak to bude jakoby dál.*“ V každodenním životě se u ní změna promítla velmi konkrétně – po rozvodu musela se sestrou začít jezdit do školy autobusem, doma chyběl člověk, který dříve zajišťoval část praktických věcí a podle jejich slov „*ta péče najednou jako nebyla*“. Zároveň dodává, že předtím otec hodně věcí řešil a kontroloval je, zatímco po rozvodu tento kontakt výrazně zeslábl. Uvádí: „*...asi největší změna, že jsme se s tím musely jako poprat samy holky.*“ Také u KP1 je patrné, že rozvod představoval zásadní zlom v každodennosti, přestože vzhledem ke svému věku chápala, co se děje. Sama toto období popisuje jako „*změnu o 180 stupňů*“. Zmiňuje: „*...to pevný rodinný zázemí najednou bylo v čudu...moc jsem si s tou situací neuměla poradit...*“ Současně tvrdí, že se tehdy musela více spoléhat sama na sebe, protože se chystala na vysokou školu a otec, na kterého byla zvyklá se obracet, jí najednou přestal poskytovat dosavadní oporu. Její výpověď ukazuje, že bezprostřední prožívání rozvodu nebylo jen emocionální, ale mělo i konkrétní dopad na další životní směřování.

Specifickou zkušenost přináší KP3, u které se bezprostřední prožívání rozvodu nepojí primárně s pocitem ztráty, ale spíše s napětím před a během rozvodu a následnou úlevou po něm. Sama uvádí: „*...během rozvodu napětí, ale potom rozvodu určitě úleva.*“ Tato výpověď ukazuje, jak může dítě rozvod prožívat odlišně tehdy, pokud vyrůstá v dlouhodobě nefunkčním a emočně

nenaplňujícím prostředí. Současně ani u ní nešlo o bezproblémovou zkušenost. Uvádí, že po rozvodu spolu rodiče prakticky nekomunikovali. V každodennosti se rozvod promítl i změnou prostředí: „...změny spojený s tím jiným prostředím, protože teda jsme bydleli u těch prarodičů...jiný životní tempo, jinej prostě rozvrh každodenní...“ Popsala také, že otec si našel jinou partnerku, se kterou poté bydlel a KP3 společně s mladší sestrou k otci „*chodily jakoby na návštěvu*“.

Odlisný typ prožívání lze sledovat u KP4. Ta sice uvádí, že se po prvním roce rozvodu rodičů každodennost dramaticky nezměnila, protože rodiče bydleli blízko sebe, zároveň však velmi vnímala změny v širších rodinných vztazích: „...*najednou ten kontakt s tou mamkou se úplně zastavil a vlastně nikdo se o tý mamce nechtěl bavit...*“ Po rozvodu se proměnilo i uspořádání každodenního života. Uvádí, že zpočátku, než si otec zajistil vlastní bydlení, fungovali přibližně půl roku tak, že zůstávala v původním domově a rodiče se po týdnu střídali v péči. Teprve poté přešli na běžné střídání po týdnech mezi domácnostmi matky a otce. Ještě významnější se však v jejím příběhu ukázala pozdější situace, kdy se rodiče v jejím pubertálním věku znovu dali dohromady. Tuto zkušenost označila jako nejtěžší část celého příběhu: „...*nejtěžší na tom bylo to, že se dali zpátky dohromady...*“. Sdělila, že už se mezitím naučila fungovat s každým rodičem odděleně a návrat rodičů k sobě v ní vyvolal pocit „*že oni dva jsou proti mně*“. Dodává také, že právě tehdy chtěla poprvé vyhledat psychologa: „...*protože jsem řekla, že to je na mě jako moc, že to prostě nezvládám...*“ Tato výpověď je významná tím, že ukazuje, že pro dítě nemusí být zatěžující pouze samotný rozvod rodičů, ale i jejich pozdější proměnlivost ve vztahu, která znovu naruší již vytvořenou adaptaci.

U KP6 je bezprostřední prožívání rozvodu méně výrazné a spíše utlumené. Sám uvádí: „...*říkám, nevnímám to nějak*.“ Některé okolnosti si vybavuje pouze matně. Sám uvádí, že: „...*ráno jsem šel do školy, pak jsem měl trénink, dělal jsem úkoly...pro mě to nějakou změnu životní jako neznamenal*.“ Jediná změna, kterou zmiňuje je ta, že se svojí mladší sestrou chodili občas k otci. Tento případ ukazuje, že některé děti nemusí rozvod prožívat otevřeně a silně navenek, ale mohou jej upozadit nebo částečně vytěsnit v souvislosti s jinými aktivitami a běžným dětským fungováním. Zajímavou pozici zaujímá také KP7, kdy se prožívání rozvodu nepojí ani tak s překvapením, ale spíše s úlevou, protože již předtím dlouhodobě vnímala nespokojenost rodičů a nefunkčnost jejich vztahu. Rozvod proto pro ni nepředstavoval náhlý zlom, ale spíše situace, která se delší dobu vyvíjela. Sama naznačuje: „...*tohleto rozhodnutí mělo padnout už jako mnohem dřív, než padlo...*“ Po rozvodu se odstěhovala kvůli studiu na střední škole a hraní volejbalu do Brna, což znamenalo změnu prostředí a novou životní etapu.

Napříč výpověďmi se tak ukazuje, že bezprostřední prožívání rozvodu nebylo u komunikačních partnerů jednotné. Pro některé byl rozvod spojen především se strachem, zmatením a pocitem ztráty, pro jiné s úlevou po dlouhodobém napětí. Zajímavým zjištěním je, že někteří komunikační partneři hodnotí odkládání rozvodu jako negativní a domnívají se, že k ukončení manželství rodičů mělo dojít dříve. Zároveň se ukazuje, že případné pokusy rodičů o opětovné sblížení nebyly vnímány jednoznačně pozitivně. Ve všech případech rozvod zasáhl do každodennosti dítěte – ať už skrze změny v bydlení, oslabení kontaktu s rodičem, proměnu rodinného režimu, narušení širších rodinných vztahů nebo nejistotu v tom, co bude dál.

7.1.4 Způsoby vyrovnávání se se situací a zdroje opory

V rozhovorech s komunikačními partnery se ukázalo, že vyrovnávání se se situací po rozvodu rodičů probíhalo různými způsoby a jen výjimečně bylo spojeno s formální nebo odbornou pomocí. Významnější roli hrály především neformální zdroje opory, zejména matka, sourozenci, prarodiče, partneři nebo kamarádi nebo vlastní individuální strategie zvládání situace. Zároveň se ukázalo, že někteří komunikační partneři reagovali spíše zvýšenou potřebou kontroly, výkonu a přizpůsobení, jiní únikem do školy, vrstevnického prostředí, sportu nebo sociálního života a další si na celé období uchovávají spíše rozostřené či částečně vytěsněné vzpomínky.

Významnou oporu představovala u více komunikačních partnerů především matka. U některých byla vnímána jako hlavní pečující osoba již před rozvodem, po něm se však její role ještě více zvýraznila. Nejvýrazněji to zaznívá u KP8, která matku popisuje jako „*jedinej přístav v této době*“. Zároveň uvádí, že často chodila na návštěvu za kamarádkou. V jejím případě se ukazuje, že právě vazba na matku představovala hlavní zdroj jistoty a bezpečí v období, které bylo jinak spojeno se strachem a napětím. Také u KP7 je patrné, že hlavní péče i emoční blízkost byly spojeny spíše s matkou, se kterou měla podle svých slov dlouhou dobu otevřený a kamarádský vztah. Podobně u KP5 byla každodennost spjata hlavně s matkou a prarodiči z její strany a sama uvádí, že když potřebovala něco řešit, obracela se především na matku.

Důležitou roli hráli také sourozenci a další blízké osoby v rodině. U KP1 se jako významný zdroj opory objevuje sestra a švagr, se kterými řešila situaci více než s rodiči. Sama uvádí, že právě švagr pro ni tehdy představoval jednu z největších opor a že se sestrou řešily rodinnou situaci společně. U KP2 se jako důležitá osoba objevuje sestra, se kterou „*prožívaly všechno tak nějak spolu*“ a zároveň partner. Z rozhovorů tak vyplývá, že děti nemusely hledat oporu přímo u rodičů, ale spíše u sourozenců nebo jiných blízkých osob, které stály mimo přímý rodičovský konflikt.

Vedle rodiny se jako významný zdroj opory objevovali také vrstevníci a blízcí lidé mimo původní rodinu. U KP5 se zmiňuje důležitost kamarádky, se kterou mohla být a srovnávat vlastní rodinnou situaci s fungováním jiné rodiny. Sama uvádí, že právě díky těmto rozhovorům si více uvědomovala, že „*ta naše rodina už moc nefunguje a možná vlastně jsem se těšila na to, až se od sebe třeba i odstěhujou...*“ U KP2 hráli později výraznou roli také kamarádi. Popisuje, že oporu nacházela nejen ve své sestře a partnerovi, ale i mezi vrstevníky, se kterými se potkávala na výměnném pobytu a kteří jí pomáhali zvládat situaci mimo rodinné prostředí.

Významným prvkem zvládání situace byla u některých komunikačních partnerů škola a výkon. Nejvýrazněji to zaznívá u KP3, která popisuje: „*...jsem se právě snažila jako moc doma nevyčínat, nedělat nějaký problémy a nepřidělat starosti, tak jsem se hrozně dobře učila, že jsem se jako učila furt, že jsem ležela jako v učení, abych měla právě ty jedničky, aby všechno jako bylo v tomhle směru ok...*“ V jejím případě se tak škola stává nejen běžnou součástí života, ale také strategií, jak získat alespoň v jedné oblasti jistotu, kontrolu a pocit, že vše funguje správně. Tento příklad potvrzuje, že zatížené rodinné prostředí se nemusí projevit pouze zhoršením fungováním dítěte, ale i zvýšenou snahou o výkon, kontrole a bezchybnost. Podobná zkušenost se objevila také u KP8, která sděluje: „*...zpětně si myslím, že vlastně celá ta situace vlastně napomohla k tomu, že se ze mě stal člověk, kterým se přezdívá perfekcionista...já jsem se strašně snažila být tou hodnou holčičkou, možná ten syndrom tý hodný holčičky, jakože když budu hodná, tak vlastně se na mě nikdo nebude zlobit, budu oblíbená, budu milovaná a vlastně pořád jsem se snažila být nejlepší...*“ V jejím případě tato strategie nespočívala pouze v hledání

přímé opory u druhých, ale i ve snaze přizpůsobit se, nezlobit a díky tomu, že bude hodná si zajistit bezpečí a přijetí.

Odlišnou strategii lze sledovat u KP6, u kterého se objevuje spíše upozadění celé zkušenosti a její rozpuštění v běžném chodu dne. Sám uvádí, že rozvod „*tolik nevnímá*“. Každý den měl rozptýlení v podobě tréninků a času venku. Důležité je však zdůraznit, že sport pro něj nebyl reakcí na rozvod, ale přirozenou součástí jeho života, kde rodinná situace nebyla dominantní téma. Také ve vztahu ke škole a vrstevníkům uvádí: „*...vztahy s vrstevníky určitě ne...v tu dobu si myslím, že tam bylo spousta lidí, který měli taky tyhle rozvedené rodiče...výsledky mi to úplně nezhoršilo, myslím si, že ani ty sportovní...*“

U některých komunikačních partnerů se jako způsob vyrovnávání se se situací objevilo také rizikovější nebo uvolněnější chování spojené s vrstevnickým prostředím. Výrazně je to patrné u KP2, která uvádí: „*...jsem se s tím jako vyrovnávala tak nějak po svém...začala jsem víc pařit a chodila jsem ven a začla jsem trochu pít a no, právě to bylo to, že ten táta najednou mě nekontroloval, takže to bylo to období, kdy jsem se mohla jakoby utrhnout a dělat si sama, co chci no.*“ Zároveň však dodává, že právě skrze tyto kontakty potkávala nové lidi a zjišťovala, že podobnou zkušenost mají i další vrstevníci. Podobně i KP5 uvádí, že na základní škole rozvod její školní výsledky zásadně neovlivnil, protože procházela s dobrým prospěchem. Zpětně však sděluje, že dopad rozvodu se více projevil na střední a vysoké škole, kdy „*...se to dost jako zvrhlo a já jsem chodila jako za školu, a tak jako si pokouřit trávu a prostě jako tak lelkovat...*“ Sama tuto fázi interpretuje tak, že tehdy „*potřebovala jsem upustit tu páru...potřebovala jsem to asi nějak jako zrebelovat všechno.*“ V jejím případě se tedy ukazuje, že bezprostředně po rozvodu se dopad nemusel projevit nápadně, ale s odstupem času se mohl promítnout do školního fungování i do rizikovějšího chování v adolescenci.

Zároveň se ukazuje, že někteří komunikační partneři situaci přímo neventilovali a spíše si uchovali útržkovité nebo rozostřené vzpomínky. U KP3 je patrné, že si nevybavuje tolik „*faktický věci*“, ale spíše emoce a atmosféru kolem. U KP6 se objevuje matné vzpomínání a spíše neutrální popis běžného fungování.

Pokud jde o odbornou pomoc, ukazuje se, že v období rozvodu hrála v životech komunikačních partnerů jen velmi malou roli. Většina z nich neuvádí zkušenost s psychologem, školním poradenským pracovníkem ani s jinou odbornou podporou. Například KP3 na otázku, zda jí někdo situaci pomáhal vysvětlit, odpovídá velmi stručně: „*Vůbec, vůbec jsem netušila, co se děje.*“ U KP1 se také neobjevuje zkušenost s tím, že by jí situaci někdo odborně vysvětloval, spíše ji řešila se sestrou a švagrem. U KP5 uvádí: „*Vůbec, ani vlastně ta škola. Tam se to nějak jako mám pocit, že v tu dobu se to prostě vůbec jako neřešilo.*“ U KP6 na přímou otázku ohledně psychologa, školy či OSPOD odpovídá jednoduše: „*Ne. Neměl.*“ U KP4 se téma psychologické pomoci objevuje až zpětně, a to konkrétně v souvislosti s návratem rodičů k sobě v pubertálním věku, kdy sama uvádí: „*...jsem řekla, že to je na mě jako moc, že to prostě nevládám...*“

Podobně nevýrazně vystupuje ve výpovědích také OSPOD. Přestože teoretická část práce této instituci věnuje samostatnou pozornost, v konkrétních příbězích komunikačních partnerů se jeho role objevuje pouze okrajově. KP7 uvádí, že na OSPODu byla v souvislosti s rozvodem rodičů: „*...takže jsem tam jako jela a to byl jako pětiminutovej rozhovor s tou pracovnící, jakože se mě ptala, jak se cítím doma, co vztahy s rodičema, a tak a díky tomu, že to bylo vlastně všechno bez problémů, tak já jsem byla rychle pryč a nějak jsme to jako víc neřešili...*“ Sama přitom

dodává, že žádnou další odbornou pomoc nepotřebovala. U ostatních komunikačních partnerů se OSPOD objevuje minimálně nebo si jeho přítomnost vůbec nevybavují. To je patrné například u KP5, která uvádí: „...OSPOD vůbec.“ Tento poznatek naznačuje určitý rozdíl mezi teoreticky předpokládanou rolí instituce a reálně prožitou zkušeností komunikačních partnerů.

7.2 Vliv rozvodu na vývoj vztahů k rodičům

DVO2: Jak dospělé děti vnímají vliv rozvodu na vývoj svých vztahů k oběma rodičům od dětství až do dospělosti?

Tato DVO se týká otázek č. 14-20, 36. V této kapitole budu popisovat, jak komunikační partneři zpětně popisují vývoj svých vztahů k matce a otci po rozvodu rodičů, jaké změny v těchto vztazích vnímali, jaký kontakt s jednotlivými rodiči po rozvodu měli a jak se tyto vztahy proměňovaly od dětství až do dospělosti. Součástí je i to, zda se komunikační partneři cítili být prostředníky mezi rodiči, jak vnímali vztah rodičů po rozvodu a jak hodnotí vztah k oběma rodičům v současnosti.

Z analýzy rozhovorů vyplynulo, že rozvod rodičů neovlivnil vztahy komunikačních partnerů k oběma rodičům jednotným způsobem. Rozdíly se ukázaly zejména mezi vztahem k matce a k otci. U většiny komunikačních partnerů zůstávala po rozvodu matka hlavní pečující a emočně dostupnou osobou, zatímco vztah k otci byl častěji popisován jako oslabený, vzdálenější nebo proměnlivější. Současně se ukázalo, že vztahy k rodičům nezůstávaly stejné, ale v průběhu času se proměňovaly v závislosti na věku dítěte, intenzitě kontaktu, způsobu porozvodové komunikace rodičů i na celkovém uspořádání péče po rozvodu. Ve výpovědích některých komunikačních partnerů se také objevuje zkušenost s tím, že byli zatahováni do komunikace mezi rodiči nebo se ocitali v nepříjemné pozici mezi dvěma stranami.

7.2.1 Vztah k matce od rozvodu až po současnost

Vztah komunikačních partnerů k matce po rozvodu zůstával ve většině případů zachovaný nebo se dokonce posílil. Matka byla často popisována jako hlavní pečující osoba, která po rozvodu zajišťovala každodenní fungování rodiny a zároveň představovala nejbližší emoční oporu. Současně se však ukázalo, že kvalita tohoto vztahu nebyla u všech komunikačních partnerů stejná a v některých případech se v průběhu času proměňovala v závislosti na psychickém stavu matky nebo míře vzájemné důvěry.

U části komunikačních partnerů se vztah k matce po rozvodu zásadně nezměnil a zůstal dlouhodobě blízký. U KP8 zůstává vztah k matce podle jejích slov po rozvodu stejný. Uvádí: „...s mamkou vlastně, ona stále byla vedle mě. Nevybavuju si okamžik, že by mě někdy opustila. To znamená ten vztah s mámou byl pořád stejný.“ Zároveň dodává, že po narození mladšího bratra na ni matka sice neměla tolik času, ale tuto změnu sama nevnímala negativně. V jejím případě je zřejmé, že matka představovala stabilní vztahovou jistotu. V současné době ke vztahu s matkou uvádí: „...vlastně pořád stejný, neměnný, ani lepší, ani horší, prostě je to máma, kterou mám ráda a která mi je na blízku.“ Podobně i KP6 popisuje vztah k matce jako dlouhodobě dobrý a v zásadě neměnný. Na otázku, jaký vztah měl po rozvodu s matkou, odpovídá: „Tak myslím si, že po tom rozvodu jsem měl vztah s matkou takovej jako mám teď“

a nemyslím si, že by byl nějaký špatnej a jsem za to rád a myslím si, že celý život vlastně máme dobřej vztah.“ U něj se tedy neobjevuje zásadní proměna ani po rozvodu, ani v pozdějších letech.

Blízký vztah k matce po rozvodu se ukazuje také u KP7. Ta uvádí: *„...nám ten vztah zůstal jako dlouho stejnej...bavily jsme se o všem otevřeně, byly jsme prostě, kamarádskej vztah jsme spolu měly...“* Současně v otázce zaměřené na současný vztah k rodičům popisuje, že se tento vztah v průběhu let proměnil a dnes už ho nevnímá stejně jako dříve. Uvádí: *„...s mamkou byly takový různý etapy...tam se to výrazně jako zhoršilo...po rozvodu dobrý asi po dobu toho Covidu, po Covidu pak už blbý...už spolu jako určitě nemáme takovej vztah, jako jsme měly předtím a určitě ho nikdy mít nebudem...“* U KP7 se tak ukazuje, že vztah k matce po rozvodu sice zpočátku zůstal velmi blízký a stabilní. Později se začal měnit a v současnosti už nemá stejnou podobu jako bezprostředně po rozvodu.

U některých komunikačních partnerů se vztah k matce po rozvodu ještě více prohloubil. U KP1 se podle jejích slov vztah s matkou spíše zlepšil. Sama uvádí: *„S mamkou jsem měla vztah jako stejnej jako předtím, spíš jsem měla pocit, že se nám ten vztah až víc jakoby zlepšil, že jsme spolu mnohem víc komunikovaly, protože předtím vesměs všechno řešil taťka...“* Přesto zároveň zmiňuje, že matka na tom byla po rozvodu *„psychicky hodně zle, takže tou oporou mi nebyla...“* U KP1 je patrné, že vztah k matce byl sice blízký a komunikačně intenzivnější, ale neznamenalo to automaticky, že matka plnila hlavní emoční oporu. Podobně i KP2 uvádí, že vztah s matkou zůstal po rozvodu stejný. Uvádí: *„...s mámou už jsme měly vztah asi jakoby pořád stejnej v tom, že ještě jsme se snažily jí co nejvíc podporovat, protože jsme s ní zůstaly bydlet a měly jsme vlastně její výlučnou péči.“*

Silnou citovou vazbu k matce popisuje také KP4. Sama uvádí: *„Já jsem byla na mamku hodně upnutá...když vlastně mamka odešla z toho bytu, kde jsme bydleli, tak já jsem brečela každě den...ale jako s mamkou jsem měla dobřej vztah. My jsme jako furt, to byla moje máma a já na ňu byla hodně upnutá.“* Současně dodává, že ji ani po rozvodu nevnímala jako *„tu špatnou“*, přestože tak matku část širší rodiny označovala. V jejím případě vztah k matce zůstává silný i v současné době.

Také u KP3 se vztah k matce po rozvodu zásadně nezhoršil. Sama uvádí, že matku i po rozvodu vnímala jako *„primární pečující osobu“*, která se starala o chod domácnosti a o obě dcery. Zároveň její výpověď ukazuje, že vztah k matce nebyl jednoduchý, protože už v dětství cítila, že na ni nechce přenášet další starosti. Popisuje, že matka byla po emoční stránce vyčerpaná a unavená, a proto se na ni spíše snažila neobracet, pokud to nebylo nutné. U KP3 je tak patrné, že vztah k matce zůstal důležitý, ale zároveň byl zatížen tím, že dítě vnímalo její přetížení a snažilo se ji chránit. V současnosti ke vztahu s matkou uvádí: *„...mám jako hezkej vztah s mámou, ale mám tam jako nějaký bolístky, který prostě si řeším, který tam asi jako budou vždycky...“*

Nejsložitější vývoj vztahu k matce se objevuje u KP5. Ta uvádí, že po rozvodu měly s matkou dlouho *„velmi dobrý vztah“* a snažily se být k sobě otevřené a kamarádské. Zároveň ale popisuje moment zásadního narušení důvěry, kdy jí matka četla deník: *„...to mě jako úplně rozbilo v tu chvíli. Bylo mi asi 15...takže mi úplně narušila moje soukromí...“* Později se jejich vztah dále proměnil v souvislosti s psychickými problémy matky, kdy KP5 začala mít pocit, že se o ni musí starat více, než je běžné. Uvádí: *„...jsem jí i vlastně musela vést na psychiatrickou léčebnu...myslím si, že se hodně jakoby tohle odráželo i do našich vztahů, hádek a z mámy se*

najednou stalo moje takový velký dítě, o který jsem se neustále musela starat...takže ze začátku dobrý, a pak to tak jako šlo do kopru...“ K aktuálnímu vztahu s matkou uvádí: „...máma je prostě dost psycho a emočně mě vydírá...ona má hluboký deprese, myslím si, že má dokonce i bipolární poruchu...často jako vyhrožovala, že se i zabije...do té doby jsem měla několik potratů, takže to taky jako si myslím, že má tenhle vliv na moje zdraví...od října loňského roku, tak jsem jí napsala dopis...že prostě potřebuju jako se nadechnout a že třeba časem si k sobě jakoby najdeme cestu, ale že prostě teď moje priorita je otěhotnět...prostě jsem to totálně ukončila, nekomunikujeme spolu, nevidáme se...líp se mi dýchá, nehádám se s manželem a žiju si prostě ten svůj život...“ U KP5 je tedy dobře patrné srovnání v čase. Vztah byl po rozvodu dlouho velmi blízký, později se ale zatížil nedůvěrou, přetížením, obrácením pečujících rolí a vyústil až v úplné přerušení kontaktu.

Z rozhovorů vyplývá, že vztah k matce po rozvodu byl ve většině případů zachovaný, případně se dále prohluboval. Matka byla často vnímána jako hlavní pečující osoba a stabilní součást každodenního života i po rozpadu původní rodiny. Současně je ale patrné, že tento vztah nebyl ve všech případech neměnný. Zatímco u některých komunikačních partnerů zůstával dlouhodobě blízký, u jiných se v průběhu času proměnil vlivem psychické zátěže, narušením důvěry nebo postupného oslabení vzájemné blízkosti. Vztah k matce tak po rozvodu ve většině případů zůstal významnou a stabilní součástí, ale jeho další vývoj se odvíjel od konkrétní rodinné situace a dalších životních zkušeností komunikačních partnerů.

7.2.2 Vztah k otci od rozvodu až po současnost

Na rozdíl od vztahu k matce se v rozhovorech ukazuje, že vztah k otci byl po rozvodu častěji oslabený, proměnlivý nebo emočně vzdálenější. Otec se po rozvodu ve většině případů nestal hlavní pečující osobou a v řadě výpovědí je patrné, že jeho role v každodenním životě dítěte zeslábla. Zároveň se však ukazuje, že vývoj vztahu k otci nebyl u všech komunikačních partnerů stejný. U některých komunikačních partnerů zůstal zachovaný nebo se v pozdějších letech znovu zlepšil, u jiných se postupně zhoršoval nebo byl dlouhodobě poznamenán ztrátou důvěry, emočním odstupem nebo omezeným kontaktem.

Nejvýraznější oslabení vztahu k otci po rozvodu je patrné u těch komunikačních partnerů, kteří rozvod spojovali přímo s jeho odchodem, novým partnerským životem nebo s pocitem zklamání. U KP1 se vztah k otci po rozvodu výrazně proměnil. Sama uvádí, že předtím byl otec tím, kdo „všechno řešil“, po rozvodu měla pocit, že se na něj už nemůže obracet stejně jako dříve. Vzhledem k tomu, že to byl právě otec, kvůli kterému došlo k rozpadu rodiny, KP1 uvádí: „...jsem na něj byla strašně dlouho nazlobená a nedokázala jsem mu odpustit...po rozvodu jsme se vlastně pět let vůbec nebavili.“ Podobně i u KP2 byl rozvod spojen se silným zklamáním z otce. Uvádí: „...táta byl ten, kterej rozbil tu rodinu, takže na něho padla veškerá obvinění, vina...vidali jsme se, ale úplně málo...“ U těchto komunikačních partnerů se tedy ukazuje, že vztah k otci se po rozvodu neoslabil pouze kvůli fyzickému oddělení, ale i v důsledku narušené důvěry.

Také u KP8 je vztah k otci dlouhodobě zatížený. Už před rozvodem si s ním spojovala strach, alkohol a násilí, a rozvod proto v jejím případě neznamenal ztrátu blízkého rodiče, ale spíše pokračování už dříve problematického vztahu. Uvádí, že po rozvodu „ten vztah tam asi žádný úplně nebyl.“ V současné době ke vztahu s otcem uvádí: „...dnes mám podstatně lepší vztah se svým tátou, který nikdy nebyl dobrým tátou, ale je milovaným dědečkem mých dětí...“ U KP3 je

vztah k otci po rozvodu také komplikovaný. Sama uvádí, že: „...jsem tam cítila takovou jako křivdu, že se ten táta nikdy nějak moc potom rozvodu jako nesnažil vlastně s náma moc trávit čas...že by se nějak jako pokusil se o nás trošku starat...“ U otce hrál velkou roli alkohol. Aktuálně ke vztahu s otcem uvádí: „...je to takový hodně na houpačce...ted' jako se začíná nějak snažit, že se třeba někdy ozve, někdy takhle jako volá, zeptá se, jak se mám...je to takový podivný no, nijaký, odměřený...hlavně jako pořád jako ty problémy co řešil, tak je má pořád, takže je to v tom takový jako komplikovaný, že vlastně se ho snažím moc nepřipouštět k tělu...“ Vztah k otci po rozvodu zůstal dlouhodobě komplikovaný a to nejen kvůli jeho nízkému zájmu o děti, ale i v důsledku přetrvávajících problémů s alkoholem, které KP3 vedou k tomu, že si od něj v současnosti udržuje citový odstup.

Odlišný vývoj vztahu k otci popisuje KP7. Z její výpovědi vyplývá, že po rozvodu s otcem začala více komunikovat a jejich vztah se v průběhu času postupně zlepšoval. Uvádí: „...po rozvodu to bylo takový, že jsme si museli zvyknout na to, že vlastně spolu musíme komunikovat víc...“ Na rozdíl od jiných komunikačních partnerů tak u ní rozvod nevedl k dalšímu oslabení vazby k otci, ale spíše k postupnému posílení. V současnosti sama vnímá vztah s otcem jako lepší než vztah s matkou: „...s tátou se ten vztah zlepšil...vlastně je jako mnohem intenzivnější, bavíme se spolu, najdem spolu společných různých témat...zavoláme si a co je nového, a tak...“ KP7 tak představuje kontrast k těm komunikačním partnerům, u kterých vztah k otci po rozvodu spíše slábl nebo zůstal dlouhodobě problematický. Podobně se vztah k otci vyvíjel i u KP5. Po rozvodu s ním zpočátku udržovala kontakt a jezdila k němu na víkendy. Postupně se ale jejich vztah začal zhoršovat, mimo jiné i v souvislosti s novou partnerkou: „...můj táta si nabrkl šestnáctiletou kočku a jemu bylo třeba třicet...vůbec prostě jsme nenavázali, že by jako měl nějaký zájem o mě nebo aspoň tak jsem to jakoby v tu dobu cítila...pak u něj i propukly takový, jak to říct, no prostě mě srovnával s tou...často jako říkal, že jsem jako tlustá a že bych s tím něco měla dělat...takže jsem to měla denně na talíři, když jsem tady byla...“ Z tohoto důvodu k otci v patnácti letech přestala chodit a přerušila s ním kontakt, protože jí tyto neustálé narážky byly nepříjemné. Uvádí: „od mých 18 do mých asi 23 jsme se vůbec nebavili...“ V současnosti však hodnotí vztah s otcem jako dobrý, zatímco vztah s matkou je naopak přerušovaný a zatížený jejími psychologickými problémy a emočním vydíráním: „...ten vztah se hodně změnil, vlastně se obrátil, protože mám daleko lepší vztah s mým tátou...takže s tátou tedka úplně jako parádička vztah...“ U KP5 se tedy také ukazuje výrazná proměna v čase. Vztah k otci se po období rozvodu a přerušování kontaktu znovu zlepšil a v současnosti je stabilnější než vztah k matce. U těchto dvou komunikačních partnerů se ukazuje, že vývoj vztahu po rozvodu nemusel vést pouze ke zhoršení. I tam, kde byl kontakt v určitém období oslabený nebo přerušovaný, mohlo v pozdějších letech dojít k jeho opětovnému navázání a ke zlepšení vztahu.

Specifický vývoj vztahu k otci je patrný u KP4. Ta sice po rozvodu nadále zůstávala v kontaktu s oběma rodiči a v určitém období fungovalo i střídání péče, přesto ale její výpověď ukazuje, že vztah k otci byl ovlivňován širší rodinnou situací i následným návratem rodičů k sobě. Právě tento návrat označuje za nejtěžší část celého příběhu, protože už se mezitím naučila fungovat s každým rodičem odděleně. Momentálně spolu již rodiče opět nejsou, ale uvádí: „...už se všichni vídají se všema tak, jak to bylo před rozvodem...mamka sem přijde jednou za tejdou, pokecá, dá si s tátou kafe, ale už to není romantickéj vztah, už jsou spíš kamarádi.“ V jejím případě se tak vztah k otci neproměňuje pouze samotným rozvodem, ale i dalším vývojem rodičovského vztahu. Zároveň je z její výpovědi patrné, že kontakt s otcem nebyl po rozvodu přerušovaný, což ji

odlišuje od některých jiných komunikačních partnerů. U KP6 se vztah k otci dle jeho slov nezměnil. Uvádí: *„...s obouma rodičema si volám docela často, i se vídám...jako myslím si, že celkově vztah máme jako velice nadstandardní...mně se žádné vztah ani k jednomu z rodičů nezměnil...“*

Z rozhovorů vyplývá, že vztah k otci po rozvodu byl mnohem proměnlivější a citlivější na změny než vztah k matce. Zatímco matka pro většinu dětí představovala stabilní jistotu, role otce v jejich životě se často zásadně proměnila. Hlavním důvodem zhoršení vztahu bylo vnímání otce jako viníka rozpadu rodiny, jeho odchod do nové domácnosti nebo přetrvávající problémy s alkoholem a nezájmem o děti. Zajímavým zjištěním je, že u části komunikačních partnerů došlo v dospělosti ke zlepšení vztahu. I v případech, kdy byl kontakt na několik let úplně přerušen nebo byl velmi špatný, si k sobě otcové a dospělé děti dokázali najít cestu. V těchto případech dnes hodnotí vztah s otcem jako velmi dobrý, v některých případech jako klidnější a stabilnější, než je jejich aktuální vztah s matkou. Ukazuje se tedy, že zatímco bezprostředně po rozvodu byl vztah k otci často vnímán jako nenaplněný, s odstupem let může dojít k jeho úspěšné obnově.

7.2.3 Role dítěte v komunikaci mezi rodiči po rozvodu

Z rozhovorů vyplynulo, že role dítěte v komunikaci mezi rodiči po rozvodu nebyla u komunikačních partnerů jednotná. U části z nich se dítě přímo nebo nepřímo ocitalo mezi rodiči, vnímalo napětí mezi nimi nebo mělo pocit, že se musí v rodinné situaci určitým způsobem orientovat samo. U jiných komunikačních partnerů se naopak ukazuje, že děti do vzájemné komunikace rodičů výrazně zatahovány nebyly, případně si takovou zkušenost nevybavují. Z výpovědí zároveň vyplývá, že i tam, kde dítě přímo nepřenášelo vzkazy mezi rodiči, mohlo velmi citlivě vnímat kvalitu jejich komunikace a nést důsledky toho, že rodiče spolu po rozvodu komunikovali napjatě, omezeně nebo téměř vůbec.

Nejvýrazněji se zkušenost dítěte mezi rodiči objevuje u KP4. Ta popisuje, že po rozvodu spolu rodiče téměř nekomunikovali: *„...já jsem předávala různé lístečky ať šlo o finance, nebo jsem často slýchala a proč to nezařídí táta?...mamka byla ten typ, co chodila na ty rodičáky, všechny tady ty věci...komunikace mezi nima byla úplně nulová a všechno bylo přes mě...podle mě jako se začali nesnášet...“* Z její výpovědi je patrné, že se po rozvodu ocitla v roli skutečného prostředníka mezi rodiči, a to nejen v emoční rovině, ale i při řešení praktických záležitostí. Byla tak zatahována do komunikace, která měla probíhat mezi dospělými a přebírala odpovědnost, která neodpovídala jejímu věku ani postavení v rodině. Podobně to vnímá i KP7. U ní se neobjevuje role prostředníka v tom smyslu, že by mezi rodiči přenášela konkrétní vzkazy napsané na papíru, ale z výpovědi je patrné, že i ona tuto roli v rodině měla a dodnes má: *„...spolu jako mluvili úplně minimálně a já jsem musela mluvit jako zvlášť s tím, zvlášť s tím a předávat informace...po tom prvním roce od toho rozvodu se to potom vlastně změnilo a už spolu přestali komunikovat jako úplně...už je to takový jenom, že jo, když já jsem u mamky, tak mně něco řekne na tátu nebo když jsem u táty, tak někdo, ne že by úplně táta, ale spíš babička, řekne něco na mámu, tak to je jako nepříjemný...“* U KP7 se tak ukazuje, že role prostředníka mezi rodiči nebyla pouze krátkodobá, ale v určité podobě přetrvává dodnes. Neocitla se pouze v situaci, kdy předávala informace, ale zároveň byla vystavena nepříjemným poznámkám a napětí mezi oběma stranami. Podobnou zkušenost popisuje také KP2: *„Prostředníkem jsem byla a myslím, že to jako trvá do dneška...naši doted' spolu nemluví a už to bude 11 let.“*

U KP3 se role dítěte v komunikaci mezi rodiči projevuje spíše nepřímou: „...*takovým jako bych řekla spíš tichým zajatcem, že to nebylo úplně tak, že by si mě jako posílali a řekni tátovi tohle nebo řekni mámě tohle to ne...byla jsem takový jako vlastně svodidlo emocí, který v tý domácnosti byly...*“ Co se týče komunikace mezi rodiči přímo po rozvodu, tak sděluje: „...*vůbec se spolu nebavili, bylo tam hodně tenze z obou stran...pak to bylo lepší a lepší, že už se spolu začali nějak jako bavit normálně...*“ V průběhu rozhovoru uvedla, že v jedné situaci měla pocit, že musí volit mezi svými rodiči: „...*to už jsem byla na vejšce...jsem byla u soudu a měla jsem si vlastně jako říct o vyšší alimenty...na jedné straně táta, na druhé straně máma a že tam jsem měla jakoby jim říct, koho mám radši v podstatě...*“ Její výpověď ukazuje, že role dítěte mezi rodiči se nemusela projevovat pouze přímým předáváním informací, ale také tím, že dítě na sebe nevědomě může přebírat napětí, emoce a tlak spojený s konfliktem mezi rodiči.

Také u KP1 je patrné, že se po rozvodu ocitla v napjatém prostoru mezi oběma rodiči. Uvádí: „...*z tátovi strany byl nějakým způsobem nátlak, že mi pořád vyčítal, že jsem ovlivněná a zmanipulovaná, což mě absolutně uráželo, protože ve svém věku už jsem nebyla rozhodně v pozici, že by mě někdo mohl manipulovat...*“ Dále sděluje, že rodiče se spolu téměř nebavili: „...*to se obrátilo v absolutní nenávist a řekla bych, že to trvá prakticky do teď.*“

Naopak u některých komunikačních partnerů se role prostředníka mezi rodiči po rozvodu neobjevila. KP5 ani KP6 neuvádějí, že by mezi rodiči přenášeli informace nebo byli přímo zatahováni do jejich vzájemné komunikace. Na otázku, zda měl/a pocit, že byla prostředníkem rodičů KP5 uvádí: „*Určitě ne.*“ a KP6: „*To si úplně nemyslím...*“ Podobně ani KP8 se necítila být prostředníkem mezi rodiči, přesto ale popisuje dva velmi silné okamžiky, kdy měla pocit, že si musí mezi rodiči volit. Poprvé to bylo po maturitě, kdy chtěla jít na vysokou školu a ze strany matky zaznělo, že „*pokud mi to táta zaplatí, tak ano a tam jsem měla poprvé pocit volby, že musím něco volit a něco podstupovat...*“ Ještě silněji tuto zkušenost prožila před její vlastní svatbou, kdy od matky slyšela: „...*bud' my a nebo on...do dneška jí to zazlívám, protože můj táta vlastně seděl v poslední řadě...a já jsem si přála, aby moji rodiče, byť jsou rozvedení, nežijí spolu, nefungují spolu, tak aby tam seděli oba dva, protože oni byli moji rodiče.*“ Tato výpověď ukazuje, že konflikt mezi rodiči se může výrazně promítat i do důležitých životních událostí v dospělosti.

7.3 Promítání prožité zkušenosti do dospělosti a partnerských vztahů

DVO3: Jak se zkušenost s rozpadem původní rodiny promítá do aktuálních postojů a očekávání v dospělosti v partnerských vztazích?

Tato DVO se týká otázek č. 27–35. V této kapitole se budu zaměřovat na to, jak komunikační partneři s odstupem času vnímají dopad rozvodu rodičů na svůj vlastní život v dospělosti, konkrétně na oblast partnerských vztahů, důvěry, vnímání manželství, zakládání rodiny a celkového osobního směřování. Součástí analýzy je také to, zda a jak se zkušenost s rozpadem původní rodiny promítla do jejich vlastních postojů, obav, očekávání a způsobu uvažování o blízkých vztazích.

Z analýzy rozhovorů vyplynulo, že zkušenost rozvodu rodičů se do dospělého života komunikačních partnerů promítla různou intenzitou i různými způsoby. U některých byla

spojena se zvýšenou opatrností v partnerských vztazích, obavami z opakování rodičovského modelu nebo větší citlivostí na konflikty. U jiných se naopak objevovala snaha budovat vztahy odlišně, vědoměji a stabilněji, než zažívali ve své původní rodině. Současně se ukázalo, že rozvod rodičů nebyl komunikačními partnery vnímán pouze jako událost, která se odehrála v dětském věku, ale jako zkušenost, která se v různých podobách promítá i do jejich současného prožívání, uvažování o partnerství a vlastního vztahového fungování v dospělosti.

7.3.1 Vliv zkušenosti na vlastní partnerské vztahy

Z rozhovorů vyplynulo, že zkušenost s rozvodem rodičů se do jejich vlastních partnerských vztahů promítá různou intenzitou i odlišnými způsoby. U části komunikačních partnerů se objevuje zvýšená opatrnost, nižší důvěra v partnera, obava z opakování rodičovského modelu nebo snaha hledat jiný typ vztahu, než jaký znali z původní rodiny. Jiní naopak uvedli, že rozvod jejich vlastní partnerské vztahy přímo neovlivnil.

Nejvýrazněji se zkušenost s rozvodem rodičů promítla u KP8. Sama sděluje, že ji tato zkušenost velmi ovlivnila a že se promítla jak do jejích obav, tak do výběru partnera i následného partnerského života. Vždy se snažila předejít podobné situaci, kterou zažila v dětství a záměrně se vyhýbala mužům a celkově lidem, kteří „*holdují alkoholu*“. Přesto se podle jejích slov v jejím vlastním manželství opakoval podobný problém, jaký zažila v původní rodině. Uvádí: „*...já jsem si vzala svého prvního kluka, se kterým jsem chodila a o kterém jsem byla přesvědčená, že je úžasný...pocházel z dobré rodiny...a přesto teď stojím na prahu rozvodu, protože můj manžel pije.*“ V jejím případě se tak zkušenost s rozvodem rodičů promítá do partnerských vztahů velmi silně, a to ve formě obavy z opakování již prožitého scénáře. Podobně výrazný dopad lze sledovat i u KP1, u které se zkušenost rozvodu rodičů promítá především do důvěry a stability ve vlastním manželství. Popisuje, že rozvod rodičů ji ovlivnil „*hodně*“ a že se tato zkušenost opakovaně prolíná do jejího aktuálního manželského života. Současně však dodává: „*...neřekla bych, že to nějakým, že by ovlivnil způsobem to, jako že výběr partnera nebo předchozí vztahy, který jsem měla, to si myslím, že teda vůbec, spíš jenom v tom vnímání toho vztahu...*“ U KP1 se zkušenost s rozpadem původní rodiny promítá hlavně do oslabené jistoty, že i fungující vztah může zůstat stabilní.

K převažujícím výpovědím patří také KP4, u které se zkušenost s rozvodem rodičů promítla do silné potřeby vztah zachovat a nevzdávat to. Sama k tomu uvádí: „*...víc tíhnu ke vztahům a hodně se je snažím udržet nad vše. Chci, aby to fungovalo...i když třeba cítím dlouhodobě, že to nefunguje, ale nechci to vzdát, protože mám pocit, že naši to třeba někdy vzdali...*“ V jejím případě se zkušenost z dětství neprojevuje nedůvěrou k partnerovi, ale naopak zvýšenou snahou vztah udržet, a to i ve chvíli, kdy dlouhodobě nefunguje. Zároveň sděluje, že oblastí, kde vliv pociťuje nejvíce, je právě partnerství.

U KP3 se v partnerských vztazích objevuje nejistota v tom, jak má vypadat zdravý a fungující vztah: „*...v tom se taky pořád nějak hledám, že mi tam asi chybí nějaký vzory dobrý...*“ Zároveň se u ní objevuje i obava, aby se v jejím vlastním životě neobjevovaly některé negativní zkušenosti z rodiny, zejména ty spojené se závislostí: „*...vlastně jako specifika spojený i třeba právě s tím alkoholem...u lidí, kteří mají trošku jako sklony k nějakému závislostnímu chování...toho se trošičku bojím...aby se mi to vlastně v uvozovkách nestalo taky...abych si nějak jako neublížila...*“ Na otázku, zda se její strach týká pouze alkoholových závislostí nebo závislostí obecně,

odpověděla: „...myslím si, že ne, že mám na to radar...myslím si, že mi tam hrozí jako jiný věci...můj vlastně bejvalej boyfriend hodně hrál počítačový hry...jsem tam vnímala nějaký závislostní chování na počítačových hrách, tak jsem z toho byla úplně jako vyřízená...“ U KP3 ovlivnila zkušenost z původní rodiny její partnerské vztahy hlavně tím, že se u ní objevuje nejistota a větší opatrnost. Zároveň je citlivější na projevy závislostního chování u partnera, protože nechce opakovat to, co sama v rodině zažila.

Také u KP5 se ukazuje, že zkušenost z původní rodiny vstupovala do způsobu, jakým prožívala vlastní vztahy. Komunikační partnerka uvádí, že oblastí, kde vliv pociťuje nejvíce, je manželství a partnerské soužití. Ve vztazích dle jejích slov dlouho hledala něco, co sama v rodině postrádala: „...asi jakejkoliv můj předchozí vztah...byl založen jenom na tom, jakože chvíli s někým pobýt a většinou jsem ty kopačky dávala já...a hledala jsem něco, co asi v té rodině jsem nenašla...“ U KP5 se tak zkušenost z rodiny promítla především do toho, co ve vztazích hledala, a jak je prožívala.

Specifickou podobu dopadu popisuje KP2. Ta vliv rozvodu rodičů na vlastní partnerské vztahy připouští, ale interpretuje ho spíše jako podnět k vědomější práci na vztahu. Uvádí, že tuto zkušenost dnes vnímá „do toho pozitivně“ a že ji vede k zamyšlení, jak dělat věci lépe než v rodině, ve které vyrůstala. Uvádí: „...já jsem se vdala během studia...jsem i rozvedená, takže jsem přesně jakoby nechtěla dopadnout jako moji rodiče...že právě se jakoby nebyli schopní pořádně domluvit...vlastně do dneška spolu jako nemluví...“ U KP2 se zkušenost z původní rodiny proměnila spíše v motivaci k tomu, aby ve vlastních partnerských vztazích jednala jinak a neopakovala nefunkční vzorce, které v rodině zažívala.

U KP7 se přímý vliv rozvodu rodičů na vlastní partnerské vztahy nepotvrdil, což sama spojuje i s tím, že v době rozvodu s žádným partnerem nebyla. Z její výpovědi je však patrné, že zkušenost z rodiny ovlivnila alespoň její pohled na budoucí partnerství. Uvádí: „...nemyslím, jestli to byl jako vyloženě ten rozvod jako takovej, ale to fungování těch rodičů, tak to jako určitě ovlivnilo spoustu věcí...některý věci prostě potom partnerovi požaduju...takže tam si nemyslím, že je to úplně jako asi dopad toho rozvodu...určitě jako jsou věci, které mě ovlivnily a který bych rozhodně nechtěla jak byly...“ Zároveň ale nevnímá fungování své rodiny pouze negativně, protože si z ní odnáší i některé prvky, které považuje za pozitivní a které by chtěla ve svém vlastním životě zachovat. U KP7 se do pohledu na partnerské vztahy promítlo spíše celkové fungování rodiny než samotný rozvod rodičů.

Odlišný případ představuje KP6, u kterého se výraznější dopad rozvodu rodičů na vlastní partnerské vztahy nepotvrdil. Komunikační partner uvádí, že rozvod rodičů ho v zásadě neovlivnil ani v oblasti hodnot, ani ve vztahových rozhodnutích. Na přímou otázku odpovídá: „To si nemyslím, nemyslím si to...neovlivňuje mě to, že bych z nějakýho důvodu udělal některý rozhodnutí proto, protože moji rodiče byli rozvedení, to ne.“ Tento postoj dává do souvislosti s tím, že má dobrý vztah k oběma rodičům a že i oni mezi sebou dokázali komunikovat relativně normálně. KP6 tak ukazuje, že rozvod rodičů nemusí mít na vlastní partnerské vztahy automaticky dopad.

Lze tedy říci, že zkušenost s rozvodem rodičů se do partnerských vztahů komunikačních partnerů promítala různě, nejčastěji ve formě opatrnosti, nejistoty, snahy neopakovat negativní rodinný model nebo naopak snad budovat vztah odlišně.

7.3.2 Postoje k manželství, rodině a dětem

Z rozhovorů vyplynulo, že zkušenost s rozvedením rodičů se do jejich postojů k manželství, rodině a dětem promítá různě. U většiny z nich se objevuje snaha vybudovat do budoucna stabilnější a bezpečnější rodinné zázemí, než jaké sami zažili, případně přání některé věci dělat jinak než jejich rodiče. Současně se ale ukazuje, že tato zkušenost nevede automaticky k odmítání manželství nebo rodičovství. Naopak u části komunikačních partnerů zůstává manželství i rodina důležitou hodnotou.

Výrazně se tato linie objevuje u KP1, která o manželství a rodině přemýšlí především ve vztahu ke svému dítěti, do budoucna více dětem, a k potřebě vytvořit jim pevné zázemí. Uvádí: „...*tak dopřát právě že to pevný zázemí, tu rodinu takovou, jako jsem měla, než se naši rozvedli.*“ Zároveň zdůrazňuje, že i kdyby její vlastní manželství nevyšlo, chtěla by takovou situaci řešit jinak, aby děti neměly podobně negativní zkušenost jako ona. Ve vztahu k výchově i manželství se u ní objevuje snaha poučit se z toho, co sama zažila a neopakovat způsob, jakým byl rozpad vztahu rodičů řešen.

Podobně i u KP2 zůstává manželství a rodina důležitou životní hodnotou, přestože je sama rozvedená. Komunikační partnerka uvádí, že o manželství a rodině přemýšlí „*zase pozitivně*“, chtěla by vlastní rodinu, děti i domov a nevzdává představu stabilního partnerského života. Současně ale říká: „...*vím, jak ti naši fungovali, jaký jako rodinný vzorec si nesu, tak bych právě chtěla to zase udělat trošku jako jinak podle svého...*“ V rozhovoru zároveň zmiňuje i svůj vlastní rozvod: „...*myslela jsem si, že se tomu jako vyvaruju, ale během toho mého vztahu, my jsme spolu byli dlouho, od patnácti...došlo ke zranění, k nehodě a můj partner byl handicapovanější...jsem si říkala, že vlastně to zvládneme jako pěkně...nakonec vlastně mě dohnala moje nemoc endometrióza a začla jsem se zaměřovat jakoby na sebe a na svoje zdraví a prostě se to jakoby neslučovalo s tím handicapem a už jsem nevěděla, jak dál...jsme se vlastně rozešli v dobrém...*“ Sama ale dodává, že by se vdala znovu a že ji tato zkušenost spíše „*pozitivněji nakopává*“ k tomu, aby na novém vztahu více pracovala. U KP2 je tak patrné, že ani vlastní rozvod nevedl ke ztrátě víry v manželství a rodinu, ale spíše k přemýšlení o tom, jak by chtěla partnerský a rodinný život v budoucnu uchopit.

Také u KP8 se ukazuje, že manželství vnímá jako velmi významnou hodnotu. Manželství označuje za „*krásnej svazek, pokud funguje*“ a rodinu za „*to nejvíc, co člověk v životě může mít*“. Zároveň její výpověď ukazuje, že rodinu chápe obsáhleji, nejen jako rodiče a děti, ale i jako mezigenerační zázemí, které člověku dává jistotu a bezpečí. Ve vztahu k dětem zdůrazňuje, že si je nepořídila, protože se to očekává, ale proto, že je chtěla a že je chce podporovat v jejich vlastní cestě. Současně se u ní objevuje i otázka toho, co je pro děti správné. Zda je lepší zůstat v nefunkčním manželství, „...*kde panuje strach, kde panuje nejistota, kde jsou hádky...a kde vlastně cítím, že každá strana chceme jít úplně jinou cestou...*“ nebo jim spíše umožnit vyrůstat ve zdravějším prostředí. U KP8 se tak ukazuje, že manželství a rodina pro ni mají stále velký význam, zároveň ale stále více přemýšlí o tom, co je v takové situaci nejlepší pro děti.

U KP7 se postoje k rodině a dětem formují spíše skrze to, co jí v původní rodině chybělo. Sama nepopisuje, že by byla vychována vyloženě špatně, ale ve vztahu k budoucí rodině zdůrazňuje, že by chtěla, aby oba rodiče měli k dětem stejně blízký vztah, trávili s nimi čas nejen společně, ale i každý zvlášť a aby rodina více fungovala jako celek. Významné jsou pro ni také společné rodinné aktivity a čas strávený pouze v úzkém rodinném kruhu, což podle svých slov sama přilíší

nezažila a chybí jí to. K otázce týkající se manželství uvádí: „...na svatbě jako takový asi tolik netrvám, ale chtěla bych mít velkou rodinu...ale není to na tom, že bych na tom jako trvala...“ Zároveň sděluje, že pokud by se v budoucnu vdala a její manželství by skončilo rozvodem, nechtěla by, aby to její děti prožívaly stejně jako ona. Důležité je pro ni i to, že se sama v dětství cítila jako prostředník mezi rodiči, a právě tomu by se chtěla ve vlastní rodině vyhnout. U KP7 se tak ukazuje, že zkušenost z rodiny ovlivnila hlavně její představu o budoucí rodině, ve které by chtěla více blízkosti, společně stráveného času a menší zátěž pro děti, než jakou sama zažila.

Také u KP5 je patrné, že rodina a manželství pro ni představují významnou hodnotu, zároveň jsou ale spojeny s určitou citlivostí a obavami. Uvádí: „...o rodině už dlouhodobě sním a bohužel se nedaří, takže to si myslím, že možná mám taky z těch psychických problémů jakoby z mámy...řeším to, jako už třeba pátým rokem a bohužel prostě zatím neúspěšně.“ Ve vztahu k dětem sděluje, že by k nim chtěla přistupovat jinak, než tomu bylo u ní doma. Odmítá fyzické tresty a zdůrazňuje důležitost komunikace, pravidel a hranic, které dítěti dávají smysl. U KP5 je tak patrné, že zkušenost z původní rodiny ovlivnila nejen její vztah k manželství a rodině, ale i představu o tom, jakým způsobem by jednou chtěla přistupovat k vlastním dětem.

U KP3 se tato zkušenost promítá do idealizovanější představy o budoucí rodině. Komunikační partnerka uvádí, že by chtěla rodinu „úplně jinak, než jsem to zažila.“ Dále uvádí: „...mám představu nějaký jako tý pěkný fungující rodiny, jako takovou modlu, jako něco, co bych si strašně přála...a nevím, jestli to není úplně z extrému do extrému...nějakej obraz, kterej ani v reálu moc jako nefunguje a neexistuje...to mi vlastně trošičku jako vadí, že to vnímám jako něco, bez čeho vlastně ten člověk ani nemůže být jako šťastnej...“ Z její výpovědi je patrný určitý vnitřní rozpor. Na jednu stranu vnímá fungující a šťastnou rodinu jako něco, po čem touží a co má zafixované jako svůj cíl. Na druhou stranu jí ale takové rodiny připadají „...jako v něčem divný a v něčem mě jako strašně děsej...“, protože s tímto nemá vlastní zkušenost a sama si není jistá, zda je to reálné a jakým způsobem by k tomu mohla ve vlastním životě dojít. U KP3 se tak zkušenost z původní rodiny promítá do silné touhy po vlastní rodině, která je pro ni zároveň velmi důležitým cílem, ale i zdrojem určité nejistoty a vnitřního rozporu.

Specifický pohled nabízí KP4. Ta uvádí, že se kvůli zkušenosti rodičů neobává manželství ani toho, že by jednou měla děti, protože rozvod dnes vnímá jako něco, co se v životě může stát. Současně ale přemýšlí nad tím, že pokud by sama někdy prošla rozvodem, chtěla by situaci řešit jinak, zejména s ohledem na děti. Popisuje například představu: „...když bych se rozvedla, tak bych určitě chtěla, aby děti měly tu jednu domácnost a já a ten teda manžel nebo otec těch dětí by se střídali taky...“ Dítě by tedy mělo jednu domácnost a rodiče by se v ní střídali, aby nemuselo neustále přecházet mezi dvěma prostředími. U KP4 se tato zkušenost promítá spíše do konkrétní představy, jak co nejvíce chránit dítě v případě případného rozpadu rodiny.

Odlišný pohled se ukazuje u KP6, u kterého se výraznější vliv této zkušenosti na postoje k manželství, rodině a dětem nepotvrdil. Komunikační partner uvádí, že v tom nevidí problém a že zkušenost rozvodu rodičů u něj nevedla ani k odmítání manželství, ani k obavám z rodičovství. Zároveň dodává, že sice některé věci bude jednou dělat jinak, ale spíše vzhledem k době, ve které dnes lidé žijí než kvůli rozvodu rodičů. U KP6 se tak ukazuje, že tato zkušenost nemusí vždy změnit postoje k rodině nebo k budoucímu manželství.

Z rozhovorů vyplynulo, že zkušenost s rozvodem rodičů ovlivnila postoje komunikačních partnerů k manželství, rodině a dětem různým způsobem. Nejčastěji se objevovala snaha

vytvořit jednou stabilnější a bezpečnější rodinné zázemí, než jaké sami zažili a dělat některé věci jinak než jejich rodiče. Přesto ale manželství a rodina pro většinu z nich neztratily svůj význam, spíše o nich přemýšlejí opatrněji a s větším důrazem na potřeby dětí.

7.3.3 Komunikace a řešení konfliktů ve vlastních vztazích

Z rozhovorů vyplynulo, že zkušenost s rozvodem rodičů se u části komunikačních partnerů promítla také do toho, jak dnes komunikují a řeší konflikty ve vlastních vztazích. U části se objevuje snaha problémy neodkládat, mluvit o nich otevřeně a řešit je včas. Jiní naopak popisují, že si z rodiny odnesli nejistotu, obtíže s otevíráním nepříjemných témat nebo tendenci konflikty spíše potlačovat. Zároveň se ale ukazuje, že ne u všech komunikačních partnerů měl rozvod rodičů na tuto oblast výrazný dopad.

U KP1 se zkušenost z původní rodiny promítá hlavně do snahy řešit problémy hned a nenechávat je narůst. Uvádí: *„...snažíme a myslím si, že jsem to dost naučila i svého partnera řešit různé problémy a konflikty hned v zárodku a říct co jeden druhému, co se nám nelíbí, co bychom měli změnit...“* Zároveň dodává, že právě kvůli vlastní negativní zkušenosti s rozvodem rodičů se snaží podobným situacím ve vlastním vztahu předcházet: *„...já chci, aby se u nás mluvilo a tyhle věci se řešily hned v zárodku, pokud nějaký problémy vyvstanou.“* U KP1 je tak patrné, že zkušenost z dětství vedla k většímu důrazu na otevřenou komunikaci a včasné řešení problémů.

Podobně i u KP2 se objevuje snaha řešit konflikty klidněji a jinak, než to zažívala doma. Sama sděluje: *„...když si vzpomenu na to, jak právě řešili konflikty naši a jak třeba táta jako kvůli každý prkotině vyletěl, tak se právě snažím zjistit, jak na to jako jinak, líp, s klidem...“* Zároveň zmiňuje i větší snahu vnímat pohled druhého partnera: *„...a zasoustředit se taky na toho partnera, jak on to vidí třeba ze svého pohledu...“* Do její výpovědi se ale promítá i vztah k matce, která za ní v době konfliktů s manželem přicházela smutná, a KP2 tehdy jako dítě nevěděla, jak jí má pomoci. Určitý přesah je patrný i do současnosti, kdy sama uvádí: *„...do teď ani nevím, jak tu mámu mám utěšovat a vlastně ani nechci řešit její potíže jako dospělá...“* U KP2 je tak patrné, že zkušenost z rodiny ovlivnila nejen způsob, jakým dnes přistupuje ke konfliktům, ale i to, jak si nastavuje hranice vůči problémům druhých lidí.

Také u KP5 je patrné, že zkušenost z původní rodiny ovlivnila to, jak dnes přistupuje ke konfliktům. V rozhovoru uvádí, že při hádkách zažívá i strach z opuštění: *„...mám často jakoby strach, když třeba se hádáme, tak mám strach, že odejde, ale vím, že to jakoby neudělá, že to tak jakoby nemáme nastavený.“* Zároveň ale potřebuje mít problém co nejdříve vyřešený a nenechávat ho otevřený: *„...já potřebuju to jakoby vyřešit tu situaci, takže si myslím, že mě taky jakoby asi dost ovlivnilo, že tu situaci chci mít ten den dořešenou...“* Pokud je pro ni konflikt příliš náročný, potřebuje se nejprve sama zklidnit a až poté se k němu vrací. Současně si uvědomuje i potřebu přímé komunikace, když uvádí, že druhému je třeba říkat věci otevřeně a nečekat, že pochopí jen náznaky. Uvědomuje si, že tento vzorec si odnáší z rodinného prostředí, ve kterém vyrůstala: *„...jsme se hádali prostě kvůli tomu, že já jsem si něco domyslela...až postupem času si uvědomíš, že vlastně to je jenom vzorec tvý mámy...a nechceš ho, protože není funkční.“* U KP5 se tak zkušenost z rodiny promítá nejen do potřeby konflikty řešit co nejdříve a otevřeně, ale i do toho, jak hádky sama prožívá, konkrétně ve formě obavy z opuštění nebo rozpadu vztahu.

U KP3 se naopak tato zkušenost promítá do nejistoty a obtíží při řešení konfliktů. Komunikační partnerka velmi otevřeně uvádí: „...jo mega, neumím je vůbec řešit...jsem taková jako tichá trpitelka...“ Dále popisuje, že si hodně věcí nechává pro sebe a reaguje až ve chvíli, kdy se v ní problém delší dobu hromadí: „...všechno tak jako polknu, vodkejvu...pak se to třeba jako nakupí a už nějak zareaguju, ale po strašně dlouhý době...“ Sama tento způsob dává do souvislosti s tím, co viděla u své matky. U KP3 se tedy zkušenost z rodiny promítla spíše negativně, a to do nejistoty, strachu vstupovat do náročných rozhovorů a chybějícího vzoru, jak konflikty zdravě řešit.

U KP4 se výraznější dopad v této oblasti nepotvrdil, přesto se v její výpovědi určité souvislosti objevují. Sama uvádí: „...naši neměli žádný jako hádky...myslím, že jsem úplně dost stejná...nemám ráda hádky, celkově nemám ráda konflikty a většinou si myslím, že všechno dokážu řešit dost klidně...“ Zároveň dodává, že zkušenost z rozvodu jí ukázala, že člověk musí lépe komunikovat a přemýšlet nad tím, jak s různými lidmi mluvit: „...člověk musí víc umět komunikovat a vědět, jak s kým komunikovat...“ U KP4 se tedy ukazuje, že zkušenost z rodiny ovlivnila spíše její klidnější přístup ke konfliktům a uvědomění, že komunikace je ve vztazích důležitá.

Specifický pohled nabízí KP7. Ta uvádí, že se tato zkušenost do určité míry promítla i do jejího uvažování o komunikaci ve vztahu, i když spíše nepřímo. Sama říká: „...asi svým způsobem jo, protože prostě některý věci vím, který jako, jakože mně vadily, když jsem to jako takhle vnímala jako dítě...“ Konkrétně zmiňuje potřebu většího soukromí a jasnějších hranic: „...nechci bydlet s tchyní, ale nechci bydlet ani se svojí mámou...prostě bych chtěla bydlet sama a měla to svoje soukromí...“ U KP7 se tedy zkušenost z rodiny nepromítá přímo do způsobu vedení konfliktů, ale spíše do citlivosti na určité hranice ve vztahu a do toho, co by ve svém vlastním soužití nechtěla opakovat.

U KP8 se vliv této zkušenosti na komunikaci neobjevuje úplně jednoznačně. Komunikační partnerka sama připouští nejistotu v tom, zda její dnešní způsob komunikace přímo souvisí s rozvodem rodičů: „Nevím, jestli ovlivnila skutečnost, že jsem prožila jako malý dítě rozvod mý současné schopnosti nebo komunikační nějaký dovednosti.“ Zároveň zdůrazňuje, že se ve vztahu snaží komunikovat a hledat řešení, zároveň si však uvědomuje, že na komunikaci musí být vždy dvě strany: „...na druhou stranu na komunikaci musí být dva. Pokud jedna strana odmítá komunikaci, odmítá kompromisy, odmítá jakýkoliv způsob řešení, tak vlastně to nestačí.“ U KP8 se tak ukazuje spíše důraz na vzájemnost v komunikaci a vědomí, že samotná snaha jednoho partnera nestačí.

U KP6 se výraznější dopad zkušenosti z původní rodiny na komunikaci a řešení konfliktů ve vlastních vztazích nepotvrdil. Komunikační partner uvádí, že si nemyslí, že by ho rozvod rodičů v této oblasti ovlivnil a sám sebe popisuje jako člověka, který se příliš nehádá a problémy řeší spíše v klidu: „...myslím si, že jako řeším jakýkoliv problém relativně v klidu. Já se jako nějak nehádám...“ U KP6 se tak ukazuje, že zkušenost s rozvodem rodičů nemusí mít automaticky výrazný dopad ani do oblasti komunikace a řešení konfliktů ve vlastních vztazích.

Z rozhovorů tedy vyplývá, že zkušenost s rozvodem rodičů ovlivnila komunikaci a řešení konfliktů ve vlastních vztazích u komunikačních partnerů různě. U některých vedla ke snaze mluvit o problémech otevřeněji, řešit je včas a nedovolit, aby se dlouhodobě hromadily. U jiných se naopak promítla do nejistoty, obtíží při řešení konfliktů nebo do obavy z toho, co může hádka ve

vztahu způsobit. Ukazuje se tak, že zkušenost z původní rodiny může výrazně ovlivnit i to, jak člověk v dospělosti komunikuje a reaguje v náročných vztahových situacích.

7.3.4 Zkušenost rozvodu jako součást osobního formování

Z odpovědí komunikačních partnerů vyplynulo, že zkušenost s rozvodem rodičů byla u části z nich vnímána také jako něco, co je určitým způsobem formovalo jako člověka. Nejčastěji se objevovala představa, že je tato zkušenost vedla k větší vnitřní síle, opatrnosti, samostatnosti nebo ke snaze přistupovat k vlastním vztahům a rodině vědoměji než jejich rodiče. U některých komunikačních partnerů se ale tato oblast neobjevovala jednoznačně a sami nedokázali přesně určit, zda je tato zkušenost skutečně formovala nebo jakým konkrétním způsobem.

U části komunikačních partnerů se zkušenost promítá především do snahy budovat vlastní rodinu jinak a stabilněji. To je patrné u KP1, která uvádí, že ji tato zkušenost formovala hlavně v tom, jak dnes vnímá partnerství, manželství a rodinný život a jak silně vnímá potřebu vytvořit pevný základ rodiny pro své děti. Podobně i u KP8 se objevuje silná potřeba, aby sama nemusela ve svém životě opakovat rozpad rodiny, který zažila jako dítě a aby stejnou zkušeností nemusely procházet ani její děti. Také u KP2 je patrné, že tuto zkušenost nevztahuje pouze k rozvodu rodičů, ale spojuje ji i s dalšími těžkými životními událostmi, které ji formovaly. Sama uvádí: *„...jednak i rozvod těch rodičů...a zároveň jak jsem prožívala svůj rozvod a jak mě ovlivnily další věci jako handicap, jako nemoc a všechno tohle prostě takový jakoby ty těžký věci, co ten člověk v tom životě řeší...z toho si prostě se snažím vytáhnout jenom to nejméně pozitivní.“*

U dalších komunikačních partnerů se zkušenost rozvodu promítala spíše do osobnostního nastavení a fungování vůči okolí. KP4 uvádí, že ji tato zkušenost *„udělala silnější“* a že se díky ní naučila lépe komunikovat s různými lidmi a více přemýšlet nad tím, co si ke komu může dovolit. U KP5 se zkušenost z rodinného prostředí promítla především do oblasti financí, samostatnosti a vztahu k pomoci ze strany širší rodiny. Sama uvádí, že ani v období, kdy na tom s manželem nebyli po finanční stránce dobře, nechtěla přijímat peníze nebo jiné výhody, protože s nimi byla vždy spojena očekávaná vděčnost. Tuto zkušenost spojuje i s tím, že peníze pro ni nejsou na prvním místě a že si pracovní i životní cestu chtěla hledat spíše sama než prostřednictvím kontaktů rodiny. V obou případech je tedy patrné, že zkušenost rozvodu nebyla vnímána pouze jako jednorázová událost, ale jako něco, co se propadlo do jejich dalšího osobního vývoje.

Naopak u některých komunikačních partnerů se tato oblast zcela nepotvrdila. KP6 uvádí: *„...těžko říct, protože říkám, celý to období mám trochu v mlze...pokud jo, tak úplně nevím jak a pokud ne, tak říkám, tolik si toho nepamatuju...“* Podobně i u KP7 se výraznější reflexe této otázky neobjevila a komunikační partnerka na ni sama reagovala spíše nejistě. Také KP3 uvádí, že ji tato zkušenost *„stoprocentně“* formovala, i přesto, že přesně nepojmenovala konkrétní oblast, ve které se jí to projevilo.

Z rozhovorů tedy vyplývá, že zkušenost s rozvodem rodičů byla částí komunikačních partnerů vnímána jako něco, co je určitým způsobem formovalo, konkrétně ve vztahu k jejich postojům, samostatnosti, opatrnosti nebo snaze budovat vlastní život jinak než jejich rodiče. Zároveň se ale ukázalo, že ne všichni tuto zkušenost dokázali jasně spojit s konkrétní oblastí svého osobního vývoje.

7.4 Zpětná reflexe zkušenosti a doporučení komunikačních partnerů

Tato podkapitola se týká otázek č. 37–43. Zaměřuje se na to, jak komunikační partneři s odstupem času hodnotí rozvod svých rodičů a jak o této zkušenosti přemýšlejí dnes. Pozornost je věnována tomu, zda se jejich pohled na rozvod v průběhu času proměnil, co by potřebovali vědět nebo chtěli zažít jinak a jak zpětně nahlíží na některé okolnosti, které byly s rozvodem spojeny. Součástí kapitoly je také jejich názor na současnou právní úpravu péče o děti po rozvodu a rovněž vzkazy, které by na základě vlastní zkušenosti vzkázali rodičům a dětem v podobné situaci.

Z analýzy rozhovorů vyplynulo, že komunikační partneři dnes vnímají zkušenost s rozvodem rodičů s větším odstupem, nadhledem a často i lepším porozuměním celé situaci. U některých se objevuje snaha porozumět rozhodnutí rodičů nebo uznat, že rozvod mohl být v dané situaci nejlepším řešením. Jiní naopak i po letech zmiňují, že jim v celé situaci něco chybělo, například více informací, citlivější přístup nebo větší ohled na prožívání dítěte. Současně se ukazuje, že zpětná reflexe této zkušenosti nevede pouze k hodnocení minulosti, ale i k doporučení, která by komunikační partneři dnes předali rodičům a dětem procházejícím podobnou životní situací.

7.4.1 Současné hodnocení rozvodu s odstupem času

Z odpovědí komunikačních partnerů vyplynulo, že s odstupem času většina z nich hodnotí rozvod rodičů smířlivěji a s větším porozuměním než v době, kdy jím sami procházeli. U části z nich se objevuje přesvědčení, že rozvod byl v dané situaci správným nebo alespoň pochopitelným řešením, hlavně pokud vztah rodičů dlouhodobě nefungoval a společné soužití bylo spojeno s napětím, neklidem nebo nespokojeností. Zároveň se ukazuje, že ani současné klidnější hodnocení neznamena, že by komunikační partneři rozvod vnímali jako bezbolestnou nebo jednoznačně pozitivní zkušenost.

Výrazněji se tato linie objevuje u KP2, KP3, KP5, KP6, KP7 a KP8, kteří dnes rozvod rodičů hodnotí spíše jako krok, který měl smysl nebo byl v dané situaci lepší než setrvávání v nefunkčním vztahu. KP2 ho dnes chápe jako „rozhodnutí dvou dospělých lidí“ a uvádí že chápe, proč se vztah rodičů rozpadl. Zároveň ale dodává, že „vždycky to právě odnesou ty děti“. Do současného hodnocení se promítá i vlastní zkušenost s rozvodem, díky které zpětně připouští, že někdy je lepší nepokračovat ve vztahu, který nefunguje, a že lidem od sebe může být lépe. Podobně KP3 uvádí: „...bylo dobře, že proběhl, že měl proběhnout mnohem dřív...“, protože zůstat spolu „kvůli dětem“ podle ní nedává smysl, pokud dítě stejně vnímá napětí a nefunkčnost vztahu. Také KP5 říká: „Jsem hrozně ráda, že to udělali, protože oni by fakt spolu nezvládli žít...“ KP6 dnes rozvod vnímá jako lepší řešení než zůstávání ve vztahu, který nefunguje a KP7 ho i po letech označuje spíše za pozitivní zkušenost. Podobně také KP8 dnes hodnotí rozvod rodičů jako dobrou věc. Uvádí: „...myslím si, že ten vztah nebyl dobrý a že by nám v něm nikomu nebylo dobře.“

U některých komunikačních partnerů se však vedle tohoto pohledu s odstupem času objevuje i důraz na to, že samotný rozvod mohl proběhnout jinak. To je patrné zejména u KP1, která dnes jakýkoliv rozvod vnímá stále spíše negativně a jako krajní řešení dlouhodobě neřešených problémů ve vztahu. Zároveň ale připouští, že se její pohled v čase proměnil a že i její otec by dnes některé věci pravděpodobně řešil jinak. KP4 například popisuje, že se na rozvod dívá jako

na něco, co jejich rodinu nakonec dovedlo „do toho nejlepšího bodu“, zároveň ale zmiňuje, že ji rodiče mohli ušetřit některých situací spojených s obdobím mezi rozvodem a následným návratem rodičů k sobě.

Specifický pohled nabízí také otázka pozitivních aspektů této zkušenosti. U části komunikačních partnerů se objevuje hlavně zpětné přesvědčení, že po rozvodu se rodiče mohli posunout dál, začít žít spokojeněji nebo svobodněji a že se zklidnila celková atmosféra. To zmiňuje KP2, která u rodičů vidí větší samostatnost a svobodu, nebo KP4 uvádí, že podle ní celá situace nakonec dopadla dobře pro všechny členy rodiny. Také KP5 uvádí, že ji tato zkušenost vedla k tomu, aby se podobným situacím stavěla jinak než její matka. Naopak u KP6 se pozitivní aspekty neobjevují jednoznačně: „...už to je tak nějak zautomatizovaný, zjetý a už se nad tím ani nějak nepozastavuju a beru to jako normální věc.“

Z rozhovorů vyplývá, že většina komunikačních partnerů dnes hodnotí rozvod rodičů s větším odstupem a porozuměním než v době, kdy jím sami procházeli. Často ho vnímají jako pochopitelné nebo potřebné řešení nefunkčního vztahu, zároveň ale jejich odpovědi ukazují, že ani s odstupem času nejde o zkušenost, kterou by bylo možné označit za úplně bezbolestnou nebo jednoznačně pozitivní.

7.4.2 Co by zpětně chtěli vědět nebo prožít jinak

Z rozhovorů vyplynulo, že pokud by se mohli vrátit zpět, nejčastěji by si přáli více otevřené komunikace, pravdivých informací a citlivější přístup ze strany rodičů. Nešlo tedy tolik o to, že by si přáli samotnému rozvodu zabránit, ale spíše o to, aby celý proces probíhal s větším respektem k jejich prožívání a s menší mírou nejistoty.

Tato potřeba je patrná u KP2, KP3, KP4, KP7 a KP8. KP2 zpětně uvádí, že by potřebovala větší upřímnost ze strany otce, který jim před rozvodem neřikal pravdu: „...zhubl a my jsme se právě strašně báli, že on je nemocnej...kdyby aspoň v tomhle byl upřímněj a tohle nám řekl, tak by nás ušetřil jako trápení...by to bylo mnohem jednodušší.“ Podobně i KP3 by dnes chtěla, aby v celé situaci bylo více komunikace, jasnosti a ujištění, aby nebyla vystavena takové nejistotě. Uvádí: „...že mě mají furt rádi, že to není vlastně jako o mně...aby mě prostě tím líp provedli...ochránili...dali ten prostor se jako vypovídat...“ U KP4 se neobjevuje potřeba měnit samotný rozvod, ale spíše to, jakým způsobem se dozvěděla o tom, že se rodiče dali znovu dohromady: „...našla jsem je spolu doma...takhle jsem se to dozvěděla podle mě neměla.“ Z její výpovědi vyplývá, že by ocenila větší upřímnost ze strany rodičů. Také KP7 uvádí, že by bývala chtěla slyšet i otcův pohled na celou situaci, protože v té době sdílela převážně vše s matkou: „...určitě bych v té době chtěla slyšet i jako tatkův názor na to...ale těžko říct, jestli by mi ho řekl, jestli na to vůbec nějaký názor měl...“ Podobně i KP8 zmiňuje, že by možná potřebovala, aby s ní rodiče o celé situaci více mluvili, i když zároveň připouští, že byla ještě malá a mnoha věcem nerozuměla.

Odlišně o této otázce přemýšlí KP5, u které se objevuje spíše osobní reflexe. Z její výpovědi vyplývá, že by si zpětně přála mít více odvahy vymezit se vůči otci a některé věci ve svém životě po rozvodu rodičů udělat jinak. Naopak KP1 tuto otázku nedokáže blíže zhodnotit. Podobně i KP6 o ní mluví spíše obecně: „...těžká otázka...kde úplně ten problém začal, proč začal a jestli ten člověk by to taky v dnešní době udělal jinak...“

Z výpovědí komunikačních partnerů vyplývá, že zpětně by si většinou nepřáli zabránit samotnému rozvodu, ale spíše změnit to, jak celý proces probíhal. Nejčastěji zmiňovali potřebu větší otevřenosti, upřímnosti a citlivější komunikace ze strany rodičů.

7.4.3 Názor na současnou právní úpravu péče o děti po rozvodu

Z odpovědí komunikačních partnerů vyplynulo, že k současné právní úpravě péče o děti po rozvodu přistupují spíše opatrně a nehodnotí ji jednoznačně. Ve výpovědích se opakoval zejména důraz na to, že jakékoliv nastavení péče může fungovat pouze tehdy, pokud jsou rodiče schopni spolu komunikovat a jednat v zájmu dítěte. Současně se ale objevují pochybnosti o tom, zda je reálné očekávat dohodu právě v situaci, kdy mezi rodiči přetrvávají silné emoce, konflikty nebo vzájemná neschopnost domluvy.

KP1 uvádí, že dohoda rodičů je sice ideální, ale v praxi ji považuje za obtížně dosažitelnou: „...dohoda je vždycky nejlepší, ale myslím si, že je to trošku nereálný...“ Podobně i KP2 si na základě vlastní zkušenosti neumí představit, jak by se byli schopni domluvit rodiče, kteří spolu po rozvodu vůbec nemluví. KP6 uvádí: „...pokud ty rodiče, když se rozvedou dokážou spolu komunikovat a snaží se, aby to dítě to mělo nejjednodušší, tak se domluví...pokud je rodič nebo rodiče, honí si svoje ego, tak to bude problém a nedomluví se a budou si dělat naschvály...“ Také KP3 vnímá takové řešení jako smysluplné pouze v případě, že rodiče dokážou během rozvodu komunikovat. Sděluje: „...jak ta moje zkušenost je taková hodně jako specifická, tak si to moc nedovedu představit...v principu mi to asi přijde dobrý, jenom prostě to bude muset být asi nějak víc jako ohlídaný, víc opečovaný...aby z toho vyšly nejlíp ty děti...“ U KP7 se objevuje podobná nejistota: „...někdy se ty rodiče jako dokážou dohodnout...ale někdy si myslím, že úplně ne a jako těžko říct, jak se tohleto bude řešit...“ KP4 uvádí: „...s tím moc nesouhlasím, přijde mi to, že tady jde tahat hodně za nitky...“

Specifický pohled nabízí KP5 a KP8. KP5 vychází i ze své profesní zkušenosti a zdůrazňuje, že dítě potřebuje především jasnost, pravidelnost a předvídatelnost. Sama uvádí: „...nelíbí se mi to...jsem asi spíš pro to, aby zůstala nějaká ta střídavá péče, protože často ty rodiče se mezi sebou jako neumí dohodnout. Jsou to další dvě děti, který prostě jako se perou...“ Zároveň je podle ní důležité, že dítě si často samo vytváří bližší vztah k jednomu z rodičů. Odpověď KP8 je ovlivněna i tím, že sama aktuálně stojí před rozvodem. Právě proto se na danou problematiku dívá z pohledu dospělého člověka, který podobnou situaci sám řeší. Uvádí, že si od této úpravy neslibuje pozitivní přínosy, protože rodiny, které se chtějí dohodnout, to podle ní zvládly i bez této změny, zatímco u rodičů v konfliktu může být nová právní úprava naopak zdrojem neshod. Konkrétně se vyjádřila i ze své současné zkušenosti s nefunkčním manželstvím, které směřuje k rozvodu: „...myslím si, že to bude hodně složitý...konflikty žene do extrémů a myslím si, že by mně daleko víc vyhovoval ten systém, který byl dřív...protože taková ta volnost, která se vlastně vnáší tady do toho svěřování nebo nesvěřování vlastně já nevím, jak to ani nazvat, tak si myslím, že bude velmi vyhovovat lidem, kteří rádi kličkují, a to je přesně on.“

Z rozhovorů vyplývá, že současnou právní úpravu péče o děti po rozvodu nevnímají všichni komunikační partneři stejně. Nejčastěji zdůrazňují, že jakékoliv nastavení může fungovat pouze tehdy, pokud jsou rodiče schopni se domluvit a jednat v zájmu dítěte. Za důležité považují hlavně stabilitu, jasná pravidla a co nejmenší zátěž pro dítě.

7.4.4 Vzkaz rodičům a dětem v podobné situaci, závěrečná reflexe

Z odpovědí komunikačních partnerů vyplynulo, že jejich závěrečné vzkazy rodičům i dětem se v mnohém shodují a navazují na zkušenosti, které sami během rozvodu rodičů prožili. Nejčastěji se opakoval důraz na komunikaci, upozadění konfliktu mezi rodiči, větší ohled na prožívání dítěte a snahu dítě zbytečně nezatahovat do sporů dospělých. Současně se v rozhovorech objevuje i potřeba ujistit děti, že za rozvod rodičů nemohou, nejsou v celé situaci samy a mohou vyhledat pomoc u důvěryhodného dospělého.

Ve vzkazech rodičům se napříč rozhovory opakuje především výzva, aby dokázali upozadit vlastní ego a soustředili se na dítě. KP1 zdůrazňuje, že by rodiče měli děti do svého sporu zatahovat co nejméně: „*Tak rodičům bych vzkázala hlavně to, aby se snažili děti do toho svého sporu co nejmiň zatahovat...ty děti to chtě nechtě fakt ovlivní...*“ Podobně i KP2 apeluje na klid, upřímnost a otevřenou komunikaci: „*...aby byli upřímní a aby mluvili hlavně otevřeně o svých pocitech...touhách a nejenom mezi sebou, ale i mezi těma dětma...*“ U KP3 se objevuje důraz na citlivost k dítěti a na to, aby rodiče nenechali konflikt převládnout nad péčí o něj: „*...ty děti, i když jsou malý, tak jsou velmi vnímaví...aby prostě se nenechali unést tím konfliktem...a starat se fakt o ty děti na prvním místě...*“ Velmi podobně mluví i KP4, která rodičům vzkazuje, aby „*odhodili svoje ego*“, neřešili s dítětem druhého rodiče a věnovali se především vztahu s vlastním dítětem. KP5 pak zdůrazňuje, že rodiče často myslí více na sebe než na dítě a zapomínají, jak náročné dítě nese stěhování a neustálé přesuny mezi domácnostmi. KP6 vyzdvihuje hlavně potřebu domluvy a co nejmenší zátěže pro dítě. Uvádí: „*...za ten jejich problém to dítě nemůže, tudíž chovej se tak, aby to, aby ses tím k němu choval jako ke vlastnímu dítěti a dal mu prostě to nejlepší, co můžeš jako rodič...abyste se domluvili...a i komunikovat trochu s tím dítětem...*“ KP7 zdůrazňuje, že rodiče by s dítětem měli komunikovat, ale neměli by ho zatahovat do vlastních jednání a rozhovorů, které dítě není schopné pochopit nebo unést. U KP8 se velmi silně objevuje důraz na laskavost, přítomnost a skutečný zájem o dítě: „*...děti jsou pouze bezbrannými tvorečky...mají radárky, který nastraží zrovna v tom nejmiň potřebným okamžiku...mluvte se svými dětmi, buďte na ně hodný, dávejte jim ne peníze, dávejte jim svůj čas, objetí a poslouchajte je.*“

Ve vzkazech dětem se nejčastěji objevuje snaha dodat jim jistotu, že situaci zvládnou, že je rodiče mají rádi a že se nemají bát říct si o pomoc. KP1 vzkazuje dětem spíše obecně, že i když se situace v danou chvíli zdá velmi těžká, časem se na ni budou dívat jinak a vztahy se mohou proměnit. KP2 dětem přeje, aby vše probíhalo „*co nejlaskavěji*“ a aby „*neviděly ve všem to špatný*“. U KP3 se objevuje potřeba dítě ujistit: „*...že to bude dobrý, že rodiče je mají rádi, ať se neboje, že se to zvládne...*“ Zmiňuje potřebu dítě opečovat a zároveň v jejím vzkazu zaznívá, že dítě může své prožívání sdílet s někým dalším, například s tetou, strejdou nebo jiným blízkým dospělým. KP4 by dítěti řekla hlavně to, „*že to všechno bude, jak má a že se kolem toho netočí celej svět*“. KP5 dětem vzkazuje, aby byly silné, nebály se vyhledat pomoc a „*ať se umí ozvat, co se jim právě líbí a co se jim nelíbí a hlavně ať si nenechají ubližovat...*“ Také KP6 a KP7 doporučují dětem, které se necítí dobře, aby se obrátily například na školu nebo jiného dospělého, kterému důvěřují. Do odpovědi KP7 se výrazně promítá vlastní traumatická zkušenost s tím, že jako dítě byla přítomna u rozhovoru rodičů o rozvodu, který si pamatuje dodnes. Právě proto ve svém vzkazu zdůrazňuje, že dítě by nemělo být zapojováno do rozhovorů, kterým ještě nerozumí. Velmi silně působí i vzkaz KP8, která dětem vzkazuje: „*...ať jsou silný...když něčemu nerozumí, tak ať se zkusí zeptat...mámy nebo táty...ať se nebojí zajít za svou paní učitelkou...a ať věří, že toto všechno, tahleta těžká situace, že přejde a že zase bude líp.*“

Na závěr rozhovoru dostali komunikační partneři prostor doplnit cokoliv, co během předchozích otázek nezaznělo, ale sami to považovali za důležité. Této možnosti využili KP3, KP4, KP5 a KP8. U KP3 se v závěrečné reflexi znovu objevuje přesvědčení, že rozvod nemusí být nutně negativní a že setrvávání rodičů v nefunkčním vztahu „*kvůli dětem*“ může být pro dítě naopak zatěžující. Uvádí: „...rozvod může být i dobrá věc...lidi dělejte to, když se to hodí.“ KP4 spíše potvrzuje její předchozí výpověď: „...hodně to dítě zapojovat mezi ostatní...to dítě nenechat osamělý...aby vidělo nějaký ten vzor, třeba jak to má být.“ Také KP5 v závěrečné reflexi doplňuje: „...myslím si, že jako rozvod rodičů, i když si jako v tu dobu neuvědomuješ, že se to děje, tak vnitřně to v sobě jakoby neseš celý život...“ Oproti tomu u KP8 zaznívá přesah k situaci po rozvodu, konkrétně k příchodu nového partnera rodiče, který může dítě zatěžovat a prohlubovat jeho nejistotu, i když se tento člověk navenek chová laskavě: „...přestože ten člověk může být hodný, milující, ale to dítě stále může trpět tou ztrátou toho původního domova, toho původního rodiče, přestože s ním je v kontaktu, přestože s ním zažívá pěkný chvílky, tak mu vlastně chybí a může to způsobit velký trauma.“

Z rozhovorů vyplývá, že jejich vzkazy rodičům a dětem v podobné situaci se často shodují a navazují na to, co sami během rozvodu rodičů potřebovali. Rodičům zdůrazňují hlavně ohled na dítě, komunikaci a nezatahování dítěte do konfliktů. Dětem pak vzkazují, že za situaci nemohou, nemají zůstat samy se svými pocity a mohou vyhledat pomoc, ať už v rámci širší rodiny, školy nebo pomoc odbornou. Závěrečná reflexe zároveň potvrzuje, že tato zkušenost v nich zůstává přítomná i s odstupem času.

8 Diskuse

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jak dospělé děti vnímají rozvod rodičů jako zkušenost, která ovlivnila jejich život. Hlavní výzkumná otázka byla formulována takto: Jaký byl dopad rozvodu rodičů na život dětí v dospělosti? Její zodpovězení vycházelo ze tří dílčích výzkumných otázek, které byly zaměřeny na zpětné vnímání rodinného prostředí v období rozvodu rodičů, na vliv rozvodu na vývoj vztahů k oběma rodičům od dětství až do dospělosti a na promítání této zkušenosti do aktuálních postojů a očekávání v partnerských vztazích. Z rozhovorů vyplynulo, že rozvod rodičů nebyl komunikačními partnery vnímán pouze jako jednorázová událost z dětství, ale jako zkušenost, která se v různé míře promítla i do jejich dalšího vývoje, vztahů a uvažování v dospělosti.

Ve vztahu k hlavní výzkumné otázce bylo zjištěno, že dopad rozvodu rodičů nebyl u komunikačních partnerů jednotný. U některých se tato zkušenost promítla výrazněji a spíše zatěžujícím způsobem, u jiných byla vnímána jako méně intenzivní nebo se v průběhu času proměnila ve snahu budovat vlastní život odlišně od původní rodiny. Tento závěr odpovídá i teoretické části práce. Amato (2014) uvádí, že rozvod rodičů je vhodné chápat spíše jako dlouhodobý proces s různorodými důsledky než jako jednorázovou událost, zatímco Pavlát (2011) upozorňuje, že jeho dopady mohou přetrvávat i do dospělosti. Současně bylo v teoretické části zdůrazněno, že o dlouhodobých dopadech je vhodnější uvažovat jako o zvýšeném riziku, ne jako o nutném následku, což se potvrdilo i v praktické části práce.

První dílčí výzkumná otázka se týkala toho, jak dospělé děti zpětně vnímají rodinné prostředí a vlastní prožívání v období rozvodu rodičů. Z výsledků vyplynulo, že komunikační partneři většinou nevnímali rozvod jako přesně ohraničený okamžik, ale spíše jako proces, který byl postupně skládán ze změn v chování rodičů, z proměny rodinné atmosféry a z narušení každodenní jistoty. Tento poznatek se slučuje s teoretickým vymezením rodiny jako základního prostoru bezpečí, citové jistoty a sociální opory. Kukla (2016) zdůrazňuje význam rodinného prostředí pro vývoj dítěte, Langmeier a Matějček (2011) upozorňují na důsledky narušení důležitých vztahových vazeb a Špaňhelová (2010) popisuje význam emocionální funkce rodiny pro zdravý vývoj dítěte. Výsledky praktické části tedy potvrzují, že dítě nemusí plně rozumět samotnému právnímu aktu rozvodu, ale velmi citlivě reaguje na ztrátu stability, emočního bezpečí a předvídatelnosti v rodině.

Současně bylo zjištěno, že roli hrál i věk dítěte v době rozvodu rodičů. Ve výzkumném vzorku převažovali jedinci, kteří rozvod zažili ve věku 8–10 let. Část komunikačních partnerů touto zkušeností prošla až v adolescenci, ve věku 16–18 let. Tento věkový rozdíl se odrážel v tom, jak celé situaci rozuměli, jak ji tehdy vnímali a co si z ní zpětně odnesli. Langmeier a Krejčířová (2006) i Vágnerová (2012) uvádějí, že způsob, jakým je rodinná krize dítětem prožívána, souvisí s jeho vývojovým stádiem, rozumovou úrovní i emoční zralostí. Výzkumnou částí tak bylo potvrzeno, že stejná rodinná událost může být v různých obdobích dětství a adolescence prožívána odlišně.

Důležitým zjištěním bylo také to, že samotný dopad rozvodu nebyl určován pouze tím, že k němu došlo, ale i tím, v jakém rodinném prostředí dítě vyrůstalo již před ním. U některých komunikačních partnerů byla rodina před rozvodem vnímána jako stabilní a bezpečné zázemí, a rozvod proto představoval výraznou ztrátu jistoty. U jiných byl naopak spojován spíše s úlevou, protože mu předcházelo dlouhodobé napětí, konflikty, alkohol nebo násilí. Němečková a Hricová

(2025) upozorňují na psychickou zátěž dítěte v konfliktním rodinném prostředí a Haimi a Lerner (2016) zdůrazňují, že závažným faktorem není pouze samotný rozvod, ale také intenzita konfliktu mezi rodiči. Výsledky práce tedy potvrzují, že je třeba rozlišovat mezi dopadem rozpadu rodiny jako právní události a dopadem dlouhodobě nepříznivého rodinného klimatu.

Druhá dílčí výzkumná otázka se zaměřovala na to, jak dospělé děti vnímají vliv rozvodu na vývoj svých vztahů k oběma rodičům od dětství až do dospělosti. Z analýzy rozhovorů vyplynulo, že vztah k matce a vztah k otci byly po rozvodu ovlivněny rozdílně. Ve většině případů zůstávala matka hlavní pečující osobou a stabilní součástí každodenního života dítěte, což se promítlo i do častěji zachovaného nebo prohloubeného vztahu. Takový výsledek lze propojit s pojetím rodiny u Matouška (2008) a Špaňhelové (2010), kteří zdůrazňují význam každodenní péče, emocionální dostupnosti a rodinné opory pro dítě. Naopak vztah k otci byl po rozvodu častěji popisován jako oslabený, vzdálenější nebo proměnlivější. Tento výsledek se shoduje s poznatky Amata (2014) a Pavláta (2011), podle kterých bývá po rozvodu oslabena právě vazba na otce, zejména pokud je kontakt omezený nebo přetrvává konflikt mezi rodiči. Zároveň bylo zjištěno, že ani vztahy k rodičům po rozvodu nezůstaly stejné. U některých komunikačních partnerů došlo v pozdějších letech ke zlepšení vztahu s otcem, což potvrzuje, že porozvodové vztahy jsou dynamické a mohou se v čase dále proměňovat. Tento výsledek ukazuje, že dlouhodobé důsledky rozvodu nelze chápat jednoznačně a že vývoj vztahů k rodičům je ovlivňován i pozdějšími zkušenostmi a životní situací. Také Amato (2014) upozorňuje, že reakce na rozvod jsou rozmanité a závisí na okolnostech a zdrojích po rozvodu.

Část komunikačních partnerů byla po rozvodu přímo či nepřímo zatahována do komunikace mezi rodiči. Někteří se ocitli v roli prostředníků, přenášeli informace, byli vystaveni výčitkám nebo nesli emoční důsledky dlouhodobě narušené komunikace mezi rodiči. Tento výsledek navazuje na teoretickou část práce. Špaňhelová (2010) uvádí, že dítě se může stát součástí rodičovského konfliktu a nést zátěž, která neodpovídá jeho věku ani postavení v rodině. Také Matoušek (2015) upozorňuje, že při konfliktním rozvodu bývají do sporu zatahovány nejen děti, ale i širší okolí rodičů. V praktické části se toto tvrzení potvrdilo.

Třetí dílčí výzkumná otázka se týkala toho, jak se zkušenost s rozpadem původní rodiny promítá do aktuálních postojů a očekávání v dospělosti v partnerských vztazích. Výsledky ukázaly, že právě tato oblast představovala jednu z nejvýraznějších linií dlouhodobého dopadu. Zkušenost s rozvodem rodičů se u komunikačních partnerů promítala hlavně do opatrnosti, citlivosti na konflikty, nižší důvěry, obavy z opakování rodičovského modelu a do snahy budovat vztahy jinak než jejich rodiče. Tento výsledek odpovídá kapitole o dlouhodobých dopadech rozvodu rodičů v dospělosti. Amato (2005) shrnuje souvislost rozvodu rodičů s horší manželskou kvalitou a zvýšeným rizikem rozpadu vlastního manželství, Amato (2014) upozorňuje na obtíže ve vlastních partnerských vztazích a Pavlát (2011) uvádí, že mezi dlouhodobými následky se objevují také méně úspěšné vztahy v dospělosti. Praktická část toto částečně potvrdila. Ukázala, že jejich intenzita nebyla u všech komunikačních partnerů stejná.

Podobně se zkušenost s rozpadem původní rodiny promítala i do postojů k manželství, rodině a dětem. Z rozhovorů vyplynulo, že manželství ani rodina pro většinu komunikačních partnerů neztratila hodnotu. Naopak se často objevovala potřeba vytvořit jednou stabilnější, bezpečnější a funkčnější rodinné zázemí, než jaké sami zažili. Toto zjištění ukazuje, že zkušenost rozvodu rodičů nemusí vést pouze k obavám nebo odmítnutí rodinného života, ale i ke snaze budovat ho

vědoměji a odpovědněji. V tomto směru se potvrzuje, že dlouhodobé dopady rozvodu rodičů nelze chápat pouze negativně, což odpovídá i tomu, co uvádějí Pavlát (2011) a Amato (2014).

V oblasti komunikace a řešení konfliktů ve vlastních vztazích se ukázalo, že část komunikačních partnerů byla svou zkušeností vedena ke snaze problémy řešit včas, mluvit o nich otevřeně a nenechávat je dlouhodobě narůstat. Jiní naopak popisovali obtíže při řešení konfliktů, jejich potlačování nebo obavy z toho, co může hádka ve vztahu způsobit. Takový výsledek opět koresponduje s teoretickou částí práce, podle které dítě v rodině přebírá vztahové a komunikační vzorce, které se mohou později promítat do jeho vlastního partnerského fungování. V tomto ohledu lze odkázat na Kuklu (2016), Špaňhelovou (2010) a Matouška (2016), kteří rodinné prostředí chápou jako základní prostor socializace a osvojování vztahových vzorců.

Komunikační partneři hodnotí rozvod rodičů s odstupem času většinou smířlivěji a s větším porozuměním. Často je dnes vnímán jako pochopitelné nebo dokonce potřebné řešení dlouhodobě nefunkčního vztahu. Současně je ale zdůrazňováno, že problematický nebyl pouze samotný rozvod, ale především způsob, jakým celý proces probíhal a jak málo byl někdy brán v potaz pohled dítěte. Zpětně by si většinou nepřáli zabránit samotnému rozvodu, ale spíše by uvítali více otevřenosti, pravdivých informací, citlivější komunikaci a větší ohled na své dětské prožívání. Tento závěr je v souladu s tím, co ve vztahu k potřebám dítěte v období rozvodu zdůrazňují Špaňhelová (2010), Němečková a Hricová (2025) i Haimi a Lerner (2016).

Přestože teoretická část práce věnuje samostatný prostor OSPOD, v rozhovorech se role této instituce objevovala pouze okrajově. Většina z nich nepopisovala zkušenost s výraznější odbornou pomocí, psychologickou podporou ani doprovázením v období rozvodu rodičů. Spíše se ukazuje zkušenost, že si celou situaci zpracovávali sami nebo pouze v rámci rodiny. Toto zjištění ukazuje určitý rozdíl mezi teoreticky vymezenou rolí OSPOD a reálně prožitou zkušeností komunikačních partnerů. V teoretické části je přitom OSPOD popsán jako důležitý subjekt ochrany práv dítěte, a to zejména u Matouška a Pazlarové (2016), Kovářové (2011), Novákové (2023) a také v návaznosti na materiál MPSV (2011). Zpětně část komunikačních partnerů uvádí, že možnost s někým o celé situaci mluvit a lépe jí porozumět, pro ně mohla být velkou oporou.

V některých rozhovorech se zkušenost s rozvodem rodičů neobjevovala izolovaně, ale prolínala se s dalšími náročnými událostmi v životě komunikačních partnerů. U jedné z komunikačních partnerek se tak zpětně propojovala i s vlastním rozvodem, nemocí a handicapem partnera, u jiných například s problematikou závislosti, ekonomickou nejistotou nebo širší rodinou. To potvrzuje, že rozvod rodičů nelze chápat jako samostatnou událost, ale jako součást širší životní situace, ve které se prolínají psychologické, sociální i vztahové faktory. Tento poznatek je důležitý i z hlediska zdravotně sociální práce, protože ukazuje, že podpora dítěte nebo rodiny v rozvodové situaci by měla zohledňovat nejen samotné ukončení manželství, ale i celkový kontext fungování rodiny a další zátěžové faktory, které mohou dítě ovlivňovat.

Za limit této práce považují skutečnost, že výsledky práce nelze zobecňovat, protože vycházejí z kvalitativního výzkumu a z výpovědí omezeného počtu komunikačních partnerů. Odpovědi navíc zachycují jejich subjektivní pohled s časovým odstupem, který mohl být ovlivněn aktuální životní situací i současnou kvalitou vztahů k rodičům. U některých komunikačních partnerů se navíc objevovaly rozostřené nebo částečně vytěsněné vzpomínky, což je dalším důležitým zjištěním, ale zároveň to omezuje možnost přesného zachycení tehdejšího prožívání. Na druhou stranu právě kvalitativní přístup umožnil zachytit větší hloubku odpovědí a ukázal, že zkušenost

s rozvodem rodičů je velmi individuální, ale současně v sobě nese několik společných témat, která se ve výpovědích opakovala. K těm patřila zejména potřeba otevřené komunikace, důraz na ochranu dítěte před konfliktem rodičů, význam vztahu k oběma rodičům i přesah rozvodové zkušenosti do vlastních partnerských vztahů a rodinného života v dospělosti.

Rozvod rodičů představoval pro komunikační partnery zkušenost, která se v různé míře promítla do jejich dospělého života. Odpovědi na jednotlivé dílčí výzkumné otázky ukázaly, že tato zkušenost zasahovala do více oblastí – do zpětného vnímání rodinného prostředí, do vývoje vztahů k rodičům i do vlastního vztahového a hodnotového fungování v dospělosti. Práce tak potvrzuje, že zásadní není pouze samotný rozpad rodiny, ale také kvalita rodinného prostředí před rozvodem, způsob komunikace s dítětem, podoba porozvodových vztahů a schopnost rodičů chránit dítě před vlastním konfliktem.

V rámci budoucího výzkumu v diplomové práci by bylo možné navázat na pohled rodičů těchto komunikačních partnerů. Přínosné by mohlo být porovnání toho, jak rodiče zpětně vnímají prožívání svých dětí v období rozvodu a jak tuto zkušenost popisují samotné děti s odstupem času. Takový výzkum by mohl přispět k hlubšímu porozumění rozdílům mezi rodičovskou představou o dopadu rozvodu na dítě a skutečně prožívanou zkušeností dítěte.

Zároveň se jako další možné směřování výzkumu nabízí pohled samotného OSPOD na tyto situace, tedy jak pracovníci sociálně-právní ochrany dětí vnímají průběh rozvodových řízení, míru zapojení dítěte a způsob, jakým je jeho hlas v těchto situacích zachycován v praxi. Z výpovědí komunikačních partnerů totiž zapojení OSPOD nebylo výrazně patrné, což může souviset jak s tím, že se mohlo odehrávat spíše v rovině komunikace s rodiči, tak i s tím, že ho děti nemusely vnímat jako přímou součást procesu.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo zjistit, jak dospělé děti vnímají rozvod rodičů jako zkušenost, která ovlivnila jejich život. Práce byla rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část byla zaměřena na vymezení rodiny, rozvodu, na roli OSPOD v rozvodové situaci, psychologické a sociální důsledky rozvodu pro dítě a dlouhodobé dopady do dospělosti. Praktická část byla realizována formou kvalitativního výzkumu prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů s osmi komunikačními partnery, kteří rozvod rodičů zažili v dětství nebo dospívání.

Na základě provedeného výzkumu bylo zjištěno, že hlavní výzkumná otázka, tedy jaký byl dopad rozvodu rodičů na život dětí v dospělosti, byla zodpovězena. Z rozhovorů vyplynulo, že rozvod rodičů nebyl vnímán pouze jako jednorázová událost z minulosti, ale jako zkušenost, která se v různé míře promítla i do jejich dalšího vývoje, vztahů k rodičům, partnerského fungování a uvažování o rodině, manželství a dětech. Současně bylo potvrzeno, že dopad rozvodu rodičů nebyl jednotný, ale byl ovlivněn například i věkem dítěte v době rozvodu, kvalitou rodinného prostředí před rozvodem, intenzitou konfliktů mezi rodiči, způsobem, jakým byla situace dítěti sdělována, i podobou porozvodových vztahů v rodině.

Výsledky dále ukázaly, že komunikační partneři často velmi citlivě vnímali rodinnou atmosféru již před samotným rozvodem, a to i v případě, že jim situace nebyla otevřeně vysvětlena. Ve vztahu k rodičům bylo zjištěno, že vztah k matce po rozvodu častěji zůstával stabilní, zatímco vztah k otci býval častěji oslabený nebo proměnlivý. Současně se ukázalo, že zkušenost s rozpadem původní rodiny se u části komunikačních partnerů promítla i do jejich vlastních partnerských vztahů, postojů k manželství, rodině a dětem a do způsobu komunikace a řešení konfliktů. Významným poznatkem bylo také to, že s odstupem času hodnotili komunikační partneři rozvod rodičů zpravidla smířlivěji a s větším porozuměním, zároveň ale zdůrazňovali, že dítě v takové situaci potřebuje více citlivé komunikace, informací a ochrany.

Přínos této práce lze spatřovat v tom, že zachycuje rozvod rodičů z perspektivy dnes již dospělých dětí a ukazuje, že jeho dopady nelze chápat jednotně. Za další přínos práce lze považovat zejména propojení individuálních životních zkušeností komunikačních partnerů s oblastí dlouhodobých dopadů rozvodu do dospělosti, a to se zaměřením nejen na jejich prožívání v dětství, ale i na jejich současné vztahové fungování, postoje a zpětnou reflexi celé zkušenosti. Práce zároveň ukazuje, že zásadní není pouze samotný rozpad rodiny, ale i způsob, jakým dítě celou situaci prožívá.

Výsledky práce mohou být přínosné především pro pracovníky OSPOD, sociální pracovníky/pracovnice, kteří pracují s rodinami a dětmi, dále pro psychology, školní poradenské pracovníky, pedagogy a další odborníky z pomáhajících profesí. Přínosné mohou být také pro studenty sociálních nebo pedagogických oborů, protože ukazují konkrétní zkušenosti dětí s rozvodem rodičů. Současně mohou být výsledky práce užitečné i pro rodiče a děti, kteří se sami nacházejí v podobné situaci, protože mohou napomoci lepšímu porozumění tomu, co dítě v období rozvodu rodičů prožívá, co v takové situaci potřebuje a jak lze dopad celé situace alespoň částečně zmírnit.

Seznam použité literatury

- AMATO, Paul R. *The Consequences of Divorce for Adults and Children*. [Online]. Journal of Marriage and the Family 62. 2000. Dostupné z: <http://95.217.127.38/xmlui/bitstream/handle/123456789/56/abstract.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. [cit. 2026-01-15].
- AMATO, Paul R. *The Consequences of Divorce for Adults and Children: An Update*. [Online]. 2014. Dostupné z: <https://www.ceeol.com/search/viewpdf?id=250959>. [cit. 2026-01-15].
- AMATO, Paul R. *The Impact of Family Formation Change on the Cognitive, Social, and Emotional Well-Being of the Next Generation*. [Online]. 2005. Dostupné z: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ795852.pdf>. [cit. 2026-01-15].
- ČESKO. § 469 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních – účinné od 21. 8. 2025. In: *Zákony pro lidi.cz [online]*. © AION CS 2010–2025 [cit. 23. 12. 2025]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-292#p469>
- ČESKO. § 756 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník – účinné od 1. 1. 2026. In: *Zákony pro lidi.cz [online]*. © AION CS 2010–2026 [cit. 10. 1. 2026]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89#p756>
- ČESKO. § 757 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník – účinné od 1. 1. 2026. In: *Zákony pro lidi.cz [online]*. © AION CS 2010–2026 [cit. 10. 1. 2026]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89#p757>
- ČESKO. § 907 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník – účinné od 1. 1. 2026. In: *Zákony pro lidi.cz [online]*. © AION CS 2010–2026 [cit. 17. 1. 2026]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89#p907>
- Český statistický úřad. [Online]. Dostupné z: <https://csu.gov.cz/snatky-rozvedy?pocet=10&start=0&podskupiny=135&razeni=-datumVydani#grafy>. [cit. 2026-01-15].
- HAIMI, Motii a LERNER, Aaron. The Impact of Parental Separation and Divorce on the Health Status of Children, and the Ways to Improve it. [Online]. 2016, s. 7. Dostupné z: <https://www.childrensgriefcentre.ie/wp-content/uploads/2019/02/the-impact-of-parental-separation-and-divorce-on-the-health-status-ofchildren-and-the-ways-to-improve-it-2332-0672-1000137.pdf>. [cit. 2026-01-12].
- HELUS, Zdeněk. *Sociální psychologie pro pedagogy*. 2., přepracované a doplněné vydání. Pedagogika. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-4674-6.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.
- HRUŠÁKOVÁ, Milana; KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka a WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. Academia iuris. V Praze: C.H. Beck, 2015. ISBN 978-80-7400-552-7.
- KLÍMA, Jiří a KOLEKTIV. *Pediatric pro nelékařské zdravotnické obory*. Grada Publishing a.s, 2016. ISBN 978-80-247-5014-9.

- KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Rodina a výživné: výživovací povinnost rodičů, dětí a dalších příbuzných*. Praktik. Praha: Leges, 2011. ISBN 978-80-87212-84-4.
- KUKLA, Lubomír a KOLEKTIV, a. *Sociální a preventivní pediatrie v současném pojetí*. Grada Publishing a.s, 2016. ISBN 9788027192243.
- LANGMEIER, Josef a KREJČÍŘOVÁ, Dana. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Psyché. Praha: Grada, 2006. ISBN 978-80-247-1284-0.
- LANGMEIER, Josef a MATĚJČEK, Zdeněk. *Psychická deprivace v dětství*. Vydání 4., doplněné, v nakladatelství Karolinum 1. Praha: Karolinum, 2011. ISBN 978-80-246-1983-5.
- MATOUŠEK, Oldřich. *Děti a rodiče v rozvodu: manuál pro zúčastněné profesionály a rodiny*. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0968-3.
- MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. 1997. ISBN 80-85850-24-9.
- MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. 2008. ISBN 978-80-7367-368-0.
- MATOUŠEK, Oldřich a PAZLAROVÁ, Hana. *Státní orgány sociálněprávní ochrany dětí: dobrá praxe z pohledu rodin a pracovníků*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2016. ISBN 978-80-246-3336-7. Dostupné také z: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/natl-ebooks/detail.action?docID=4772075>.
- MÍŠOVIČ, Ján. *Kvalitativní výzkum se zaměřením na polostrukturovaný rozhovor*. Studijní texty. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2019. ISBN 978-80-7419-285-2.
- MS ČR. *Rozvody a péče o děti v roce 2026. Co se mění?* Online. 2025. Dostupné z: <https://msp.gov.cz/web/msp/tiskove-zpravy/-/clanek/rozvody-a-pece-o-deti-v-roce-2026.-co-se-meni-1>. [cit. 2026-01-17].
- MPSV: *Zastupování nezletilého dítěte u soudů*. [Online]. 2011. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/2011-50952-21-ospod-zastupovani-nezletileho-ditete-u-soudu>. [cit. 2025-12-22].
- NĚMEČKOVÁ, Kláudie a HRICOVÁ, Alena. *Duševní zdraví školních dětí*. Grada Publishing a.s, 2025. ISBN 9788027180639.
- NOVÁKOVÁ, Markéta. *Kolizní opatrovník*. [Online]. Šance Dětem. 2023. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/kolizni-opatrovnik>. [cit. 2025-12-29].
- PAVLÁT, Josef. *Dlouhodobé následky rozvodu pro děti*. Online. Česká a slovenská psychiatrie. Praha, 2011. Dostupné z: <https://www.vyzkum-mladez.cz/zprava/1348560228.pdf>. [cit. 2026-01-15].
- POLIŠENSKÁ, Petra; FEBEROVÁ, Radka a STUHLÍK, Zdeněk. *Rodinné právo - právní postavení dítěte*. Musíš znát.. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-442-5.
- PREISS, Marek a VIZINOVÁ, Daniela. *Transgenerační přenos: trauma a odolnost*. Grada Publishing, a.s, 2023. ISBN 978-80-271-3049-8.
- SKŘIVÁNKOVÁ, Magdaléna. *Rozvod manželství*. [Online]. Šance dětem. 2023. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/rozvod-manzelstvi#formy-porozvodove-pece-o-deti>. [cit. 2026-01-17].

- SMRŽ, Josef. *Orgán sociálně-právní ochrany dětí*. [Online]. Šance Dětem. 2025. Dostupné z: <https://sancedetem.cz/co-se-skryva-pod-organem-socialne-pravni-ochrany-deti>. [cit. 2025-12-29].
- ŠPAŇHELOVÁ, Ilona. *Dítě a rozvod rodičů: nukleární a nefungující rodina, spory o výchovu, přehazování odpovědnosti na dítě, týrání, reakce dítěte. Pro rodiče*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3181-0.
- ŠVAŘÍČEK, Roman a ŠEĎOVÁ, Klára. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0644-6.
- TEYBER, Edward. *Děti a rozvod: jak pomoci dětem vyrovnat se s rozvodem rodičů*. Přeložil Lukáš CHALOUPKA, přeložil Dagmar BREJLOVÁ. Praha: Návrat domů, 2007. ISBN 978-80-7255-163-7.
- TÓTHOVÁ, Jana. *Úvod do transgenerační psychologie rodiny: transgenerační přenos vzorců rodinného traumatu a zdroje jeho uzdravení*. Přeložil Dagmar PILAŘOVÁ. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-856-2. Dostupné také z: http://toc.nkp.cz/NKC/201103/contents/nkc20102156605_1.pdf.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vydání druhé, doplněné a přepracované. Praha: Karolinum, 2012. ISBN 978-80-246-2153-1.
- VODÁKOVÁ, Alena. *Rozvod*. [Online]. Sociologická encyklopedie. 2017. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Rozvod>. [cit. 2026-01-10].
- § 755. In: ZUKLÍNOVÁ, M., ELISCHER, D., NOVÁ, H., FRINTOVÁ, D., FRINTA, O., MOCEK, O., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: Komentář, Svazek II, (§ 655-975)*. [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2025-12-19]. ASPI_ID KO89_b2012CZ. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X. Odkaz: https://www.aspi.cz/products/lawText/13/11562/1/2?vtextu=ob%C4%8Dansk%C3%BD%20z%C3%A1kon%C3%ADk%20-%20koment%C3%A1%C5%99%20-%20rodinn%C3%A9%20pr%C3%A1vo#c_156962
- § 858 Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. In [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2026-4-9]. Dostupné z: www.aspi.cz. ISSN 2336-517X. Odkaz: https://www.aspi.cz/products/lawText/1/74907/1/2#c_50030

Přílohy

Příloha A – Informovaný souhlas

Informace o výzkumu pro účastníky

Výzkum na téma „Rozvod rodičů jako zásadní zkušenost – pohled dospělých dětí na jeho dopad v jejich životě“, probíhá v rámci zjišťování informací a jako podklad do mé bakalářské práce. Cílem výzkumu je zjistit, jak dospělé děti vnímají rozvod rodičů jako zkušenost, která ovlivnila jejich život.

Vaše účast na rozhovoru je dobrovolná. Je zcela na Vás, co mi během rozhovoru sdělíte, a co ne. Velmi ocením Vaše názory a zkušenosti. Věřím, že mi pomohou více porozumět zkoumanému tématu. Dáte-li k tomu svolení, bude rozhovor nahráván a následně pro účely analýzy přepsán do textové podoby.

Rozhovor bude trvat 30-60 minut a bude se týkat vašich zkušeností s rozvodem, který jste ve Vašem dětství prožil/a. Je samozřejmé, že během rozhovoru můžete odmítnout odpovědět na kteroukoli z otázek, nebo můžete rozhovor kdykoli ukončit.

Pokud budete souhlasit s pořízením nahrávky rozhovoru, budu k němu a jeho přepisu mít přístup pouze já. Nikde se neobjeví Vaše jméno ani nebude možné Vás na základě poskytnutého rozhovoru identifikovat. Po přepsání a ukončení výzkumu (po úspěšné obhajobě) budou nahrávky smazány a přepisy vymazány. Citace využitě v bakalářské práci budou uvedeny tak, aby z nich nebylo možné určit identitu účastníka rozhovoru.

Informovaný souhlas

Souhlasím s účastí na rozhovoru, jehož cílem je zjistit, jak dospělé děti vnímají rozvod rodičů jako zkušenost, která ovlivnila jejich život. Rozumím tomu, že má účast na rozhovoru je mé svobodné rozhodnutí, které činím bez nátlaku, a že mohu rozhovor odmítnout, aniž by to pro mě mělo nějaké negativní důsledky.

Rozumím tomu, že moje identita bude uchována v přísné důvěrnosti. Rozumím tomu, že tento souhlas nebude propojen s poznámkami ani jinými informacemi z uskutečněného rozhovoru a k mým odpovědím bude mít přístup pouze výzkumník.

Smysl tohoto rozhovoru mi byl vysvětlen a rozumím jeho obsahu.

Dne:

Podpis:

Příloha B – Okruhy otázek do rozhovoru

ÚVOD

1. Kolik Vám bylo let, když se rodiče rozvedli?
2. Kolik Vám je nyní?
3. Jak jste se o rozvodu dozvěděl/a?
4. Jak jste tehdy situaci vnímal/a (chápal)? Rozuměl jste tomu, co se děje?

RODINA PŘED ROZHODNUTÍM O ROZVODU

5. Jak byste popsal/a svou rodinu před rozvodem rodičů?
6. Co pro Vás tehdy znamenala rodina?
7. Cítil/a jste se v rodině bezpečně?
8. Jak fungovala komunikace mezi členy rodiny?
9. Měl/a jste pocit, že se na rodiče můžete obrátit, když jste něco potřeboval/a?

BEZPROSTŘEDNÍ PROŽÍVÁNÍ ROZVODU

10. Měl/a jste v té době někoho, kdo Vám byl oporou?
11. Byl někdo, kdo Vám situaci pomáhal vysvětlit? + emoce, které prožíval, změnilo se něco?
12. Změnilo se něco ve Vašem životě? Jak jsi vnímal konflikt mezi rodiči?
13. Měl/a jste zkušenost s odbornou pomocí (např. psycholog, škola, OSPOD)?

VZTAHY S RODIČI PO ROZVODU/OBDOBÍ PO ROZVODU

14. Jaký vztah jste měl/a po rozvodu s matkou?
15. Jaký vztah jste měl/a po rozvodu s otcem?
16. Změnil se Váš vztah k jednomu z rodičů?
17. Jaký kontakt jste s každým z rodičů měl/a po rozvodu?
18. Měl/a jste pocit, že jste byl/a prostředníkem rodičů?
19. Jak jste vnímal/a vztah mezi rodiči v té době?
20. Měl/a jste pocit, že jste musel/a volit mezi rodiči?
21. Jaké změny po rozvodu nastaly ve Vašem každodenním životě?
22. Jak si na toto období vzpomínáte?

PSYCHOLOGICKÉ A SOCIÁLNÍ DOPADY

23. Jaké emoce si s obdobím rozvodu nejvíce spojujete a jak ovlivnil Vaši psychiku?
24. Ovlivnil rozvod Vaše vztahy s vrstevníky nebo školní život (např. školní výsledky)?
25. Měl/a jste pocit nejistoty, ztráty nebo obav z budoucnosti?
26. Jak jste se situací vyrovnával/a?
27. Vracíte se k této zkušenosti i dnes – např. v myšlenkách nebo pocitech?

DLOUHODOBÉ DOPADY V DOSPĚLOSTI

28. Když se dnes na rozvod rodičů díváte zpětně, myslíte si, že Vás nějak ovlivnil?
29. V jakých oblastech života to vnímáte nejvíce?
30. Ovlivnil rozvod Vaše vlastní partnerské vztahy?
31. Jak přemýšlíte o manželství a rodině?
32. Přistupujete jinak k otázce manželství či výchovy dětí?

33. Má tato zkušenost vliv na Vaše postoje k manželství či rodině?
34. Ovlivnila tato zkušenost způsob, jakým komunikujete nebo řešíte konflikty ve vztazích?
Pokud ano, jak?
35. Máte pocit, že Vás tato zkušenost nějak formovala jako člověka?

ZÁVĚR

36. Jaký máte vztah k oběma rodičům nyní?
37. Jak se na rozvod díváte dnes s odstupem let?
38. Změnil se Váš pohled na rozvod rodičů v průběhu času?
39. Vidíte dnes i nějaké pozitivní aspekty této zkušenosti?
40. Kdybyste se mohla vrátit zpět, co byste chtěla vědět nebo prožít jinak?
41. Od nového roku (1.1.2026) došlo ke změně občanského zákoníku a zrušila se výlučná péče jednoho rodiče, střídavá péče a rodiče se mezi sebou musí dohodnout, jak budou pečovat o děti.
Jaký na to máte názor?
42. Co byste vzkázala rodičům, kteří právě procházejí rozvodem a mají děti v podobném věku, v jakém jste tehdy byla vy? A co byste vzkázala dětem, kterým se právě rozvádí rodiče a jsou přibližně ve stejném věku jako jste byla vy?
43. Je něco důležitého, co jsme nezmínili a považujete to za důležité?